פרשת **כי תצא** תשפ"ד לפ"ק | גליון תתתקס"ד שנה כ"ח

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים

במנוחה והשקט שקוע בהרהורים ישב לו הסוחר העשיר במרכבתו הדוהרת כשפניו מועדות אל עבר העיר לייפציג כדי להגיע ליום השוק שמתקיים שם מידי שנה בשנה וכל עשירי ואצילי הסביבה נטלו חלק בה.

יום השוק הגיע, והעשיר קנה כמות גדולה של סחורה, ונתן לאחד מהנערים הסבלים שיביאו את חבילותיו אחריו לביתו, והוא נסע לפניו.

כשהגיע הנער אל הסוחר לביתו הניח את חבילתו ובא לבקש את שכר טרחתו, טיפות זיעה נטפו מעל פניו המיוגעות, נענה אליו העשיר ואמר לו כי אין זו הסחורה שלו וכי טעה והביא חבילה אחרת במקומה.

הנער הביט בו בתימה ושאלו: מנין לך זאת, הרי עדיין לא ראית את החבילה המונחת בחוץ, אמר לו הסוחר, על פניך ניכר שהזעת והתאמצת לשאת את חבילתי, ואילו החבילה שלי הרי היתה קלה, ולא היית צריך להזיע ולהתאמץ כדי לשאת אותה.

משל זה ידוע בשם המגיד מדובנא ועליה אמר הרה"ק מקאצק שהוא אחד משלושת המשלים שלו אשר אמר ברוח הקודש.

והנמשל הוא, שהקב"ה אומר לישראל (ישעי' מג כב) ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל, דהלא אם היית קורא לה', לא היית מתאמץ כל כך בלימוד התורה ושמירת המצוות, וכפי שנאמר (במדבר כג כא) "ולא ראה עמל בישראל" דישראל בני העליה אינם מרגישים עמל וטירחה בלימוד התורה.

והוא הדבר אשר אמר הכתוב "ואתה עיף ויגע", שאם התורה והמצוות בא להאדם ע"י טירחה וקשה לו לקיימם, אזי סימן הוא "ולא ירא אלהים", שאינו לומד תורת ה' ביראה טהורה, כי חבילתו של הקב"ה קלה היא, כדכתיב דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו.

ודבר זה צריך להיות לנו נר לרגלינו שתורת ה' הינה מתוקה מדבש ונופת צופים, וכאשר מרגישים את הטעם בלימוד, אין מרגישים בעייפות, ואם ח"ו עייפים ויגעים אז מוכח שאין לומדים תורה לשמה, והחלפנו את הסחורה, דהרי טוב סחרה מכל סחורה, ולא קשה לקיימה. ועל זה תפילתינו שגורה בפינו בכל יום ויום בברכת התורה "והערב נא ה' אלוהינו את דברי תורתך בפינו", שיהיו דברי התורה ערבים ומתוקים לנו, כלומר שנזכה ללמוד תורה באהבה וביראה.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
תורה ותפילה ..... ב
דגש תפרים - לקיטת תפרים ..... ג
קדוש יאמ"ר ..... ד
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ה
פרפראות החכמה - דורש טוב ..... ו
שברי"ר רפבן ..... ז
עיטף על הפר"ק ..... ח
חוקים להורותם ..... ט
פשיב כהלכה ..... י
הלכה ברורה - לשכת הסת"ם ..... יא
היכולא רבא ..... יב
דבר בעתו ..... יג
נועם שבתי ..... יד
פשולחן מלכים ..... טו

אגוית פרק ג'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

ברכה משולשת

מעומק הלב, נשגר ברכות לרוב, לידידינו החשובים והנכבדים, רודפי צדקה וגומלי חסדים, מוכתרים בכל תואר, מהיושבים ראשונה במלכות סאטמאר, מתמסרים בכל נפשם ומאודם לבוא בעזרת מוסדותינו הק' בכל עת ועונה, בהתמסרות עצומה ונאמנה, שמם הטוב מהללים בשפתי רננה

הלא המה ראשי מוסדות יטב לב בארה"ק

מו"ה מאיר הירש הי"ו

מראשי הקהילה והמוסדות בקרית יואל יע"א

לרגל נישואי נכדתו תחי' למזל טוב

מו"ה אברהם בראך הי"ו

מראשי קהילתינו הק' בוויליאמסבורג יע"א

לרגל נישואי בנו נ"י למזל טוב

מו"ה אברהם יהושע גלאנץ הי"ו

חבר הנהלת קהילתינו הק' בקרית יואל יע"א

לרגל נישואי בתו תחי' למזל טוב

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכו לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר בכל עת, וימשיכו לעמוד לימין מוסדותינו הקדושים מתוך הרחבת הדעת דקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה
אסירי התודה והברכה

הנהלת מוסדות יטב לב באה"ק

הנהלת קרן לב אהרן

כיון דחלק אלוק ממעל שבאיש ישראל אינו נפגם לעולם, ע"כ בנקל לו לשוב בתשובה

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו. איתא בזוהר חק' (זוהר"ח עב ע"א) **דקאי על מלחמת היצר.** ולכאורה אינו מובן, וכי מיד כשיצא ללחום יתן ה' בידו את היצר הרע, והלא כמה יגיעות צריך האדם ליגע על זה. ויובן בהקדם דברי הראשונים **שעיקר התשובה היא קבלת הלב בקבלה אמתית שלא ישוב עוד לכסלה, ויקבל על עצמו מהיום והלאה לעשות את כל מצות ה' ואז מיד נחשב כצדיק גמור,** וכמו שפסק הרמב"ם (הל' גירושין פ"ב ה"כ) שהפנימיות של ישראל הוא רק טוב ויצרו הוא שתקפו, **ואפילו אם ירבה לחטוא, אעפ"כ עדיין אינו נוגע לחלק אלקי השוכן בקרבו,** וכמאמר חז"ל (סנהדרין מד.) "אף על פי שחטא ישראל הוא", וכיון שמקבל עליו לעשות טוב מעורר בכח הרצון והחשק הזה את חלק הפנימיות אשר בקרבו להתגלות ולהוציאו מכח אל הפועל. וזה ביאור הכתוב: "**כי תצא למלחמה**" כשתכין את עצמך ותצא ללחום נגד היצה"ר, "**ונתנו ה' אלקיך בידך**", הכתוב מבטיחך שיתן את החלק השוכן בקרבך, "**בידך**" ברשותך (עי' רש"י במדבר כא, כו) ויגלה אותו לעיניך, ולא עוד אלא: "**ושבית שביו**" שתזכה לתשובה מאהבה והעבירות ייהפכו לזכיות.

ישמח ישראל

בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זללה"ה

הזוכר כי אין בכח עצמו כלום, והכל מכח הבוי"ש ניצול מליפול בנסיונותיו

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידיך ושבית שביו. הלשון "ושבית שביו" צריך ביאור. ונראה שבא הכתוב לרמז שאם האדם שם מבטחו בה', **וכשיוצא למלחמה ומנצח, יודע הוא שאין זה כוחו ועוצם ידו כי אם לה' הישועה אשר עוז בידו וגבורה בימינו,** וכענין שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים ל, ב): "ולא שמחת אויבי לי" שהשמחה בעת ניצוח האויבים לא היתה 'לי' כחי ועוצם ידי, רק הלל והודיה להשי"ת, **או אז שומרים אותו מלמעלה שיהיה טהור עינים מראות ברע ולא יכשל בדבר עבירה.** וזהו שאמר: "כי תצא למלחמה ונתנו ה' אלקיך ושבית שביו" צריך אתה לדעת שכל הנצחון והשבי הוא "**שביו**" **של השי"ת,** ואז תשמר מכל רע. **אבל אם יפנה לבבך "וראית בשביה" שביה ולא שביו, שתחשוב שידך רמה, ולא ה' פעל כל זאת, אז עבירה גוררת עבירה, לחכשל בראות העין ובחמדת הלב.**

פנים יפות

חודש אלול יכולין לתקן כל ימות השנה ולכן נרמז ב'ירח ימים', שהוא ירח הכולל כל הימים

ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים וגו'. "ירח ימים" הוא לכאורה כפל לשון, ולא היה צריך לומר אלא "ירח' ותו לא. ונראה, דהנה איתא בגמרא (כתובות נז.) "**נותנין לבתולה שנים עשר חודש**", **ואמרו חכמי המוסר שהוא רמז על חודש אלול שמזלו בתולה, שאם שב האדם אל ה' בכל לבבו, אזי בימים אלו היכולת בידו לתקן את כל אשר חטא במשך כל ימות השנה.** "והנה, ידוע דימים אשר אין בהם חפץ לא יחשבו במספר ימיו, **ועל ידי שמתקן בחודש אלול כל מעשיו שבכל ימות השנה נותנין לו כל י"ב חודש.** והיינו דאמרו רז"ל בלשון קדשם ברמז: "נותנין לבתולה י"ב חודש".

והנה, בשל"ה הק' מבואר שהפסוק "**ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים" רומז על חודש אלול, שצריך לתקן בדמעות על אשר נתרחק מהקב"ה** (אביה, ומכנסת ישראל אמה) **במשך כל ימות השנה.** ולפ"ז י"ל דהיינו דקרי ליה "ירח ימים" חודש שהוא שנה, על דרך דכתיב (ויקרא כה, כט) **ימים תהיה גאולתו**", דהיינו שנה (עיי"ש בפירש"י) **הוא חודש אלול שכלול בו כל ימות השנה.**

ערוגת הבושם

רק ע"י ענוה ושפלות ברך יתירה יזכה להדבק בצדיקים ולהיות מחובר לטהור טהור

השמר בנגע הצרעת לשמור מאוד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלוים וגו'. תיבת 'מאוד' היא לכאורה אך למותר, כמו גם אריכות הלשון: "הכהנים הלוים" וגו', היא לכאורה אך למותר, וכן "השמר וגו' לשמור וגו' ולעשות". ויש לומר על דרך אמרם ז"ל שהנגעים באים בעון גיאות (ערכין טז.) וזהו: "**השמר בנגע הצרעת**", רצ"ל, כשתרצה להשמר מזה, תראה "**לשמור מאד**" להיות מאד מאד עניו ושפל רוח. מאד בגימטריא מ"ה המורה להכנעה וענוה, כמו שאמר משה רבינו ע"ה (שמות טז, ז) "ונחנו מה", וגם ע"ד אמרם ז"ל (אבות ד, ד) מאד מאד הוי שפל רוח" וכו'. והוסיף הכתוב ואמר: "**ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלווים**", היינו, **כי על ידי ענוה יתירה אפשר לו להדבק בתלמידי חכמים, הצדיקים אשר הם המה הכהנים העובדים ונלוים לה' ית"ש, ועל ידי זה נעשה מחובר לטהור וטהור הוא** (עי' כלים יב, ב).

משמרת איתמר (ועיע"ש)

תורה

ליגרם אינש והדר ליסבר, וישוב בתשובה על עוונתיו
וע"ז יסיר המסך המבדיל מידיעת התורה

שמור ושמעת. קשה שהיה לו לומר שמע ושמרת, ולמה הקדים שמירה לשמיעה כו'. יתבאר על פי דבריהם ז"ל (ע"ז י"ט) שאמרו **ליגרם איניש והדר ליסבר,** והוא אומרו "שמור ושמעת", פירוש **"שמור"** שישמור ידיעת ההלכה היא הגירסא, **"ושמעת"** היא (אח"כ) הסברא לכוין שמועותיו בשכלו.

עוד יתבאר על דרך אומרם ז"ל (זוהר ח"ג קצ"ג) **כי מי שהוא בעל עבירות, שערי דעת התורה ננעלים בפניו, ותמצא כי שערי פתחי ההבנה בדברי התורה הם הם הקושיות והם סוד הקליפות המתהוים מעבירת האדם, פירוש אם אתה רוצה שתעמוד על אמיתת התורה להבין אמריה, שמור המצוות לבל תעבור עליהם, ובזה ושמעת את כל** וגו'.

אור החיים הק'

ע"י יגיעת התורה יתרומם ממדריגתו והשגות למעלה משורש נשמתו

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך. לכאורה היה לו להקדים שמיעה לשמירה. ובספרי מפרש: **"אם שמרת מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת".** וצריך ביאור.

ואפשר לפרש על פי דברי א"א ז"ל (הרה"ק מהר"י זללה"ה) שאמר פעם, **דאף שאין אדם יכול להשיג השגות אלא כפי שורש נשמתו, כמו שאנו מתפללים 'ותן חלקינו' בתורתך', אך בכל זאת על ידי יגיעת התורה אפשר לזכות לנשמה יותר גבוהה, וממילא יוכל להשיג יותר, כהנה וכהנה.** כדמיון, מי שחלקו בתורה קטן מאוד ונולד בכשרונות כאלו שאינו מסוגל ללמוד רק פרשה חומש, מ"מ אם מייגע א"ע בתורה ומשלים עצמו בחלק זה, אז מן השמים מגדילין ומרחיבין חלקו שבתורה, ופותחין לבו ומוחו שיוכל להבין ולהשיג פרק משניות, ואם מיגע עצמו ומשלים עצמו בזה, אז נותנים לו לב להשיג גמ' ותוס', וכן הוא יותר ויותר.

ובזה פירש דברי הספרי: **"אם תשמור מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת",** היינו שתזכה לשמור מה שלא יכולת להשיג ולשמוע קודם לכן. עכד"ק ז"ל. ולכן הקדים הכתוב שמירה לשמיעה, ללמדנו **שעל ידי השמירה כדבעי, זוכים לשמוע מה שלא השיגו קודם לכן.**

הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה

דברי הדרכה לחיזוק עמוד התורה והיראה
מאת רבינו הקדוש בעל דברי יואל זי"ע

לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום. נתייסד כאן התאחדות האברכים להתאסף יחד, **וצריך להשגיח בראש ובראשונה שכל אחד ואחד יקבע עתים לתורה באמת ואיש בל יעדר,** ובשעת התפילה יהיו מתפללים כראוי, **וצריכים להשכיל ולדעת שתהא התורה שלמד מלמדתו הדרך ילך בה שלא יתגשם ח"ו, וצריך שיהיה הענין בכל עת בבחינת מתחיל שיהא מוסיף והולך תמיד ולא ח"ו פוחת והולך, וצריכין התחזקות שיהי' לזה קיום ולא יתרופף הענין ולא יתרשלו מלהמשיך ולהוסיף חיל בלימודים,** והשי"ת יעזור שנזכה עד זקנה ושיבה להיות מוסיף והולך בקדושה, והשי"ת יעזור שיזכו ויוכלו להנהיג את ביתם שיהי' בית של קדושה וטהרה 'מיט איידלקייט' ושישתלשלו הלאה דורות ישרים עד זקנה ושיבה, וצריכין לדעת כי הכל תלוי באופן ההתחלה, ועל כן צריכין להתחיל בדרך כזה שיתקיים עד זקנה ושיבה, ואם ההתחלה היא 'מיט ערנסטקייט' ובזהירות כראוי אז יתכן שיהי' לה קיום, משא"כ בלא זה לא יחזיק מעמד, ואמר הכתוב (פר' ראה) **לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה "היום", רמז שלא יהיו עושים דבר שאינו בכובד ראש ואינו מתוך אחריות שאז אינו רק 'היום' ואין לו קיום ומעמד.** רק יקיים חנוך כו' גם כי יזקין לא יסור ממנה.

דברי יואל – חוה"מ סוכות עמ' רפ"ה

ע"י אותיות התורה והתפילה בחשק והתלהבות ינצל
מעונש ד' מיתות בי"ד וחיו יחיה

וסקלתו באבנים ומת . הנה יל"פ ענין ד' מיתות סקילה שריפה הרג וחנק (בגמ' סנהדרין מט, ב). על דרך העבודה, שהפירוש הוא אם ח"ו נתחייב סקילה, אזי העצה לזה, **'וסקלתו באבנים',** המה האותיות (ראה ספר יצירה פ"ד מי"ב ובפירוש הראב"ד שם), **לומר האותיות והתיבות של תורה ותפלה בהתלהבות, אזי 'ומת', יהיה תיקון למה שהרשיעם בחייהם קרוים מתים** (ברכות יח ע"ב). **שריפה היינו שיהיה לו התלהבות ורשפי אש לעבודת השם, ויתוקן אם ח"ו נתחייב שריפה.** (ושם במקו"א פי' **'עשה לך שרף' שתעשה לך בעבודתך אש והתלהבות להש"י**), **הרג וחנק, היינו שיאנס את עצמו לעשות מעשים טובים אף שאין לבו נוטה לזה, ויהיה תיקון אם ח"ו נתחייב הרג וחנק.** וע"ד דאי' בתנא דבי אליהו 'אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום מה יעשה ויחיה אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים' וכו').

שארית ישראל (לקוטים שובבי"ם)

תפילה

שיהיו עונין אמן על ברכותיו – הוא ג"כ ממצוות ה'

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה כו' את הברכה אשר תשמעון. מרן הקדוש בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שמע פעם איך אחד אמר ברכות השחר בלחש, והוכיחו על פניו בנועם אמריו שהרי התורה אמרה 'את הברכה' את הברכות, שאנחנו אומרים כל יום 'אשר תשמעו' שישמעו, שיוכלו ג"כ לענות 'אמן' 'אל מצות ה' אלקיכם', זהו ג"כ אחת ממצוות ה' אלקיכם.

(ובענין זה ראה לשון הזה"ק פר' עקב (דף רע"א): פַּד סַלְקִין אִינּוּן בִּרְכָאן מִתַּתָּא, לֵית פֻּתְחָא וּפִתְחָא לְעֵילָּא, וְלֵית מְקָנָא לְעֵילָּא, דְּלָא פָּתַח כָּל אִינּוּן פִּתְחִין. וּמַכְרְזֵי וְאָמְרֵי בְּכָל אִינּוּן רְקִיעִין, דָּא אִיהוּ הוֹרוֹנָא דְּמַלְכָּא דְּשָׁדַר פְּלוֹנִי, **דָּא הוּא הוֹרוֹנָא בְּקִיּוּמָא דַּהֲקָא יָאוּת. וּמַאן אִיהוּ. בְּרָכָה דְּאָתְיְבוּ עָלַיְהּ אָמֵן. דְּכָל בְּרָכָה דְּאָתְיְבוּ עָלַיְהּ אָמֵן, דָּא אִיהוּ בְּקִיּוּמָא דַּהֲקָא יָאוּת**, עכ"ל הזה"ק).

עטרת חיים

שתהיה תפילתו על הגאולה שלימה בכל לב ונפש

כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה, והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וגו'. בא והורה להם דרך איך יתנהגו בגלות וזה רמז **'כ"י א"ם'** – ר"ת כ'אשר י'בא מ'לך א'דום – **'אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם'** ויחריב את בית המקדש כו', הנה אף בהיותכם בגלות תמיד בכל תפילה ותפילה **'לשכנו'** יתברך **'תדרשו'** ר"ל תתפללו על גלות השכינה כולם בכלל, כי כולנו מתפללים כאחד ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים כו' וכיוצא, אמנם אין בלב שלם, לזה אמר הנה לשרידים אשר ה' קורא המה יתפללו בעצם כאלו ראו שוממות היכל הקודש. וזה אומרו **'ובאת שמה'** שתעלה במחשבה כאילו באת שמה וראית את שממות ההיכל, וזה אומרו **'לשכנו תדרשו'** לשון רבים (כלומר דכולם מתפללים על הגאולה השלימה), אמנם בני עלי"ה הם מועטים אשר מתפללים בלבב שלם בעצם כאלו באת שמה וראית את הבית בהבנותו, ועתה איך הוא בחורבנו לכך אמר לשון יחיד **'ובאת שמה'**, וכבר כתיב 'וצדיק (אחד) יסוד עולם' [היינו ע"ד אמז"ל (חגיגה יב:) 'על מה העולם עומד על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר (משלי י, כו) וצדיק יסוד עולם], (ואם יתנהגו כן, להתפלל על בנין ביהמ"ק בלב שלם כנ"ל) **אז יבנה** בהמ"ק במהרה בימינו **'והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם'**, ואז תזכו **'ואכלתם שם לפני ה' אלקיכם'**, כמו שאחז"ל 'עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים' כו', ואז (יקויים ג"כ הרמוז בפסוק שלאחריו) **'לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום'** רק **'איש'** יעשה **'כל הישר בעיניו'** יתברך, כי אז יבולע היצה"ר אמן דוק.

אור פני משה

בכל יום חש"י מעורר בכמה כרוזין כל נשמה מישראל להשיבה אליו ית', ובכח זה צריך לעלות ולראות בתפילה בדחילו ורחימו

שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו'. ודרשו חז"ל הכל חייבין בראיה חוץ מחרש שוטה וקטן. י"ל ע"ד רמז מוסר כו', כי הרואה המלך או שומע שמעו שבא למדינה ודאי נכנם היראה בלבו ממילא, מה שאין כן זה שאינו רואה ואינו שומע רק כאבן דומם אין מקום לו לירא ממלך בשר ודם ג"כ, **ומזה נלמד למלך ממ"ה כביכול, זה שאינו רואה בעיני השכל ואינו שומע כרוזי המלך מלכו של עולם בכל יום, ודאי הוא חרש וסומא, וכמ"ש חז"ל החרשים שמעו והעורים הביטו וכו'**, וכמ"ש בפסוק (ישעיה כא, יב) אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיו שובו אתיו, וכמ"ש בזוהר (תרומה דף קל"א ע"א) וז"ל, **'אם תבעיון בעיו'**. אם תִּבְעִיוּן בָּעוּתְכוֹן בְּצִלּוֹ קַמֵּי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, **'בָּעִיו'**, צַלּוּ וּבְעוּ בָּעוּתְכוֹן, וְתוּבוּ לְגַבֵּי מָארֵיכוֹן. **'אֲתָיוּ'**, **כְּמַאן דְּזַמִּין לְקַבָּלָא לְבְנוֹי, וּלְרַחֲמָא עָלַיְיהוּ. אוּף הָכִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, 'כֹּקֶר וְגַם לַיְלָה', קָרָא וְאָמַר אֲתָיוּ. זְמָאָה עַמָּא קַדִּישָׁא, דְּמָארֵיהוֹן בָּעֵי עֲלוֹן, וְקָרָא לוֹן לְקָרְבָּא לוֹן לְנַבִּיהּ**, עכ"ל הזה"ק יעו"ש.

(פי': 'אִם תִּבְעִיוּן בְּעִיו'. אִם תְּבַקְּשׁוּ בַּקָּשָׁתְכֶם בִּתְפִלָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ – 'בְּעִיו', הִתְפַּלְּלוּ וּבַקְּשׁוּ בַּקָּשָׁתְכֶם וְשׁוּבוּ לְרִבּוֹנְכֶם. 'אֲתָיוּ' – כְּמִי שֶׁעָתִיד לְקַבֵּל אֶת בָּנָיו וּלְרַחֵם עֲלֵיהֶם. אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, 'כֹּקֶר וְגַם לַיְלָה' קָרָא וְאָמַר 'אֲתָיוּ'. אֲשֶׁרֵי הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁרִבּוֹנָם מְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם וְקוֹרֵא לָהֶם לְקָרְבָם אֵלָיו).

חרי כמה כרוזין מכריזין על אזהרת התפלה שהיא ביראה, כמ"ש עבדו את ה' ביראה (תהלים ב, יא ועי' ברכות ל ע"ב), ועבודה זו תפלה (עיי"ש דף לא. תד"ה במקום בשם הירושלמי). **וזה שאין לו יראת ה' מחמת שאינו שומע הכרוז שהם המחשבה טובה שבאדם, ודאי זה נקרא חרש שאינו שומע ואינו מדבר, וגם השוטה המאבד מה שנותנין לו, כי ידו פשוטה ית' לקבל שבים ולקבלו, וכאלו נותן לו ידו דהיינו סיוע שנקרא יד, והיינו הרהורי תשובה שנותנין לו, והשוטה מאבד מה שנותנין לו הרהורי תשובה, וכמו ששמעתי ג"כ ממורי כי שמיעת הכרוז הוא המחשבה, ולכך אין לך רשע שאין לו הרהורי תשובה בכל יום מצד אלו הכרוזין ודפח"ח. והצדיק נותן לב לקיים מחשבתו הטובה כו' עיי"ש.**

תולדות יעקב יוסף

דבש תמרים

פנינים יקרים, מאגר חפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה"א בידך ושבית שביו. יבואר ע"ד משל אם המלך שובה ומסר את השבוי לשר השבויים והוא מוציא חפשי, אין מרד גדול מזה, רק עליו להחזיק בשביה ולהוסיף שבי על שבי ומאסר על מאסר לשבויי המלך כדי לשמרם היטב שלא יברחו, כך אם האדם יוצא למלחמה אין בכחו לשבה היצה"ר כי בשר לא ישבה לנורא, רק הבא טהר מסייעו השי"ת, א"כ מרד גדול הוא שיוציאהו האדם לחפשי רק האדם צריך להוסיף שבי על שבי לאשר שבה המלאך כדי לשמרו, והיינו כי תצא למלחמה וגו' ונתנו ה"א כי הבא לטהר מסייעין לו, אבל בכחך אי אפשר א"כ הוא שבויי של המלך מ"ה, ע"כ אתה מוזהר ושבית שביו של הקי"ת, דהיינו להחזיק אותו בשבי ולהוסיף שבי על שבי.

(ישמח משה)

☆

כי תצא למחמה על אויבך ונתנו ה"א בידך וגו'. ולכאורה הוליל"ל וימסרנו, ונ"ל עפ"י ששמעתי ממוזלה"ה שפי' מאמרם יגעתי ומצאתי תאמין, דבי אלו סותרים אהדדי דמציאה בא בהסח הדעת ולא ביגיעה, אבל הענין דאם האדם מיגע עצמו בתורה בעיון רב, אם שלפעמים יעלה חרס בידו, שוב אחרי זה יבין וישכיל המצאה נפלאה, והוא מתת אלוקים בקרבו, וז"ש יגעתי ואחי"ז מצאתי בהסח הדעת תאמין ע"כ, וכן הענין נגד היצה"ר אמר הכתוב כי תצא למלחמה על אויבך, אם שתעלה חרס בידך, שוב אחר שתעשה את שלך אז ונתנו ה"א בידך, בבחי' נתינה ומתנה וחי לא יעזבנו.

(ויטב לב)

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה"א בידך ושבית שביו. ונראה עפ"י המבואר בבני יששכר כי בעת שישראל עושים מצות ומעש"ט ירד הטוב על כל פנים שגם אוה"ע יהנו מהטוב, ולהיפוך בעת שישראל עושים ח"ו עבירות תבא הרעה על כל פנים, א"כ האיך יכולים להמשיך רק רע לשונאי ישראל והו עפ"י עבירה לשמה, שהכוונה הוא טוב לישראל ועפ"י המעשה העבירה רעה תבא עליהם, והנה ידוע מספה"ק אשר עבירה מכונה בשם יציאה, וזהו ביאור הכתוב כי תצא היינו שתעשה עבירה, אבל כוונת העבירה תהי' למלחמה על אויבך כשתצטרך ללחום את שונאי ישראל וכונתך תהי' לשמים, אז ונתנו הי' אלוקיך בידך כי גדולה עבירה לשמה, ובכח סגולתה המה יפלו ואתה תעמוד ושבית שביו.

(קדושת יו"ט)

☆

כי תצא למחמה על אויבך ונתנו ה"א בידך וגו'. יובן עפי"ד הרה"ק מקאזניץ לפרש מה שאמר המלאך ליעקב שלחני כי עלה השחר א"ל מיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו, כי הנה תכלית בריאת היצה"ר בעולם שיסית האדם לחטוא, והאדם ילחם כנגדו, כי אז יתעלה האדם ויושלם וזאת תכליתו לבלתי שמוע אליו, וכאשר ינוצח יאמר שירה כי פעל להשלים האדם, ומיום בריאת העולם לא נמצא איש כיעקב הולך תמים ולוחם עם היצה"ר ויוכל לו, ואז הגיע זמן היצה"ר לומר שירה להשלים כוונת הבורא אשר בראו ואמר שלחני להודות להי' ע"כ, וזש"ה כי תצא למלחמה היינו מלחמה היצר, ונתנו ה"א בידך, הלא תדע

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה"ק עצי התמרים

אם אנו נלחם מלחמות ה' המתחדשת בכל דור, יהיה שכרינו שיתן בידינו את השטן במלחמה האחרונה שלפני הגאולה שלימה

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו. צריכים לצאת למלחמה תמיד מחדש אמר לי ידי"נ הרב החסיד הנכבד מו"ה אלחנן רוטשילד, בשם מרן יואל טייטלבוים (שליט"א) אבדק"ק סאטמאר לפרש הפ' כי תצא למלחמה, ויל"ד הול"ל כי תלחום או לשון אחר. ואמר מרן, **דהנה כל זמן שישראל הם בגלות, צריכים הם לצאת למלחמה תמיד מחדש, כי כל עוד שנצחו שונא אחד, מיד קם עליהם שונא אחר, כמו שאנו אומרים שלא אחד בלבד עמד עלינו וכו' אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו וכו'. אבל לעתיד לבוא בשעת הגאולה שעתידה לבא במהרה דידן בעזה"י יהי' מלחמה האחרונה, והבוית"ש ברוב רחמיו וחסדיו יתן אויבינו בידינו לחלוטין, שלא נהי' צריכים ללחום עוד.** וזשה"כ כי תצא למלחמה על אויבך, היינו בזמן הגלות הנך צריך לצאת תמיד מחדש על אויבך, ועל זה בא המדרש ומוסיף **אם אתה תעשה כל האמור בענין, שתעשה רצונו של מקום, לסוף הוא נותן אותו בידיך, ר"ל שימסור הקב"ה את האויב בידך לגמרי אכי"ר.**

בית אולפנא (ה"א עמ' ס"ט)

כי בזה שבית שביו של היצה"ר עצמו, כי זה רצונו שתוכל לכבשו שבזה יושלם עבודתו שלכך נברא, וזהו מה שפירש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, ר"ל מה שנוגע להיצר הרע לעצמותו כי ברצונו הוא אשר האדם יתגבר עליו.

(עצי חיים)

☆

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך. יבואר בהקדם מ"ש בבני ישששכר אהא דאיתא בספר יצירה שחודש אלול הוא כנגד יד שמאל בנפש, והענין כי אמרו חז"ל דתשובה מהני רק לישראל ולא לאוה"ע והנה הגוים תמהים ושואלים דאם תשובה מהני יהיו כל אנפין שוין, אבל התי' משום דישראל נקראים בנים למקום והקב"ה למו אב, אבל לאוה"ע נקרא מלך וקי"ל אב שמח על כבודו כבודו מחול ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, והנה אמרו חז"ל תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו והכוונה קרובים ממש בקרבות עמוסים מני בטן כביכול בנים ממש, ולזה חודש אלול שהוא מיוחד לתשובה מכוון נגד יד שמאל שמיוחד לתפילין כי ע"י מצות תפילין אנו מעוררים תפילין דמארי עלמא ומשם יראו הכל שאנו בנים למקום וממילא תשובה מועיל לישראל ע"כ, וז"ש כי תצא למלחמה על אויביך, שיעמדו עליך הגוים ותצטרך לבטל טענתם מדוע מועיל תשובה רק לישראל ולא לאוה"ע, ונתנו ה"א בידיך היינו שתשיב להם תשובה דמכח תפילין שמניחין על היד שמוכח שיש לנו דין בנים למקום ואב שמחל על כבודו אין כבודו מחול.

(ברך משה)

☆

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך ושבית שביו. איתא בספרי על אויביך כנגד אויביך ונתנו ה"א בידך, אם עשית כל האמור בענין סוף שהי אלקיך נותנו בידך, ויבואר ע"פ שאמרו חז"ל כל הקובע מקום לתפילתו אלקי אברהם בעזרו דכתיב וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם, וביאר הצל"ח בטעמא של קביעת מקום, לפי שהמקום ההוא שתפלל שם קנה איכות קדושה ושוב כשמתפלל פעם שנית קדושת המקום מסייע לו שתוקבל תפלתו ע"כ, ובעצי חיים כתב לפרש הכתוב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו, ופירשיי וכן תעשו לדורות, היינו אותה השראת השכינה שהיה במשכן ע"י משה רבינו שהוריד השכינה לשם ע"י מעשיו ותפלותיו, וכן תעשו לדורות שהמקום ההוא יקנה איכות קדושה ושארית לנצח לדורות עולם ע"כ, ומעתה יתבאר לן דרשה הספרי דהנה על פסוק זה כי תצא למלחמה על אויביך ביאר בזוהר חדש שמרמז על מלחמת היצר שהוא האויב והשונא של איש הישראלי, ולזה דרש אם עשיית כל האמור בענין, ירמוז על בחינת וכן תעשו, דהיינו שתעשה במלחמת היצר עשיה לקנות איכות קדושה גם לדורות הבאים, אז סוף"ה שה"א נותנו בידך, הכוונה דגם עד סוף כל הדורות יזכו לנצח היצר במקום ההוא בכח ההוא.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ד רבות"ה ק' עצי התמרים

העיקר לילך רק בדרך המקובל לנו דור אחר דור עד משה רבינו

זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. בסעודת הילולא של מרן הקדושת יו"ט ז"ל מוצש"ק פ' משפטים שנת תשט"ז, אמר רבינו בשם אביו מרן הקדושת יו"ט ז"ל לפרש מאמר הכתוב בפ' תצא **"זכור את אשר עשה לך עמלק"**, ולכאורה תיבת **"לך"** מיותר, שהיה לו לומר 'זכור את אשר עשה עמלק'. ועוד בפ' וירא כתיב **"כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'"** וגו', ולכאורה תיבת **"אחריו"** מיותרת, דפשיטא שהם אחריו ולא קודם לו. ואמר מרן הקדושת יו"ט ז"ל **שהכלל לידע אם לא יצאו מדרך התורה הוא, דמי שהולך אחר שכל עצמו** (אייגענע אויפפאסונג), **ואומרים שהיום נשתנה ממה שהיה קודם לנו, כפי שרגילים לומר בזמנינו, וזו היא סכנה גדולה ליפול ע"ז מדרך הקדושה, והעיקר לילך רק בדרך המקובל לנו דור אחר דור עד משה רבינו,** וזה כלל גדול לילך אחר דור הקודם לנו. וז"פ **כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו "אחריו"** שזה אשר יצוה להם שילכו אחריו בדרך שלו, וזה די לומר להם שילכו אחריו ולא ילכו בדרך חדש שהיא סכנה גדולה, רק לילך בדרך הישן, וזהו אחריו. וז"פ 'זכור את אשר עשה "לך" עמלק', שגם זאת היתה עבודתו של עמלק שכל אחד יסבור שהוא אדם לעצמו ויעשה הישר בעיניו, והנה איתא במדרש 'צא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה', 'על ראש' אני מזכיר זכות אבות שנאמר 'כי מרא"ש צורים אראנו', 'הגבעה' אני מזכיר זכות אמהות שנאמר 'ומגבעו"ת אשורנו', וזה שאמר 'מחר', יש מחר שהוא לאחר זמן, שאפילו לאחר זמן חייבים להביט רק לדרכי אבות, וז"פ 'מחר אנכי נצב על ראש הגבעה' **שצריך לעמוד בראש הגבעה בדרכי אבות ואמהות,** כך פי' א"א ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

מושיען ש"י (ח"ב ע' מ"א)

ליקוטי אמרים מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאור

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. פרשה זו מדברת במלחמת היצר (מפרשים). הנה **במובת המלחמות** (יחוד המעשה ה) פירש: שמלחמת היצר היה דומה למלחמות עם אומות, שבשעה מלחמות אם ינצחו פעם אחת ופעמיים, לא יבוא עוד הפעם, שכבר ירע בעיניהם אחר שראה שהתגבר עליו שתי פעמים. לא כן הוא היצר הרע, שתמיד הוא טורח על האדם ללכדו, אפילו אם נצחו כבר אלף פעמים, ותמיד צריך ללחום עמו בלי הפסק; ועל כן אמר **כי תצא למלחמה**, ולא אמר 'כי תלחם', מפני שתמיד יהיה בעיניך כאילו אתה יוצא למלחמה, ולזה אמר שני פעמים **ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו**, שאפילו אם פעם אחת **נתנו ה' אלהיך בידך**, אל תאמר על פי כן **ושבית שביו**, תראה לבבות ממנו עוד הפעם בלי הפסק, ורק לבסוף ירחם ה' ויתנו בידך לגמרי. (דברי יואל)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם כפתחו של אולם (שיר השירים רבה ה). הנה מתחלה צריך האדם לפתוח הפתח, וכשהתחיל בהתעוררות עצמו אף שהוא מעט מאוד, זוכה לקבל השפעה גדולה מלמעלה כפתחו של אולם, ואז צריך להשתדל בחומו פתח גדול, להיות מוסיף והולך בכוחות עצמו להגיע על המדריגה העליונה במשובה. וזהו **כי תצא למלחמה** נגד היצר, ולא אמר 'כי תלחם', לפי כשיעשה האדם רק התחלה קטנה, שהוא כמו יציאה למלחמה ולא המלחמה עצמה, והיינו שיתעורר במשובה כחודו של מחט, אז יזכה שיהיה **ונתנו ה' אלהיך בידך**, לעורר חומו מעמיס כפתחו של אולם, ושוב אחר כך יצטרך להשתדל בחומה השפעה מעמיס להגיע למשובה שלימה, וזהו **ושבית שביו**, שעל ידי ההשפעה שמקבל מן העמיס, יוכל לשוב במשובה שלימה. (דברי יואל)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. כל יגיעת האדם במלחמת היצר, הוא רק מה שהוא מתחיל ושופה מה שבכוחו, אבל עיקר המלחמה עמו הוא בכח האדם אלא מה שה' עוזרו, כדאמרו (קידושין ל:): אלמלא עוזרו לא יכול לו; וזהו **כי תצא למלחמה**, ולא אמר 'כי תצא ללחום', כי האדם הוא עושה מלחמה למלחמה זו בפועל, אלא מה שהוא יוצא למלחמה, היינו שעושה מה שבכוחו, ממנו המלחמה בעצמה הוא הכל על ידי סייעתא דשמיא. (דברי יואל)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. כאשר מקיים האדם מצות ה', יתכן שיהיה להשטן חלק בהם, על ידי הזה פניה דקה שמסיתו למחשבת שלא לשמה, ולכן צריכים להתגבר עליו שלא לעשות רק בלתי ה' לבדו. ועל כן אף שיהיה **ונתנו ה' אלהיך בידך** ותעשה המלחמה, עם כל זה **ושבית שביו**, שצריך אתה עוד לשבות בחזרה מהיצר, לומו חלק מן המלחמה שיש בידו ממחשבות זרות. (דברי יואל)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. ממה שאתה רואה שהיצר מתאמץ כל כך להחטיאך, כדי לעכב את הגאולה, מזה גופא אתה צריך להתעורר לשוב ולהתחזק יותר, **ושבית שביו**, שתתפוס חומעומו וחרכו בידך, דממה שרואים שהוא עושה את כל ההתאמצות לעכב הגאולה, כי מפחד מאוד שמא תהיה הגאולה, מזה רואים כמה קרובה ישועתנו לבא, וצריכין להתעורר במשובה למהר ביאתה. (רבי משה קמנ)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. כי הגויים הללו אשר אתה יורש על מעוננים וגו', ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך (דברים יח). **נאגרת לכלה** (רבה ד"ה ואתה) פירשו: אם טוטלין ממון או חפץ מגיעי לא מעלי, משפיע הממון בהמקבל

הספעה רבה, ומכבה גו כח הקדושה, דכח הפועל נגפעל. והנה כאן נתן ה' לישראל את כל טוב תרעות הגויים הללה ממונם ורכושם, ים לאום כי כח הפועל נגפעל, אבל לא כן הוא, כי ישראל יירשום ירושה ומתנה מה'. וזה שהתחיל 'כי אתה בא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך', ואין זה בהשתלותך ליקח מיד הרשעים האלה רק ה' נתן לך, על כן אני מצטיתך שעל ידי זה 'לא תלמד לעשות כתועבות הגויים ההם'; וזהו **כי תצא למלחמה על אויביך**, ואולי תמצום למנוע לבוז בז, למען לא יוליד בך הממון הבא מידי רשעים תכונה רעה, לזה אמר **ונתנו ה' אלהיך בידך** דייקא, על כן **ושבית שביו**, ואין לך לפחד שיגרום לך ירידה רוחנית, אדרבה על ידי כי ה' הוא הנותן, יפעול כח הפועל שבו להמשיך לך מדות טובות, ולהביאך לידי קיום מצות ומעשים טובים. (ותרע רפ)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. ומשה עלה אל האלהים (שמות יט). זה שאמר הכתוב (תהלים סח): עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם (שמות רבה כח). **היפה תואר** הקשה: דפתח לומר 'לקחת', שהוא בחינת לקיחה ומקח וממכר, שנותנים תמורתה דבר מה, ואחר כך אמר שהוא 'מתנות'. אלא כדי להגיע להשגת התורה, צריך האדם לייגע עצמו הרבה, כי אי אפשר לקבל זאת בחינם בלי טורח, ואותה היגיעה מה שנותן מעצמו, זה נקרא בבחינת לקיחה, היינו שנותן תמורתה, אולם אחר היגיעה עוזר לו ה', וזוכה להשיג הרבה יותר מכפי ההשגה שהיה מגיע לו לערך יגיעתו. וזהו 'לקחת מתנות', דמתחלה הוא בבחינת לקיחה, ואחר כך זוכים גם לקבל בבחינת 'מתנה' יותר מכפי ההשגה; ועל פי דרכו יתבאר (מגילה ו:): 'יגעתי ומצאתי תאמין', דלכון שאחר היגיעה הוא מקבל יותר מכפי ערך יגיעתו, הרי חלק המתנה מה שהוא מקבל יותר, זהו כבר בבחינת מציאה. וזהו **כי תצא למלחמה על אויביך**, דהאדם צריך ללחום עם היצר, למנם אחר כך עוזר לו ה' שיכול לכובשו הרבה יותר מכפי ערך טורח מלחמתו, ונמצון זו הוא בבחינת 'מתנה' מה שלא עלה בדעתו כלל, **ונתנו ה' אלהיך בידך** בבחינת 'מתנה'. (דברי יואל)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. כי תצא מתנה על אויביך ונשמרת מכל דבר רע (דברים כג). **הרמב"ן** כתב: לכאורה הלא בכל עת צריכים להשמר, ולמה הוזקק להתראה נוספת בשיוצאים למלחמה. אלא בא להזהיר בעת אשר החטא מצוי בו, והילוע בתנהגי המתנות היוצאות למלחמה כי יחכלו כל תועבה, יגזלו ויחמסו ולא יתבוששו, היפר בעני אדם בטובו יתלבש מכוזיות, ועל כן הזהיר התראה נוספת; נמצא דעל ידי היציאה למלחמה על האויב החיצוני, נגרם לאדם מלחמה גם עם האויב הפנימי זהו היצר הרע, למנם באויב החיצוני הבא להלחם, ה' הוא העושה מלחמה, אבל במלחמת היצר צריך האדם ללחום בעצמו, כדאמרו (בבכות לג:): הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים; וזהו **כי תצא למלחמה**, אז יהיה המלחמה **על אויביך** לשון רבים, מהאויב החיצוני מכל עם הבא להלחם עמך, וגם האויב הפנימי שהוא היצר, ואמר **ונתנו ה' אלהיך בידך** בלשון יחיד, כי רק האויב החיצון יתן ה' בידם, אבל אויב הפנימי צריך האדם בעצמו ללחום עמו. (דברי יואל)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. ושובו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו (שמות יד). על המצריים לא נאמר, אלא על מצרים, שעטל ה' את אלהם מחלה ועצעו בים, ואחר כך ירדו כולם מאליו (שמות רבה יד). וזהו **כי תצא למלחמה על אויביך** בלשון רבים, כי מדבר מהאויבים שלמטה, שהם אומה של הרבה מנשים, אבל כל האומה וזעת יש להם שר אחד למעלה, ועל זה אמר **ונתנו ה' אלהיך בידך** בלשון יחיד, שה' יפיל מחלה את השר שלמעלה, ועל ידי כן תנצח המלחמה עם האומה ההוא.

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. בני ישראל ביציאתם ללחום בשונאיהם, נדמה בעיניהם כי לנגדם נמצאים כימות רשעים רבים, בכוחות ומפלגות שונות שכל אחת יש לה לבושים שונים, וגם מכימות הירחים נמצאים ביניהם, אחרי ההתבוננות נראה בעליל כי בשרשו הכל אחד הוא, וגם הירחים שלהם אינם משמשים רק לחפות על מעשיהם. וזהו **כי תצא למלחמה על אויביך** בלשון רבים, אבל בסוף **ונתנו ה' אלהיך בידך** בלשון יחיד, שיתגלה האמת שהכל שונא אחד, וכולם לעבודה זרה נתכוונו. (טיב לבב)

סיפורי צדיקים, גבעזר הפסוקים
הפלאים זיו ונוגה פניקים

כי תצא למלחמה... ונתנו ה"א בידך

כאשר נתקבל הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל לרב בקראקא, היו מאנשי המקום שראו בכך בזיון שלא לקחו רב מקראקא עצמה שהיתה מפורסמת כעיר של חכמים וסופרים, ואמרו בלבם לפגוע בו בדרשתו הראשונה, באמרם הרי רבי שמעון בוודאי ישלח לתלות בבית המדרש דף שבו יציין על איזה מקומות בש"ס ובפוסקים תסוב דרשתו, ממילא הם ילמדו בעיון את אותם דברים, ומיד כשיתחיל לדרוש, יתקיפוהו בשאלות, השמש של אותו מקום היה איש ירא אלוקים, וכאשר רבי שמעון סופר קרא לו שיתלה בבית המדרש את הדף הנ"ל סיפר לו דברים כהווייתן וביקשו שלא ישלח לתלות את הדף, אך רבי שמעון סופר ענה לו שהוא לא מפחד, ועשה השמש כמצותו, בהגיע יום השבת, מיד כאשר התחיל לדרוש התחילו מכל עבר לקנטרו בקושיות זה בכה וזה בכה, כאשר ראה שכלו כל הקיצין, ענה ואמר שרוצה לספר להם סיפור, פעם הודיעו לאבי החתם סופר כי יש חתונה בתערובות ר"ל בעיר פרעשבורג, ושלחני אבי להתרות בהם שיפסיקו מדרכם הקלוקל, אך הם צחקו ממני ולא השגיחו בי, וכשבאתי פעם שנית עפ"י ציווי אבי התרו בי שאם אבוא שוב הם יפלו בי את מכותיהם, וכאשר שלחני אבי פעם שלישית למד אותי 'שם' קדוש שאם אומרים ומכוונים אותו על אדם מסויים יכולים להורגו ואמר לי שאין אני צריך לירא ולפחד מהם כלל ואם ירצו לפגוע בי אכוון את ה'שם' הזה ואנצל, ואכן כשבאתי ומסרתי את דברי אבי והתראתו, והאנשים האלו חמתם בערה בם והחתן בעצמו ניגש אלי בחימה שפוכה והרים את ידו להכות באגרוף רשע ורצה לקיים את זממו הרע, ואז עשיתי כפי ציוו אבי וכיוונתי את ה'שם' ונענש החתן תיכף ומיד, וכמובן שהחתונה נתבטלה וניצלתי מידם. כך - הגביה רבי שמעון סופר את קולו ואמר לבני קהילתו - ליהוי ידוע לכם, שעדיין אני זוכר את אותו שם, ולכן, אם תשאלו לאמיתה של תורה, אז מה טוב ומה נעים, אבל אם תשאלו לקנטר, ראו הוזהרתם, ופחד גדול נפל על כל הנאספים כששמעו דברים אלו ומני אז הי' לו שלום ושלוה בקהילתו, ע"כ, וזשה"כ כי תצא למלחמה על אויביך, אז ונתנו ה' אלוקיך בידיך, שתקח בידיך את אותו שם קדוש אשר יסייע לך להכרית את כל הקמים עליך.

וחלצה...

סיפר הרה"ק ר' שלמה ממונקאטש כי פע"א באו להרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע לשב"ק הרה"ק ר' שמעון מיערוסלב והרה"ק ר' שלום מקאמינקא, ור' שמעון מיערוסלב אמר להרה"ק מבעלזא: הרב מבעלזא! ייחד לי כבודו מקום לישיבתו על יד השולחן בשב"ק, כי כשם שהחליצה צריכה קביעת מקום יום אחד קודם, כך שבת צריכה קביעת מקום מערב שבת, ור' שלום מקאמינקא היה רגיל לומר מילי דבדיחותא, וכששמע את דברי ר' שמעון אמר: הרבי ר' שמעון צודק, שהרי כן כתוב בברכת המזון של שבת "רצה והחליצנו", וסיים הצדיק ר' שלמה ממונקאטש צא וראה כמה גדולים דברי חכמים ושיחות חולין שלהם, שהרי בסידור האריז"ל פירש את הכוונות של רצה והחליצנו בברכת המזון לפי כל כוונות החליצה.

ולא ימחה שמו

חסיד אחד שוחח פעם עם הרה"ק ר' אברהם מסאכטשוב זי"ע ונתגלגלו הדברים על אחד מהאפיקורסים ואמר החסיד עליו "ימח שמו" גער בו הצדיק ואמר: האם יודע אתה איך הדין מומר שמת בלא בנים, מומר שמת בלא בנים מובא בירושלמי שאשתו חייבת בחליצה, וחליצה הוא במקום יבום, ומפורש בתורה שמצוות יבום ציוותה התורה כדי ש"לא ימחה שמו מישראל" הרי דהתורה דאגה אפילו למומר ש"לא ימחה שמו" ואתה אומר "ימח שמו".

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, ברוך צחות ומליצה נאמרים

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידיך ושבית שביו. פירש"י במלחמת הרשות הכתוב מדבר. בדרך צחות יל"פ כאשר איש הדור"ש טוב לעמו נעמד 'כי תצא' היינו כאשר איש הדור"ש טוב לעמו נעמד לשאת דברים לפני בני ישראל, צריך להיות כוונתך 'למלחמה על אויביך', להשפיע על כל נפש מישראל שיהיה בידו הכח להלחם עם היצר הרע שהוא אויב של כל אדם, הנאבק עמו בכל עת ורגע, ואם אכן זאת כוונתך בדרשתך, שישראל יתנהגו בדרך היהדות 'ונתנו ה' אלקיך בידיך' השי"ת יתן בידך כל פסוק שתוכל להעמיס עליו כל רעיון דקדושה, ותזכה לפרש הכתוב כרצונך. אולם מוסיף רש"י בביאורו 'במלחמת הרשות' אם כוונתך להראות כוחך בדרוש גרידא, 'הכתוב מדבר' אזי אין לך לומר להם אלא כאלו פירושים טובים אשר נראה כאילו הכתוב מדברם, אשר אז עכ"פ יש לך שכר שיחה נאה, אבל בלאו הכי שתיקותיך יפה מדיבוריך כי מה בצע להטריח הציבור בפירושים דחוקים באין תכלית טוב, ודפח"ח.

שארית מנחם

פרפראות לחכמה

מצפרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח משוקדים

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוקיך בידך. ופרש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, והנל"פ לשון רשיז"ל דמצינו דחז"ל הפליגו במעלת מצוות ציצית כסגולה להנצל מעבירות ותאות הלב וכמאמה"כ ולא תתורי אחרי לבבכם וכעובדא של אותו תלמיד שנטה להכשל בעריות ובאו ציציותיו וטפחו על פניו וע"ז נזכר וירד מעשות החטאת, גם ידוע מאחז"ל על כנפי בגדיהם לדורותם דור תם מגזל ומעריות אך י"ל דסגולה זו הוא דווקא אם מספרם של החוטים שלם, דהיינו שיש ל"ב חוטים כדבעי (נגד הלב) אבל אם חסר אחד מהם אע"פ שע"פ ההלכה כשר ללבשו מ"מ אין בכוחו להגן מעבירות שבידו ורמזו זאת בפסוק במשלי 'נואף אשה חסר לב' כלומר יען שחסר בחוטי הציצית ממספר לב משו"ה נכשל בזה והציצית לא אהני ליה ובזה יל"פ בדברי רשיז"ל כאן, ל"א דברה תורה דאע"פ שהתורה דיברה והכשירה הציצית אפילו כשיש ל"א חוטין מ"מ 'אל"א כנגד יצה"ר' היינו שצריך שיהא ל"ב חוטים כמספר אל"א כנגד היצה"ר דיפת תואר, והבן.

(הגה"ק ר' יהושע מטאמשוב זי"ע)

☆

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוקיך בידך. ופרש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, ויל"פ עפ"מ דאמרינן בגמ' דאשת רב הוי מצערה ליה ואמר רב לתלמידיו דיינו שמגדלות בנינו ומצלות אותנו מן החטא נמצא האשה מועלת לב' דברים אבל ביפת תואר אינה מועלת לגדל בנינו דאדרבה שסופו שתלד בן סורר ומורה נמצא שביפ"ת אינה מועלת רק להציל אותו מן היצה"ר ולא לבנים וזהו כוונת רש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר לבד.

(חנוכת התורה)

☆

והיה אם לא חפצת בה וכו'. פירש"י הכתוב מבשרך שסופך לשנאותה, והקש המפו' מהיכן דרשו חז"ל כן הא לגופיה איצטריך ללמד שישלחנה לנפשה ולא ימכרנה בכסף, ונראה דהנה הלבוש (או"ע סי' קכ"ו ס"ג) נתן טעם למה בכתובה כותבים "לחודש" ולא "לירח" כמו שכותבים בגט, כי אצל ירח מצינו לשון גירושין, דכתיב "גרש ירחים", ואצל קידושין כתיב לשון חודש דכתב "כי יקח איש אשה חדשה", וקיחה היינו קידושין, עיי"ש. ולפי"ז קשה דכאן גבי יפת תואר דכתיב ולקחת לך לאשה והיינו קידושין[לה] כתב אח"כ ובכתה את אביה ואת אמה "ירח" ימים, והו"ל למימר חודש ימים, והשתא יש לומר דמכח הדיוק הזה הוכיחו חז"ל דהכתוב מבשרך שסופך לשנאתה ולגרשה, ומשו"ה אמר לשון ירח כמו בגירושין.

(ארץ החיים)

☆

ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים ומת ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו. פרש"י מכאן שצריך הכרזה בבי"ד פלוני נסקל על שהיה בן סורר ומורה, והקשו המפו' מאי שנא גבי זקן ממרא דכתיב ג"כ וכל העם ישמעו ויראו ושם פרש"י שממתינים לו עד הרגל וממיתין אותו ברגל, ויש לתרץ דהנה איתא בגמ' (סנהדרין ס"ח:) דכל ימיו של בן סורר ומורה איננו נמשך אלא ג' חדשים, משום דכתיב כי יהיה לאיש בן, ולא קטן שאינו חייב במצוות, א"כ איננו יכול להיות בן סורר ומורה כשהוא פחות מי"ג שנים, ולאחר שנעשה י"ג שנים וג' חדשים ג"כ איננו יכול להיות בן סורר ומורה דהא כתיב בן, ולא אב, א"כ אפשר דלאחר י"ג שנים קידש אשה ונתעברה ויהיה עוברה ניכר בג' חדשים וראוי הוא לקרותו אב, משום הכי איננו נעשה סורר ומורה אלא מן י"ג שנים עד ג' חדשים עיי"ש, א"כ לפי"ז אם ימתינו במיתתו עד הרגל שמא בין כך ובין כך יתהוה לאיש ויעבור הזמן הנ"ל ואז שוב אין רשאין לסקלו דכבר עברו הג' חדשים.

(מנחה בלולה)

דורש טוב

גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה. נראה לענ"ד לומר טעם לשבח לזה דנוהגין ללבוש טלית גדול וטלית קטן, וטלית קטן לובשין גם קודם הנישואין, אבל טלית גדול רק אחר הנישואין.

י"ל דהנה מצינו בשעטנז ב' לאוין וב' עשים, א] (דברים כב, יא): **'לא תלבש' שעטנז,** וזהו לאו על מלבוש של שעטנז. ב] (ויקרא יט, יט): **ובגד כלאים שעטנז 'לא יעלה' עליך,** מזה ניתוסף אף כיסוי וכדו' שג"כ אסור.

והנה בדומה לזה מצינו גם במצות ציצית. פסוק א'] (במדבר טו, לח): **ועשו להם ציצית על כנפי 'בגדיהם', וסתם בגד היינו כדרך לבישה.** ב] עוד כתיב בפ' כי תצא (דברים כב, יב): **גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך 'אשר תכסה בה',** ונראה עפי"ז טעם לשבח דלכן עושין ב' טליתים, **טלית גדול** שאינו דרך לבישה והוא רק בכלל אשר תכסה בה. **וטלית קטן** שיש לו בית ראש ודרך לבישה, ובזה מקיימין קרא דעל בגפי בגדיהם.

והנה בתשב"ץ כתב הטעם דרווק אינו מתעטף בטלית גדול משום דכתיב: 'כי יקח איש אשה' וסמיך ליה 'גדילים תעשה לך'. ועקשה א"כ טלית קטן למה לן לובש קודם הנישואין. אמנם עפ"י מה שאמרנו אתי שפיר, **דהרי טלית קטן אינו נלמד מהפסוק ד'גדילים תעשה לך', רק מהפסוק ד'על כנפי בגדיהם', ושם אינו סמוך לכי יקח איש אשה, וא"ש המנהג שטלית קטן לובשין גם הילדים.**

שו"ת ארץ צבי (קוז'יגלוב) ח"ב סי' ג'

כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ כִּי יִפֹּל הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ: (פרק כב פסוק ח)

ועשית מעקה. מצות המעקה מחודשת, ולו מצותה מלמ' תעמוד על דם רעך[א].

לֹא תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו: (פרק כב פסוק י)

ואמר לא תחרוש בשור ובחמור, והוא הדין לכל מיני הכלאים. והיא מצוה מבוארת מן התורה לא תרכיב כלאים (ויקרא יט יט) כ), שדרך כל עובד לחמתו, להכיא ממנו כרפת אחת ויריכיב עמהן[ב].

(ו) כִּי-תִקְרָא קַן-צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל-עֵץ אוֹ עַל-הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל-הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל-הַבֵּיצִים לֹא-תִקַּח הָאֵם עַל-הַבָּנִים: (ז) שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת-הָאֵם וְאֶת-הַבָּנִים תִּקַּח-לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים: (ח) כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעָקֶה לְגַגֶּךָ וְלֹא-תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ כִּי יִפֹּל הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ: (ט) לֹא-תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם פֶּן-תִּקְדַּשׁ הַמְלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר-תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם: (י) לֹא-תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו: (יא) לֹא-תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו: (יב) גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה-לָּךְ עַל-אַרְבַּע כַּנְפוֹת כִּסּוּיְךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה-בּוֹ: (יג) כִּי-יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָא אֵלֶיהָ וּשְׂנֵאָהּ: (יד) וְשָׂם-לָהּ עִלִּלוֹת דְּבָר וְהוֹצִא עָלֶיהָ שֵׁם רָע וְאָמַר אֶת-הָאִשָּׁה הַזֹּאת לָקַחְתִּי וָאֶקְרַב אֵלֶיהָ וְלֹא-מָצָאתִי לָהּ בְּתוּלִים: (טו) וְלָקַח אֲבִי הַנַּעֲרָ וְאִמָּהּ וְהוֹצִיאוּ אֶת-בְּתוּלֵי הַנַּעֲרָ אֶל-זִקְנֵי הָעִיר הַשָּׁעְרָה: (טז) וְאָמַר אֲבִי הַנַּעֲרָ אֶל-הַזְּקֵנִים אֶת-בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׂנָאֶהָ: (יז) וְהִנֵּה הוּא שָׂם עִלִּלוֹת דְּבָר לֵאמֹר לֹא-מָצָאתִי לְבִתְּךָ בְתוּלִים וְאֵלֶּה בְּתוּלֵי בִתִּי וּפָרְשׂוּ הַשִּׂמְלָה לִפְנֵי זִקְנֵי הָעִיר: (יח) וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת-הָאִישׁ וְיִסְּרוּ אֹתוֹ: (יט) וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶסֶף וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל-בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלוֹ-תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא-יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל-יָמָיו: (כ) וְאִם-אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא נִמְצְאוּ בְתוּלִים לַנַּעֲרָ: (כא) וְהוֹצִיאוּ אֶת-הַנַּעֲרָ אֶל-פֶּתַח בֵּית-אָבִיהָ וְסָקְלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָהּ בָּאֲבָנִים וָמֵתָה כִּי-עָשְׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל לִזְנוֹת בֵּית אָבִיהָ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: (כב) כִּי יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב עִם-אִשָּׁה בְּעֻלַת בַּעַל וָמֵתוּ גַּם-שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם-הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל: (כג) כִּי-יִהְיֶה בְתוּלָה נַעֲרָ מְאֹרָשָׂה וּמָצָא אִישׁ בָּעִיר וְשָׁכַב עִמָּהּ: (כד) וְהוֹצֵאתֶם אֶת-שְׁנֵיהֶם אֶל-שַׁעַר הָעִיר הַהִוא וּסְקַלְתֶּם אֹתָם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ אֶת-הַנַּעֲרָ עַל-דְּבַר אֲשֶׁר לֹא-צָעֲקָה בָּעִיר וְהָאִישׁ עַל-דְּבַר אֲשֶׁר עִנָּה אֶת-אֵשֶׁת רֵעֵהוּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: (כה) וְאִם-בַּשָּׂדֶה יִמְצָא הָאִישׁ אֶת-הַנַּעֲרָ הַמְאֹרָשָׂה וְהֶחֱזִיק בָּהּ הָאִישׁ וְשָׁכַב עִמָּהּ וּמֵת הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּהּ לְבַדּוֹ: (כו) וְלַנַּעֲרָ לֹא תַעֲשֶׂה דָבָר אֵין לַנַּעֲרָ חֵטְא מָוֶת כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל-רֵעֵהוּ וְרָצְחוֹ נֶפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה: (כז) כִּי בַשָּׂדֶה מְצָאָהּ צָעֲקָה הַנַּעֲרָ הַמְאֹרָשָׂה וְאֵין מוֹשִׁיעַ לָהּ: (כח) כִּי-יִמְצָא אִישׁ נַעֲרָ בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא-אֹרָשָׂה וְתָפַשׂ בָּהּ וְשָׁכַב עִמָּהּ וְנִמְצָאוּ: (כט) וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כָּסֶף וְלוֹ-תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא-יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל-יָמָיו: (ל) לֹא-יִקַּח אִישׁ אֶת-אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא-יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו: (פרק כג) לֹא-יָבֹא פְצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שפכה [שָׁפְכָה] לֹא יָבֹא בִּקְהַל יְהוָה: (ב) לֹא-יָבֹא מַמְזֵר בִּקְהַל יְהוָה גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא-יָבֹא לוֹ בִּקְהַל יְהוָה: (ג) לֹא-יָבֹא עַמֹּנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל יְהוָה גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא-יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְהוָה עַד-עוֹלָם: (ד) עַל-דְּבַר אֲשֶׁר לֹא-קִדְּמוּ אֶתְכֶם בַּלֶּחֶם וּבַמַּיִם בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וַאֲשֶׁר שָׂכַר עָלֶיךָ אֶת-בִּלְעָם בֶּן-בְּעוֹר מִפְּתוֹר אֲרַם נַהֲרַיִם לְקַלְלֶךָּ: (ה) וְלֹא-אָבָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ אֶל-בִּלְעָם וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת-הַקְּלָלָה לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: (ו) לֹא-תִדְרֹשׁ שְׁלֹמָם וְטֹבָתָם כָּל-יָמֶיךָ לְעוֹלָם: (ז) לֹא-תְתַעֵב אֲדֹמִי כִּי אָחִיךָ הוּא לֹא-תְתַעֵב מִצְרִי כִּי-גֵר הָיִיתָ בְּאַרְצוֹ: (ח) בָּנִים אֲשֶׁר-יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִשִׁי יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְהוָה: (ט) כִּי-תֵצֵא מַחֲנֶה עַל-אֹיְבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע: (יא) כִּי-יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרֵה לָיְלָה וְיָצָא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה: (יב) וְהָיָה לִפְנוֹת עֶרֶב יִרְחַץ בַּמָּיִם וּכְבֹא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה: (יג) וְיָד תִּהְיֶה לְךָ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְיָצָאתָ שָּׁמָּה חוּץ: (יד) וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אֲזֵנֶךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחָפַרְתָּה בָּהּ וְשַׁבְתָּ וְכִסִּיתָ אֶת צֵאָתֶךָ: (טו) כִּי ה' אֱלֹקיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ: (פרק כג)

ונשמרת מכל דבר רע[ג]. שהשטן מקטרג כשעת הסכנה. לשון רש"י[ד]. והנכון כעיני[ה] כענין המלוה הזאת, כי הכתוב יזהיר בעת שאך התחיל מלוי כו. והילוע כמנהגי המחנות היולאות למלחמה, כי ימלכו כל העבה, ויגזלו ויממסו ולא יתבוששו. לפילו

מעשה חש"ב

א בגדר מצות עשיית מעקה, כתב רבינו באופן א' שהיא מצוה מחודשת. ובאופן ב' כתב דמצות מעקה הרי הוא בכלל 'לא תעמוד על דם רעך'.

והנה לפי האופן ב', דמצות מעקה הרי הוא בכלל 'לא תעמוד על דם רעך', נתחדש כאן הגדרה חדשה בלאו של 'לא תעמוד'. דהרי הלאו של 'לא תעמוד על דם רעך', היינו כשחבירו כבר בסכנה, אז יש מצוה להצילו. אבל לא מיירי באופן שעדיין לא הגיע לכלל סכנה. ואילו כאן במצות מעקה איכא מצוה להקדים רפואה למכה.

ואפשר לומר שלכן באופן א' פירש רבינו דמצות מעקה היא מצוה מחודשת, ואינו נכנס בלאו של 'לא תעמוד', משום סברה הנ"ל, דלא תעמוד היא רק כשכבר הגיע לידי סכנה.

והנה לאופן הב', שמצות עשיית מעקה הרי הוא בכלל הלאו של 'לא תעמוד על דם רעך', לכאורה צ"ב הרי מוני המצוות מונים אותם לשתי מצות נפרדות. וצריך לומר שחוץ מהלאו של 'לא תעמוד', נתוסף בזה גם מצות עשה של 'עשית מעקה לגגך'.

ב מבואר בדברי רבינו דטעם הלאו של 'לא תחרש בשור ובחמר יחדיו' הוא משום שלא יבוא להרביעם זה על זה. שדרך כל עובד אדמתו להביאם ברפת אחת ושם ירכיבם. נמצא שהלאו של לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו' הרי הוא גדר וסיג שלא יכשל בלאו של 'בהמתך לא תרביע כלאים'. ודבר זה הוא חידוש, כי בכל מקום חכמים הוסיפו גדרים וסיגים שלא יכשלו בדאורייתא. אבל שיהיה לאו בתורה משום גדר וסיג שלא יכשל בלאו אחר, הרי הוא דבר חידוש.

ג התוה"ק מצווה כשבני ישראל יוצאים למלחמה, 'ונשמרת מכל דבר רע', והנה לכאורה צ"ב ב' דברים. א. דלא מבואר בכתוב מאיזה דבר רע יש להשמר מזה. ב. למה דווקא בשעת יציאת מלחמה יש להזהר בזה ביותר.

ד רש"י מפרש הטעם למה דווקא בשעת יציאת מלחמה יש להזהר בזה ביותר, משום שהשטן מקטרג בשעת הסכנה.

ה רבינו מבאר באופן אחר מפירוש רש"י, ואפ"ל הטעם משום שלפירוש רש"י עדיין אינו מבואר בקרא מאיזה איסור יש להתרחק.

בנימוק וכל נגלה. היפך בכאן מדם בטבעו יתלבן מזוהמת וחמה כלפת מחנה על מויבו. ועל כן הזהיר בו הכתוב ונשמרת מכל דבר רע[ו]. ועל דרך הפשט היא מזהירה מכל הנאסר[ז].

וכספרי (תלפ קיט) ונשמרת מכל דבר רע, שומע אני בטומאות ובטהרות ובמעשרות הכתוב מדבר. תלמוד לומר עשה. אין לי אלא עשה, מנין לרבות עבודת גלולים וגלוי עריות ושפיכות דמים וקלנת השם. תלמוד לומר ונשמרת מכל דבר רע. או יכול בטומאות ובטהרות ובמעשרות הכתוב מדבר, תלמוד לומר עשה, מה עשה מיוחדת, מעשה שגלו עליו כנענים ומסלק את השכינה, אף כל מעשה שגלו עליו כנענים ומסלק את השכינה, כשהוא אומר "דבר" אף על לשון הרע. וגם זה מן הטעם שפירשנו, כי מלבד המזהרות שכמו במלה העבירות החמורות, יוסיף לומו במחנה שנשמר בו מכל מלו העבירות, שלא תסתלק השכינה מישראל משר שם, כמשר אמר 'כי ה' מלקיך מתהלך בקרב מחנך', והנה העושה העבירות הגדולות במחנה, כלומם שכתוב בהם (ירמיהו ז כ) שמו שקוציהם בבית משר נקרא שמי עליו לטמאו[ח]. ועוד, שלא יגבהו עלינו המויבים שם נעשה כמעשים הגורמים להם שיגלו מפנינו, וזהו ולתת מויבך לפניך (שם)[ט]. והוסיפו בו לשון הרע[י], כדי שלא יהיו ביניהם מחלוקת ויהו ביניהם מבה רבה מאד יותר מן המויבים[יא].

ועל דרך הפשט[יב], הזהיר בבעל המקרה לשלח מן כל המחנה מפני הטעם הנזכר, שהשם יתברך מתהלך עמנו להושיענו והמחנה קדוש. ושיהיה לבנו מתכוון להקב"ה ונוחיל ליקועתו ולא נשמוד בזדון בשר. וכן הטעם בכפוי[יג] הטומה, כי המחנה כולו כמקדש ה'. וממנו נלמוד למקום התפלה, שנרחיק מן הטומה מרבע ממות ולכל מהלה עיניס. אמר רבותינו ז"ל ידרשו[יד], 'ויצא אל מחוץ למחנה, ולא יבא אל תוך המחנה', במחנה לויה ומחנה שכינה, כמשר יהיה המרון עמהם, וגם כפוי הטומה לדעתם במקום משר יזכירו השם להתפלל או לקרא קריאת שמע. ז"ל גם זו מזהירה כפל טומה במחנה, שלא יהא הכל הפקר כמחנות הגויס. וגם אלו מצות מכוללות[טו], שמין הטומה בטומאה שהטמא את מקומה ושתהיה בוקעת ועולה, אבל אסור לרחוצה בעת התפלה ובהיות הלב לבוק בשם הנכבד יתברך, מפני שהרהורים הנמאסים יולידו גנאי בנפש ויפגשו כוונת הלב בטהור, וכמשר נעלמה מעין רוחה מין רע.

מעשה חש"ב

ו רבינו מבאר כוונת הכתוב 'ונשמרת מכל דבר רע', היינו שישמרו מכל הדברים הרעים ששאר האומות נוהגים בהן בשעת מלחמה. ולפי"ז שפיר מבואר מאיזה איסורים הכתוב מדבר. וכן הטעם שהזהיר כאן ביותר, מפני שדבר הכתוב בהוה. ובשעת מלחמה הם מצויים ביותר.

ז ע"ד הפשט מבאר רבינו שכוונת הכתוב שיש להזהר מ'כל' העבירות שבתורה. וזה אפ"ל גם לפירוש רש"י.

ח הספרי מפרש 'ונשמרת מכל דבר רע', היינו מעבירות החמורות שבשבילם גלו הכנענים, ומסלק את השכינה, והם גילוי עריות שפיכות דמים וקלנת השם. ולפי"ז שפיר מבואר מאיזה עבירות כוונת הכתוב שיש להשמר. והטעם שהזהירה הכתוב כאן ביותר, כתב הרמב"ן משום דבשעת מלחמה מקילים בזה ביותר. לכן יש להזהר בזה ביותר שלא תסתלק השכינה מישראל.

ט רבינו מוסיף עוד טעם על פי הספרי למה הזהירה הכתוב ביותר בשעת יציאת מלחמה, דכיון שבשביל עבירות אלו הכנענים גלו, א"כ אם ח"ו בני ישראל יכשלו בזה, לא ינצחו במלחמה.

י ולכאורה בשביל חטא של 'לשון הרע' לא גלו הכנענים, ולא מסתלק השכינה בשביל זה. א"כ למה הוסיפו בספרי גם לשון הרע.

יא פירוש, מכיון שהאחדות הוא נצרך ביותר בשעת מלחמה, כיון שאם יהיו מחלוקת יכו ביניהם מכה רבה יותר מן האויבים.

יב רבינו מפרש ע"ד הפשט, כוונת הכתוב (שם פסוק יא) 'ויצא אל מחוץ למחנה', הנכתב אצל מי שהיה טמא מקרה לילה, שצריך לצאת מכל ג' מחנות. וכן כוונת הפסוק (פסוק יג) 'ויצאת שמה חוץ' הנכתב כשצריך להפנות נקביו, היינו שצריך לצאת מכל השלש מחנות. אע"פ שמעיקר הדין בעל קרי מותר להיות במחנה ישראל, מ"מ מכיון שהשם יתברך מתהלך עמנו להושיענו והמחנה קדוש, לכן הוצרך לצאת גם ממחנה ישראל.

יג כוונת רבינו, וכן הטעם 'בכיסוי' הצואה, שהרי לכאורה צ"ב למה צריך עוד לכסותה, הרי הוא כבר נמצא מחוץ לג' מחנות, ע"ז כתב רבינו טעם 'כיסוי הצואה', 'כי המחנה כולו במקדש ה''. ואפ"ל כוונתו דאם לא יכסה את נקביו יתכן שיתלכלך בצואה, ויכנס כשהוא מלוכלך בצואה בתוך הג' מחנות, וזה כבר אסורה, כיון שהשכינה שורה שם.

יד אבל לפי חז"ל הטמא במקרה לילה, יוצא רק ממחנה שכינה ולויה, ולומדים דבר זה, מדכתיב ב' פעמים מחוץ למחנה, היינו מחוץ לב' מחנות, אבל ממחנה ישראל איט צריך לצאת. והטעם, משום שרק במקום שנמצא הארון שם אסור להיות. ולפי"ז כיסוי הצואה לפי חז"ל נמי רק ממחנה שכינה ולויה, אבל במחנה ישראל, מותר לפנות שם, וכן אינו צריך לכסותה.

טו פירוש, לפי חז"ל שכיסוי צואה הוא במחנה ישראל, ע"ז הוקשה למה סגי ע"י כיסוי הצואה, ולא צריך להוציאה לגמרי, ע"ז מפרש שאין הצואה כטומאה שתהיה בוקעת ועולה, ולכן סגי בכיסוי לבד.

מצות שילוח הקן וסגולתה

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשתן פ' כי תצא מצינו פסוקי המצוה של מצות שילוח הקן, אשר הכתוב מבטיח שמצוה זו סגולה היא לאריכת ימים, (דברים כב, ז) שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים. דבר בעתו הוא לבאר קצת גדר מצוה זו וסגולתו, ובאמת תלי"ת כבר יצא בזמנינו כמה ספרים חשובים על מצוה זו כל אחד ע"פ דרכו בקודש, וממש ליכא מה להוסיף בזה, אולם נבארקצת הענין בקוצר כדרכינו בגליון זו, וכדאי לעיין בזה יותר בספרים המיוחדים לזה, ותן לחכם ויחכם עוד.

בתחילה יש לחקור האם צריכין לחזור אחר מצוה זו, דבאמת נוכל לומר דמצוה זו שייך רק באופן של אם "יקרא לפניך" אבל אין שום ענין לחזור אחר מצוה זו, או י"ל דחיוב הוא לחזור גם אחר מצוה זו.

הנה במס' חולין (קלט:) איתא: "ת"ר כי יקרא קן צפור לפניך, מה ת"ל לפי שנאמר שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך, יכול יחזור בהרים וגבעות כדי שימצא קן, ת"ל כי יקרא במאורע לפניך", עי"ש. ובפשטות מבואר דאין חיוב מוטל על אדם לחזור אחר מצוה זו, רק אם יקרא לפניך.

וכן הגדיר ה'פרי מגדים' בפתיחה כוללת (ח"ג אות א) וז"ל: "והמין הב' הוא נקרא **מצוה לא חובה כמו שילוח הקן** ומצות צדקה אם נתן כפי שיעור הראוי אין מחויב לרדוף אחריה" וכו', עי"ש. וכן כתב בסימן ש"א (א"א סק"ז) וז"ל: "ויש מצוה, אם עושה מקיים מצוה, ואין עושה אין עון, **כשילוח הקן וצדקה אם יזדמן לו**", עי"ש.

ובספר 'ארחות חיים' (הל' שבת אות כ') האריך בדברי הירושלמי (ברכות פ"א ה"ה) שמובא הרבה בפוסקים, דכל הפטור מהדבר ועושה אותו נקרא הדיוט (וכן פסק הרמ"א בהל' סוכה סימן תרל"ט סעי' ז' דמצטער מהסוכה ויושב בסוכה נקרא הדיוט), ולכאורה משמע אם אדם מחזר אחר קן לקיים מצוה זו כיון דפטור מהדבר נקרא הדיוט, וביאר שם דאינו כן, וז"ל: "דנקרא הדיוט רק היכא דליכא אחריני דעבדי כוותיה, משום דמתחזי כגסות הרוח כלומר ראו שאני חסיד, אבל אי איכא אחריני דעבדי כוותיה ודאי אינו נקרא הדיוט אע"פ שהוא פטור מן הדבר, כדחזינן ברב יוסף דהוה סגי נהור וסומא פטור מן המ"ע, ואעפ"כ היה עושה אותם כיון דאחרים עושים אותם, לפיכך המחזר בהרים וביערים אם ימצא קן צפור לקיים שילוח הקן יש לו שכר ואינו נקרא הדיוט, ואע"פ שהוא פטור", עי"ש.

וב'ברכי יוסף' (סימן רצ"ב אות ח') אחר שכתב דלכאורה מדברי הגמ' (מס' חולין) הנ"ל יוצא דאינו צריך לחזור אחר מצוה זו כתב בזה"ל: "ומדברי האר"י זצ"ל משמע **שצריך להשתדל לקיים מצוה זו** ודכוותא", עי"ש. וזלש"ק של רח"ו (הקדמה לשער המצות): "ואפילו אותם שאינן חובה על האדם אלא בהזדמן, כגון מצות שלוח הקן שאינו מחויב לרדוף אחריה אלא כי יקרא קן צפור שהוא דרך מקרה וכיו"ב, עכ"ז **צריך האדם לחפש אחריהם ולעשותם**, כי כל זמן שלא השלים התרי"ג מצות שהם כנגד רמ"ח איברים וגידי נשמתו הנה נשמתו חסרה מן האיברים ונקרא בעל מום, ועליו נאמר כל אשר בו מום לא יגש, וזה נזכר ומפורש בספר התיקונים (תיקון ע') שאין לו תיקון עד שיחזור בגלגול וישלים כל התרי"ג מצות", עיי"ש.

ודבר פלא כתב רח"ו בספר 'שער הגילגולים' (הקדמה ל"ח) וזל"ק: "ואמר לי (האריז"ל) כי המצות אשר אני חסר מהם הם י"א בלבד אע"פ שאני [נצוץ] חדש, **ואחר שאשלים אותם, אז צריך שאקיים מצות שלוח הקן, אע"פ שכבר קיימתיה בגלגול אחר, וזו המצוה היא תקון אחרון שבכל התקונים שאני צריך לתקן**" וכו', עי"ש.

וב'ערוך השלחן' (רצ"ב סעי' א') ג"כ מסיק בזה"ל: "ואף שמן הדין אינו חייב לרדוף אחריה מ"מ בוודאי דבר גדול הוא להשיג מצוה זו וכן כתב הברכי יוסף בס"ו בשם האריז"ל", עי"ש.

וב'שולחן גבוה' על השו"ע (סי' רצ"ב סעי' ח) כתב, וז"ל: "וכך עושים פה ירושלים עיה"ק ת"ו חסידים ואנשי מעשה לרדוף בהרים וגבעות וכפרים באישון לילה ואפלה, ומסכנין בעצמן כדי לקיים מצות שילוח הקן, ובשנה הזאת שנת ה'תקי"ט קיימו מצוה זו תוך העיר", עי"ש.

ובכלל מבואר ב'מדרש תנחומא' דאע"ג דמעיקר הדין אינו מחיוב לחזור, **אולם המצוה צועק לאדם עשה אותנו,** וז"ל המדרש בפרשתן (בפרשת דשילוח הקן): "אמר רב אדא מאתיים וארבעים ושמונה מצוות עשה יש בתורה כמנין אבריו שבאדם, **ובכל יום ויום צועקים על האדם עשה אותנו שתחיה בזכותנו ותאריך ימים**" וכו', עי"ש.

ויסוד ענין זה דיש לחזור אחר מצוה אף באופן שאינו מחיוב, מבואר ב'מור וקציעה' להיעב"ץ (או"ח סי' כ"ד) על מה דכתב ה'בית יוסף' שם על דברי ה'טור' שכתב 'דאע"ג דאינו מחיוב ללבוש טלית קטן מ"מ בעידן ריתחא ענשינן עלי' (כמבואר במנחות מא.), והעתיק הב"י דברי ה'מרדכי' (סי' תתקמ"ה) בשם 'תוספות שנ"ץ' דדוקא בימיהם שהיו רגילים בטליתות בת ארבע כנפים אבל אנחנו אין דרכנו בבגדים של ארבע כנפים אפילו בעידן ריתחא לא מיענשי, **ומיהו מצוה מן המובחר היא כדאמרינן** (סוטה יד.) **לא נתאוה משה ליכנס לארץ משום פירותיה אלא כדי לקיים מצות התלויות בה,** ומתן שכרה מרובה כדאמרינן (מנחות מג:) ששקולה כנגד כל המצות, עכ"ל. וכן כתוב בסמ"ג עשין ק"ט.

וכתב ע"ז היעב"ץ, וז"ל: "שמע מינה דאית לן למעבד טצדקי למיתי לידי חיוב מצוה אף על פי שאיננה חובה, **ומכאן יש ללמוד לא לבד למצות ציצית שהיא ודאי הכרחית בלא זאת מכמה טעמים המוזכרים בסימן זה, וכל שכן בעת קריאת שמע ותפלה דלא סגי בלאו הכי כמו שכתבנו בסמוך בס"ד, אבל אפילו שאר מצות שאינן הכרחיות כלל אם לא באופן שיזדמנו, כמו שילוח הקן ודכוותה,** גם כן יש להוכיח מכאן שטוב לאדם החרד לדבר ה' לחזר אחריהן לקיימן, ולדעת בעלי הקבלה צריך האדם להתגלגל כדי לקיים תרי"ג מצות", עכל"ק.

ואגב מבואר ב'חידושי הרש"ש' מס' אבות (פ"ד מ"ב) על המשנה 'הוי רץ למצוה קלה דמצוה גוררת מצוה', וז"ל: "לכאורה תיפוק ליה משום מצוה זו גופה, ונראה דכאן יכוון דאפי' מצוה שאין מחוייב לרוץ אחריה, כמו שאמרו בחולין (קלט:) גבי שילוח הקן יכול יחזור בהרים כו', וכן ציצית שאינו מחוייב ללבוש טלית בת ד' כנפות כדי להתחייב בה, אשמעינן דמ"מ ישתדל וירוץ אחריה כדי לקיימה" וכו', עי"ש.

אולם בספר 'רמתים צופים' על תנא דבי אליהו, מערכת הרה"ק מפשיסחא זצ"ל, מביא בשמו, בזה"ל: "כמו שאמרו שהמצוות שאינם בכוונה כגון שילוח הקן ושכחת העומר הם גדולים מאוד מחמת שמזמינים אותם מן השמים מחמת זכות נשמתו ומצא חן וכו' ולאו כל אדם זוכה לכך עי"ש. ומשמע מזה דיש יותר זכות במצוה שמזמינים אותם מן השמים, ומצוה זו דרכו לקיים בלי כוונה.

ובספר 'מאזני צדק' על ספר תהלים (נדפס בשנת תס"ז להגאון ר' יצחק צורף זצ"ל תלמיד הגאון רבי דוד אופנהיים זצ"ל רב דק"ק פראג) כתב המחבר בהקדמה: "אפילו ק"ן סימני תהלים הם ע"פ הסוד, כאשר שמעתי מפי אדוני מו"ר הגאון הנשר הגדול וכו' מוהר"ר דוד אופנהיים נ"י טעם נכון ע"פ הרוקח למה הם ק"ן מזמורי תהלים, באשר שמצא אדוני מורי ורבי רבי דוד אופנהיים כתוב בכתיבת יד הרוקח אשר עדיין לא זכינו לאורו שלא בא עדיין לדפוס, טעם למה המה ק"ן מזמורים, לפי שדוד היה במדבר ולא היה יכול לקיים המצות עשה של שילוח הקן, לכך אמר כנגדו ק"ן מזמורים, ומפרש הרוקח למה באמת במדבר לא קיים שילוח הקן, לפי שעמלקים מכשפים היו ומנעו מלקיים שלוח הקן", עכל"ק,

שוב מצאתי אח"כ בספרו של הגאון ר' דוד אופנהיים ז"ל 'מגלת ספר' על מסכת מגלה (נדפס מכת"י שנת תשפ"ב - דף יז:) דכתב שם הדברים הנ"ל. אבל בספר 'מאזני צדק' שם בהקדמה הוסיף ע"ז, וז"ל: "והוסיף אמ"ו נופך משלו, וכי יאונה לצדיק כל און, השתא בחייהן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, עצמן לא כל שכן, אלא הטעם הוא דאיתא במסכת ע"ז, האפרוחים שקננו באשירה אם צריכים לאמם אסורים דהוה לה כאשירה עצמה ואסורים, ובתרגום יונתן בן עוזיאל (בראשית ד' ח') איתא דקין היה מסית ומדיח ואמר להבל לית דין ולית דיין וכפר בתחיית המתים, גם איתא בתרגום יונתן, קדמת עדן, בתחילה קודם שחטא קין, המדבר בקדמת עידן היה כמו גן עדן באילנות וצמחים, ולאחר חטאו נעשה מדבר וערבה כל שממה, והמציא אמ"ו לפי שקין היה מסית ומדיח לכך היה דין מדבר כעיר הנדחת תל עולם לא יבנה עוד ואינו מגדל צמחים, וברושלמי במסכת סנהדרין איתא דכל חיות ועופות אפילו עוף הפורח בתוך עשרה אסור בהנאה, **לכך לא היה צריכים לאמם,** ואז אסורים משום דהוה גידולי אשירה, הלכך לא היה דוד יכול לקיים שילוח הקן לשלח את האם והבנים תקח לך כי אסורים המה, וזה שמץ דבר מה ששמעתי השייך לענינינו", עי"ש.

המשך המאמר בגליון שבוע הבא בעז"ה

וועד קרן הבנין

בית חינוך לבנות

שע"י מוסדות יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

כי גדול מרדכי בבית המלך
ושמעו הולך בכל המדינות

באותות הוקרה וחיבה, נשגר ברכה מרובה, אל מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד תדירא, ידיד נאמן ותומך נלהב לטובת מוסדותינו המעטירה, טוב ומטיב לכל מבקש ברוח נדיבה ובנאורא נפישא, ובמיוחד הוזיל זהב מכיסו להרחבת גבולי הקדושה בתוככי מוסדותינו הקדושה, בבנין בית חינוך לבנות במידה גדושה, שמו הטוב משבחים ומהללים, לתורה ולתעודה מרבה פעלים, איש חמודות רב תבונים, מקבל את כל אדם בסבר פנים,

הרבני הנגיד הנעלה והנכבד, עושה ומעשה צדקה וחסד

מוה"ר

מרדכי שוואַרץ הי"ו

מגדולי תומכי מוסדותינו הק'
ולמען הקמת הבית הגדול לחינוך הבנות
פה בני ברק יצ"ו

לרגל שמחת נישואי בנו למזל טוב בשעטו"מ

החתן החשוב המופלג בתוי"ש **כמר מאיר יעקב** נ"י

עב"ג הכלה החשובה שתחי' בת מחו' החשוב

מוה"ר אברהם שלמה הכהן דרעזנער הי"ו

ושגורה ברכותינו, ותערב לפני ה' עתירתינו, שיזכה לראות ולרוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת, תורה וגדולה במקום אחת, וימשיך בפעליו הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת עם כל ברכאן דנפישא

כ"ד ידידיו מוקיריו השמחים בשמחתו,
ומברכים ברגשי הודאה והערכה לעומתו

וועד קרן הבנין
להקמת הבית הגדול לחינוך הבנות
בני ברק יצ"ו

◆ פרק ב' - משנה א' ◆

איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושהו (בגירסת הרשב"ץ) **ותפארת לו מן האדם.**

יבואר בהקדם מאמר הגמרא (חולין פט.) גדול מה שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב (בראשית יח ח) ואנכי עפר ואפר, ואילו במשה ואהרן כתיב (שמות טז ח) ונחנו מה. ולכאורה תמוה מיזה המעלות שייך כמי שהוא בגדר עפר ואין יכול עוה יתירה מזו, ומהיכי תיתי לומר גדול מה שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם.

ופירש בלב חיים (עמ"ס חולין) שיש מדת שבעת שהוא עומד להתפלל לפני ה' ומעריך עצמו נגד גדולת הבורא ב"ה יוכנע לבבו, אולם אם יקום ויתהלך בחוץ נגד כני מדם, מזוג דעתו עליו לומר אני ואפסי עוד, ובפרט כאשר יקום איש על רעהו לריב ריב עמו ולפגוש בכבודו, יעלה בשמים שיהו עד שכל העולם אין כדאי לו, אבל לע כאלה חלק משה ואהרן, שלפ כאשר התלוננו העם עליהם, היו כל כך נבזים ושפלים בעיניהם עד שאמרו ונחנו מה. וזה שדקדקו חז"ל בלשונם גדול מה שנאמ"ר במשה ואהרן, ואינו מדבר על עצם משה ואהרן שהיו ענוים יותר מאברהם, אלא הכוונה שמומו הענין הנאמר במשה ואהרן הוא גדול ומופלג יותר מן הענין הנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר בהיותו עומד לפני ה', ואז לע נפלאת היא להיות נבזה בעיניו, מה שאין כן במשה ואהרן כתיב ונחנו מה בתלונת העם עליהם ולפ על פי כן היו נבזים בעיניהם, וזהו דבר נפלא מאד, עכ"ד.

ובזה יבואר דברי המגיד, איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כדי שיקנה לעצמו שלימות מדת הענוה שהוא שורש כל המדות טובות כאמור בקריכות בראשית מכמה (שער הענוה פ"ד), לריך שיהיה תפארת לעושהו, כשמעריך עצמו נגד גדולת הבורא יתב"ש, ותפארת לו מן האדם, כשמעריך עצמו נגד שאר בני אדם, כי זה שלימות מדת הענוה.

◆

איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושהו (בגירסת הרשב"ץ) **ותפארת לו מן האדם.**

נראה על פי מה שפסק הרמ"א בשולחן ערוך (אורח חיים סי' תרפ"ג ס"ק) שכתב על הנשים שברכת המזון, כשמגיע להרחמן יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו וכו'. והמבואות שור (בכור שור שבת כה:) הקשה עליו מהא דאמרינן (ברכות ס.) היתה אשתו מעוברת ואמר יהי רצון שאלד זכר הרי זו תפלת שוא, משום שאין מזכירין מעשה נסים. הרי שאסור להתפלל על מעשה נסים.

ותירץ היעבוות יעקב (שו"ת סי' תרפ"ג סק"ג) להע לאין להתפלל שיעשה לו נסים, הוע משום שאמרו חז"ל (שבת נג.) העושין לו נס מכין לו מזכיותיו, ולפי זה י"ל דעל נס נסתר אין להתפלל, כיון שיש כאן כיון זכות, אמנם על הנס מפורסם כמו שהיה בנס חנוכה שהכל מכירין בו כי מאת ה' היתה זאת, מותר להתפלל שיעשה לו נס כזה לקדם שמו יתברך בעולם, ולדרבה ניתוסף לו זכות מדם מה שעל ידו יתקדש שם שמים בעולם, עכ"ד.

וע"ז זללה"ה בעני חיים (לחנוכה עמוד מד) כתב לייאב קושית המבואות שור, להע לאין להתפלל שיעשה לו נס היינו דוקא אם הנס הוא לטובת עלמו וגופו, כיון דעל ידי הנס יוכה לו מזכיותיו, אבל אם הנס הוא כדי שיוכל לקיים המלות אשר לוו ית"ש כמו בחנוכה שעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך, והיו כל הנסים כדי שנוכל לקיים מלות ה', בזה אין לומר דאסור להתפלל מאשר שיוכה לו מזכיותיו, להע דלדבע על ידי הנס יתרבו הזכיות, עכ"ד.

ועל פי זה יש לומר הביאור בדברי המשנה, איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כי ישרה גימטריע תפלה (ע"ר סי' ג"ה סק"ב), ולפנו לומר אין יוכל האדם להתפלל שיזכה לנס מן השמים, ולזה אמר שלריך לבוין שהנס תהיה תפארת לעושה"ו זה הקב"ה, היינו שעל ידי הנס תתקדש שם שמים בעולם, ותפארת לו פי' להקב"ה מן האדם, שהנס תגרום שבני ישראל יקיימו המלות, כי על נס כזה שהוע להרבות כבוד שמים ולתועלת קיום המלות לדרבה מלוה הוע להתפלל.

◆ משנה ג' ◆

הוו זהירין ברשות כו', ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו.

יצוייר על פי מה שכתב בשבט מישרים (מאמר ט) שהגם דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא (עירובין כב.), אמנם מה שהאדם מוסיף בהידור מצוה יתר מן המיוב משתלם לו שכר בעולם הזה, כדאיתא במס' בבא קמא (דף ט:) הידור מצוה עד שלים משלו, מכאן ואילך משל הקב"ה, ופירש"י עד שלים משלו, שאינו נפרע לו בחייו, כדאמרינן (עבודה זרה ג.) היום לעשותם (דברים ז יא)', ולא היום ליטול שכרם, מכאן ואילך מה שיוסיף בהידור יומר על שלים, יפרע לו הקב"ה בחייו, עכ"ל.

ועל פי זה נמרתי לפרש הכתוב (ישעיה ס כא) ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר, הכוונה לעולם יירשו מר"ן, שיזכו לרשת טוב הארץ בעולם הזה, בשביל מעשה ידי להתפא"ר, שהם מוסיפים לפאר ולהדר מצות ה' יותר מן המיוב, ועל ידי זה מקבלים שכר גם בארץ בעולם הזה.

ובזה יתפרש מאמר המשנה, הוו זהירין ברשו"ת, היינו להוסיף בהידור מצוה גם כמה שאינו מחויב. שבלא זה לא יהיה לו עמידה בשעת דחקו שיהיה זקוק לישועה מן השמים, להא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אמנם אם יזהר בדברי הרשות ויהדר במצות ה' יתר על המיוב מן התורה, יהיה לו זכותים אשר יעמדו לו בשעת דחקו להושע בכל מילי דמיטב מכח השכר בעולם הזה על הידור מצוה.

◆ משנה ד' ◆

עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו.

י"ל בהקדם מה שכתב בעור המיים הקדוש (פ' תבא) על הפסוק (דברים כח ג) וברוך אתה בבואך הלא והמיגונך, כי כל הדופק על רחמיו ימלא ה' משאלותיו להריק עליו טובה כאשר יחפוץ, אלא שבהגעת הטובה למטה, יפסקו מגדלי מעלה אם רחוי, ואם אינו רחוי לא יגיע, זה אמר והמיגונך הברכות, שזהו עיקר ההנטחה שלא יתעכב על ידי נמי דיים של מעלה, עכ"ל. ומ להבין הענין אין היכולת ביד מגדלי מעלה לעכב השפע אם ושלום.

ונראה על פי מה שכתב בישועות יעקב (או"ח סימן כ"ד סק"כ) יש בענין התורה בכללה מעשה האדם ומחשבתו, והנה יש הרבה כתות שתומרים אין תפץ לה' במעשה, ועיקר הוא מחשבת ה', שיקבע בלבו, ועניני המעשה הוא רק למי שאין יכולת בידו קביעות המחשבה בלב בלי עשיה, אבל המגשים החכמים בעיניהם אשר בידם לקבוע המחשבה בלבם אינן צריכין למעשה המצות, וזהו בעצת אפיקורסת גמורה, כי העיקר הוא המעשה, והתורה תמרה (ויקרא יח ה) ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, כי המצות, אלא שיעשה המעשה לשמה ה', ע"י שהתורה בדבריו.

ולפי זה י"ל שבמה שאדם מודד מודדין לו (סוטה ח:), ואם עבודת האדם הוא רק במחשבה, שמבקש להבין הכוונות והטעמים בכל המצות, ואינו משתדל לקיים המצות גם בפועל, אז הגם שרצון העליון הוא להשפיע לו בל טוב, אם כל זה יכולים מגדלי מעלה לעכב את הטובה שלא יגיע אליו בפועל, ומשאר השפע בבחינת מחשבה ורצון עליון בבירור, אמנם אם הוא משתדל לקיים המצות גם בפועל במעשה, אז מתקיים בו מה שנאמר והיו עליך כל הברכות האלה והמיגונך, שהשפע שמוסכם ברצון עליון ית"ש לתת לו, מגיע אליו גם בפועל ממש.

ובכן בכדי שלא יאמר האדם כי די הוא לו במה שמקיים המצות בכוונה לבד ואינו צריך לקיים בפועל, לזה אמר התנא עם"ה רצונו כרצונך, היינו שתמיגע לעשות בפועל את רצונו ית"ש, ולא תסמוך לנפשך ידי חובתך ברצונך לבד הוא המחשבה וכוונת המצוה, כדי שיעש"ה רצונך כרצונו, שעל ידי זה גם הקב"ה יעשה רצונך וימלא משאלותיך לטובה, כרצונו ית"ש מקור הטוב שברצונו להטיב תמיד לבריותיו, ולא יתעכב השפע למעלה חס ושלום.

◆

אל תפרוש מן הציבור ואל תאמין בעצמך עד יום מותך.

י"ל בהקדם מה שאיתא ע"ז זלה"ה בשמע משה (פ' האזינו) יערף למיתע כמ' יומע (דף פו:) משובה מלהבה זדונות נעשות לו כזכיות, ומשובה מירלה זדונות נעשות לו כשגגות. כי על ידי תשובה בלבוד, הן אל כביר לע ימאס (איוב ח ב)', ואפילו עושין תשובה מירלה גם כן נעשות להם כזכיות, עכ"ד.

וכ"ק מרן אאמו"ר זלה"ה בדרך משה (שופטים ישראל אות ח) בישר הענין, על פי מה שכתב ע"ז ז"ל בייטב לב (פ' ראה) בחומות ההפרש שבין העובד מירלה להעובד מלהבה, כי העובד מלהבה יקום על מעמדו בעבודת ה' ולע יפול

ממנו, ומפני חמת מכון לעד, מה שאין כן מי שכוונתו לעצמו מירוצת העונג, מן מינו במעמד אחד כי יפול הנופל ממנו, עכ"ד. והנה כתב הכ"מ (פו"מ פימן מהל"ט) שהע לעמריין למומר לעמות מון לסוכה דכל שמיה היא ערמי, שזהו דוקא כשלם יחידי היושב בסוכתו לשמות, דסברא הוא דלע מפיג קנע, אבל בני מבורה שקנעו יחד לשמות ודאי הוה קנע גמור, ואסור לשמות מון לסוכה, ע"ש. הרי שגם מעשה שאין לו קנע מכל מקום כשנעשה ברגים על ידי בני מבורה נמצנע בקנע, והכי נמי כשושנין מצופה ברגים, כה הרגים מפגיע על המצופה שמתקיים לעד לבל ישובו עוד לכסלה, ולכן מצופת הרגים לף מירלה נחשב כמצופה מלהבה, עכ"ל.

וכדבר הזה י"ל בכל מלוה שיש בו תועלת גדול לם מקיים המלוה ברגים, שהרי לם הוע עובד מירלה, לם שעובדו הוע ביחידות ניט לבין קונו, לן עבודתו מתקיימת בידו, לממש כשהוע עושה עבודתו ברגים, לן בכח הרגים תתקיים עבודתו לעד כאילו היה מלהבה.

ובזה יתפרש המשנה, לל תפרוש מן הציבור לעבוד לם ה' ביחידות, כי לל תמיין בעלמ"ך עד יום מותך, היינו שביחיד לאך בטוח שהשלר במדריגה זו לעולם, כי העובד מירלה לן עבודתו מתקיימת לגלו, לכן לף יפרוש מן הציבור רק יעשה כל מלוה ברגים כפי מה שאפשר, ולף בזכות הרגים תתקיים עבודתו לעד.

◆ משנה ז' ◆

מרבה בשר מרבה רמה.

ופירש הברטנורע המרבה בחלילה ובתים עד שנעשה שמן ובעל בשר, מרבה עליו רמה בקבר. ולדרכו נלך.

ו"ל בהקדם דברי הרינוך (מלוה רמח) רוב תלוחות בני לדם יעשו בסיבת ריבוי המלילה והשתיה, כמו שלמרו (ברכות לב.) מלף כריסף זו בישף, והטעם הוע לפי שהמזונות הם עיקר המומר, וההתגונות בומשכל ובירלת מלהים ובמלותיו היקרות היא עיקר הנפש, והנפש והמומר הפכים גמוריים, ולכן בהתגבר עיקר המומר תחלש קלת עיקר הנפש. ועל כן תמנעו תורתינו הקדושה לטובתינו מהרבות בחלילה ובתים יומר מדאי, שנלמר (ויקרל יט כו) לף תאכלו על הדם, והיא חלילת זולל וסובא (סנהדרין סג:), פן יתגבר המומר על הנפש הרבה עד שיחלילה ויחטא לומתו לגמרי, עכ"ל.

והנה כתב המאיר הקדוש (פ' בחלף) בפסוק וירם מולעים ויבאש, כי אין מולע גדל אלא מהנבאש, והנה מלינו שתרגם יונקלוס מפרש על רע, בית, ובחינת הרע הוע שתרגם יונקלוס מפרש על המורה והמזות, ואדם כי יחטא ירוס מולעים, כאשר הקדיקים אשר לף יטעימו נפשם מבחינת הרע, לף יתליעו (עיין בבא מליעא פד:), והוע סוד גדילת מולעים מהפירות ואויר האדמה אשר מטא האדם, וזה שלמר וירם מולעים, לגד ויבאש, היינו שנעשה בו בחינת רע, עכ"ל.

וזה שלמר מרבה בשר, שמרבה בחלילה ותתים, יבא לידי מטא מלילה, ולכן מרבה רמה, הן המולעים בפירות ובגופו ישאר מומו.

◆

מרבה נשים מרבה בשפים.

י"ל בהקדם הע לחיתא בסמ' חולין (לף ז:) הסיע שתתע

מרבה בשר מרבה רמה.

ופירש הברטנורע המרבה בחלילה ובתים עד שנעשה שמן ובעל בשר, מרבה עליו רמה בקבר. ולדרכו נלך.

ו"ל בהקדם דברי הרינוך (מלוה רמח) רוב תלוחות בני לדם יעשו בסיבת ריבוי המלילה והשתיה, כמו שלמרו (ברכות לב.) מלף כריסף זו בישף, והטעם הוע לפי שהמזונות הם עיקר המומר, וההתגונות במושכל ובירלת מלהים ובמלותיו היקרות היא עיקר הנפש, והנפש והמומר הפכים גמוריים, ולכן בהתגבר עיקר המומר תחלש קלת עיקר הנפש. ועל כן תמנעו תורתינו הקדושה לטובתינו מהרבות בחלילה ובתים יומר מדאי, שנלמר (ויקרל יט כו) לף תאכלו על הדם, והיא חלילת זולל וסובא (סנהדרין סג.), פן יתגבר המומר על הנפש הרבה עד שיחלילה ויחטא לומתו לגמרי, עכ"ל.

והנה כתב המאיר הקדוש (פ' בחלף) בפסוק וירם מולעים ויבאש, כי אין מולע גדל אלא מהנבאש, והנה מלינו שתרגם יונקלוס מפרש על רע, בית, ובחינת הרע הוע שתרגם יונקלוס מפרש על המורה והמזות, ואדם כי יחטא ירוס מולעים, כאשר הקדיקים אשר לף יטעימו נפשם מבחינת הרע, לף יתליעו (עיין בבא מליעא פד:), והוע סוד גדילת מולעים מהפירות ואויר האדמה אשר מטא האדם, וזה שלמר וירם מולעים, לגד ויבאש, היינו שנעשה בו בחינת רע, עכ"ל.

וזה שלמר מרבה בשר, שמרבה בחלילה ובתים, יבא לידי מטא מלילה, ולכן מרבה רמה, הן המולעים בפירות ובגופו ישאר מומו.

◆

מרבה נשים מרבה בשפים.

י"ל בהקדם הע לחיתא בסמ' חולין (לף ז:) הסיע שתתע דהוי קא מהדרע למסקל עפרא מתותי כרעא דרבי תניע לעשות לו כשפים להמיתו, תמר לה אקולי, לף מסתייע מילתיך וכו', ומפרש בגמרל משום דרבי תניע נפיש זכותיה לף היו כשפים יכולים לשלוט בו.

ובילור ע"ז זללה"ה בייטב לב (פ' בלק) כי כשפים הן תערובות כוחות מין בשלינו מינו שדרכן להזיק ח"ו, ומי יאמין לעמו גלוה רק עובד את עלמו ואת רבו, היינו שמכוין להתפלר שמשתף את עלמו בעבודתו או על מנת לקבל פרס, לן כשפים אלו תערובות שני מינים יכולים להזיקו ח"ו, אבל מי שעובד את ה' בשמת ובתמים וכוונתו זכה וגלוה גלוי לה' לבדו בלי שום ערבוב, הקב"ה עומדהו אלף יותר מתערובות כוחות כשפים. ולזה אמרו דרבי תניע נפיש זכותיה, כלומר שהיתה עבודתו בדעה גלוה מאד בלי ערבובים רק גלוי לה' לבדו, ולכן לף שלטו בו הכשפים, עכ"ד.

וזה יש לרמז במאמר המשנה מרבה נשים מרבה כשפים, כי נשים רומז על העבודה על מנת לקבל פרס, על דרך שכתב הרמב"ם (פ"י מהל' תשובה ה"ה) כשממלין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הלרל, לין מלמדין אותן אלא לעבוד מירלה וכדי לקבל שכר, על שתרגה לעתן, עי"ש. ואם הוע מרבה נשי"ם שהוע עובד את ה' לשם קבלת שכר, ואם גם תערובות מין בשלינו מינו, מרבה כשפים שיכולים להזיקו ח"ו, אבל מי שעובד גלוי לה' לבדו הוא ניצול מן הכשפים.

◆

מרבה תורה מרבה חיים.

וגל"פ על פי מה שכתב החתם סופר (בפתיחה לשו"ת יו"ד) על הכתוב (דברים כה יט) והותירך ה' לטובה בפרי בטנך,

להגה הרמב"ם כתב בהגרת לבנו, דע בני כי האדם המסכן בזה העולם הפחל אין לו מנוחה, ומבלי מי שמתמו ימיו במהרה. ומעתה יפלץ הלץ עיניו רוחות השרידים מאד ה' קורץ כי גם המה יגונן בשיבה, ובלי ספק כי השליטו נפשותם בימי נעוריהם, ומדוע יתהלכו עדיין עלי אדמות, אמור מעתה כי הש"ת מניחם עוד על האדמה לטובת זרעיהם ותלמידיהם להשלים גם את נפשותם, וכוונת הוא בגפם צריך להשפיע מעורו לזולתו, ולזה לאחר שבירכם ואמר יקימך ה' לו לעם קדוש, בתופן שיהיו בתכלית השלימות בעצמותם, עם כל זה והומירך ה' לטובה שתמירך ימים ושנים בעולם הזה, בעבור פרי בטנך כדי לחנכם לתורה וליראת שמים, עכ"ל.

ועל פי זה יש לפרש הכתוב (ישעיה ס כא) ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. דהיינו ועמך כולם צדיקים, ופף על פי שכבר השלימו את נפשותם, עם כל זה לעולם יירשו ארץ", יפארו בארץ בעולם הזה עד זקנה ושיבה, והטעם נצר מטעי מעש"ה יי"י להתפאר, הכוונה על דרך ממרס ז"ל (שבת לג:) ליזה ן מעשה ידיו של אדם, הוי אומר בניו ובנותיו של אדם. והיינו שזוכים לאורך ימים ושנות חיים בעבור בניהם ובנותיהם, להשפיע עליהם מבחר תורתם וקדושתם כדי שיתגדלו לעטרת תפארת לאבותם.

וזה יתפרש כוונת אומרו מרע"ה תורה, היינו גם שמרבין תורה לזולתו לבניו ולבני בניו ולתלמידיו, מרבה חיים, שגם לאחר שהשלים נפשו יתארכו שנות חייו למועלת לאחרים הנלמדים מליו.

◆ משנה ט' ◆

איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם, רבי אליעזר אומר עין טובה.

יבואר בהקדם לפרש אמרס ז"ל (ב"ר פל"ט ס"ק) שהדרך ממעטת את השם, על פי מה שפירשו הצדיקים (הובא בפלטיע דמי פ' ויצא) על הכתוב (ברפשית לח כא) איה הקדשה הוא בעינים על הדרך, פי' איך מגיעין לבחינת קדושה, הוא בעינים על הדרך, שצומר את העינים לף על הדרך לבלתי יפגוס בה, עכ"ל. והנה מצואר בתיקוני הזוה"ק (דף סו.) השומר בריתו אורה עליו שם הוי"ה מלגלו ושם שד"י מלבר, והפוגם בריתו אורה עליו שם שט"ן מלגלו ושם ס"מ מלבר. ושני שמות אלו הוי"ה שד"י גימטריא ש"ס, והפוגם בברית קודש מלילה הוא פוגם בשני שמות קדושות אלו העולין ש"מ, וזהו שהדרך ממעטת את הש"ס, שכשהולך בדרך יופגם שני שמות אלו העולין ש"ס ר' ירחס.

וזה יתבאר המשנה לאזהי דר"ך ישרה שידבק בה האדם, היינו על מה לריך להזהר ביותר בעת שהוא הולך בדרך, רבי אליעזר אומר עין טובה, היינו שיעלום עיניו מרואות ברע ולץ יסתכל על שדי הדרכים שלא לגורך, כי כל הדרכים בחזקת סכנה הן, ותחילת קלקולו של אדם הוא בפגם העינים, כאמרס ז"ל (הובא בפרש"י סו"פ שלח) עין רואה ולב חומד וכו', ולזה לריך בעת שהולך בדרך לעשות בעצמו גדרים וסייגים בשמירת העינים כדי שישמור נפשו בקדושה ובטהרה.

◆

עד יתבאר על פי מה שאמרו חז"ל (תו"כ קדושים פ"ד) עין רואה ולב חומד וכו', ולזה לריך בעת שהולך בדרך לעשות בעצמו גדרים וסייגים בשמירת העינים כדי שישמור נפשו בקדושה ובטהרה.

◆

עד י"ל על פי מה שכתב ע"ז זללה"ה בייטב לב (פ' שלח) לפרש הכתוב (שמות כח כד) עין תחת עין, כי כתב הרמב"ם (מו"נ ח"ג פכ"ע) ההשגחה היא בסיבת הדביקות, ומי שהוא דבוק בו יתברך ובוטח בו תמיד, מושגח מאתו תמיד בעינא פקיחא ושמרהו וילילהו מכל לרה ונוקה. וזהו מאמר הכתוב עין תחת עין, עין של מעלה, תחת עין של מטה, כי עין ה' והשגחתו על מי שבוטח עיניו אלו בדביקות ובטחון, עכ"ד.

וזה יתבאר המשנה לאזהי דרך ישרה שידבק בה האדם, כדי שיהיה מושגח מה' בעינא פקיחא לשמרו ולהגילו מכל מרעין בישין, רבי אליעזר אומר עין טובה, דהיינו שיהיו עיניו תמיד בשוחות למעלה נוכח פני ה' שהוא מקור הטוב לבטוח בו ולץ בזולתו, ואז בביכול עיני ה' אלו תמיד ומשגיח עליו להגילו מכל לרה ונוקה.

ביאורים בנוסח ברכת "מעין שלש" (ג)

נוסח הברכה בין

על היין מברך לאחריו על הגפן,,, וחותם על הארץ ועל פרי הגפן.

בשו"ע (סי' ר"ח סעי' י"א) הביא ב' דיעות בזה האם אומר על הארץ ועל הפירות או על הארץ ועל פרי הגפן, דיש ראשונים הסוברים דכמו בפתיחת הברכה מתחילין בין על הגפן ועל פה"ג משום שבחו ועילויו כן צריך להזכיר שבחו גם בחתימת הברכה, ויש מראשונים הסוברים דבחתימת הברכה די אם יזכיר סתם ועל הפירות, ואין לשנות נוסחתו משארי ברכות, ומסתימת המח' משמע דיכול לעשות כמו שירצה, ובמשנ"ב (סקנ"ו) מביא אחרונים דהמנהג לחתום על הארץ ועפה"ג.

סיים על הארץ ועל הפירות

בדיעבד אם סיים על היין על הארץ ועל הפירות יצא. משנ"ב (שם).

סיים בלא "ארץ"

אם סיים "על הגפן ועל פרי הגפן" בלא אמירת "ארץ" יצא.

מ"א (סקי"ז) עפ"י התוס' (ברכות מ"ד. ד"ה על העץ) דכתבו דיש שחותמין [ביין] על הארץ ועל הפירות ויש שחותמין על הגפן ועל פרי הגפן, ושוב כתבו דלכאורה אין צריך לשנות החתימה [ואפשר לחתום על הפירות], שהרי אין אנו משנים רק לומר פרי הגפן במקום פרי העץ. אבל היכי דלא מברכים על העץ [דהיינו בחתימה בפירות], אלא בסתמא על הארץ ועל הפירות, ביין נמי אין לשנות, עכ"ל התוספות. הרי שכתבו לכאורה שאין צריך לשנות כו', ר"ל דאין בו חיוב לחתום על הגפן ועל פרי הגפן, אלא סגי בסתם אי יאמר על הארץ ועל הפירות. מכל מקום מודים התוספות דאם אמר על הגפן ועל פרי הגפן דיצא ע"כ, ובמחצה"ש מסתפק בכוונת המ"א האם כוונתו דבדיעבד סגי בלא ארץ כלל, או דילמא דארץ מעכב אף בדיעבד ולא מצינו חבר בפוסקים שלא להזכיר בחתימה הארץ, אלא דסבירא להמ"א דדוקא כשאומר על הגפן ועל פרי הגפן אין צריך להזכיר ארץ, דסגי במה שמזכיר על העץ [על הגפן] שיצא ממנו הפרי דהיינו הגפן, והוא תמורת הזכרת הארץ שיצא ממנה הגפן ע"כ, ועפי"ז יש להסתפק כשלא הזכיר "ארץ" בחתימה בברכת על המחיה או על הפירות, דלפי ספיקת המחצה"ש אפשר דלא יצא דלא שייך לומר סברא זו, דזה שייך רק בעל הגפן שזהו העץ.

ענבים מארץ ישראל

על יין מענבים שגדלו בארץ ישראל יש אומרים דחותם על הארץ ועל פרי גפנה, ויש אומרים דחותמים על הארץ ועל פרי הגפן.

בגמ' ובשו"ע לא הזכר מנהג זה להדגיש במין של א"י, אלא גבי פירות ולא ביין ולא בה' מיני דגן, והנה לגבי מיני דגן הבאנו מחלוקת האם אמרי' על מחייתה, ולכאו' להסוברים דבה' מיני דגן אומרים הוא הדין בעל הגפן, וכ"כ בבן איש חי (מספרי אות א) בין בדגן ובין בגפן, ולהסוברים דאין אומרים בה' מיני דגן לכאו' יהא תלוי בטעמים שהבאנו לעיל שאין אומרים במיני דגן, דלטעם האור שמח דלכן רק בפירות אומרים פירותיה כיון דעיקר הברכה ניתקנה על הפרי שלא נשתנה ונירכת גידולו, אבל מזון ומחיה דנשתנו, לא אמרי' על מחייתה ולא על מזונותיה, א"כ ביין דגם כן נשתנה אין אומרים, אבל לטעם הנצי"ב דרק בפירות תיקנו כיון דכל ברכת מעין ג' הוא רק על פירות שבעת המינים, ולכן חילקו בהם בין פירות א"י לפירות חו"ל, אבל בה' מינים שתיקנו ברכת מעין ג' אף על מיני דגן שאינם משבעת המינים גמן כיסמין ושיבולת שועל לא חילקו כלל בנוסח הברכה, לפי"ז יין דומה לשאר פירות וצריך לומר שבח א"י, ובברכ"י (סקי"ב) מובא בכה"ח (סק"ם) הביא בשם הרב פרי הארץ דאם הביאו צמוקים מחו"ל לארץ ועשו מהם יין בארץ ישראל אף שבארץ ישראל נגמר היין יחתום על פרי הגפן ע"כ, ומשמע דבענבים מא"י אומר על פרי גפנה, ובקצוה"ש (סי' ס' בדה"ש אות ה') כתב דמסידור אדמו"ר דלא הזכיר מזה משמע דס"ל דרק בברכת הפירות מזכירין פירותיה, וכן מובא בשו"ת קנין תורה (ח"ד סי' כ"א) הביא שהעיד לו ת"ח שבהיות רבינו הקוה"ט מסאטמאר זי"ע בא"י חתם על הארץ ועל פרי הגפן, והיה מי שהעיר לו דכאן חותמין על הארץ ועל פרי גפנה, ועל זה אמר כי אין מזה זכר בגמ' רק ועל פירותיה בלבד, וכן יוצא עפ"י מה שכתב באג"מ שהבאנו לעיל לגבי על מחייתה שלא לומר מה שלא הוזכר בפוסקים, לפי"ז ה"ה ביין, ובס' שערי ברכה (פי"ד הע' סח) כתב ששמע מבעל שבט הלוי זצ"ל שהיה אומר על גפנה, ושם מבואר מה שהילק בין גפן למזונות.

ולהמזכירים על גפנה, אם עירב יין א"י עם יין חו"ל, תלוי במין הרוב, ומובא משמו של בעל שבה"ל זצ"ל דאם עירב מעט יין מא"י עם הרבה מיין ענבים [גריע"פ דושפ] מחו"ל אומר על גפנה, כיון שהיין יש בה טעם חזק שנותן בכל הכוס.

ענבים בא"י שהובאו מחו"ל

יין שנעשה באר"י מענבים שהובאו מחו"ל מברך על הגפן [אף להנוהגים לברך פרי גפנה בענבים מא"י].

כן מבואר בס' פרי הארץ שהובא בהע' לעיל דאף שדעתו דבענבים מא"י אומר על גפנה, אולם בענבים מחו"ל אף שעשו היין בא"י אומר על הגפן.

מעגלת תורה והוראה
מכון שר הכוללים
ע"ש יצחק זקאל יצחר

הַבִּישׁוּ אֶל אַבְרָהָ"ם!

עמוד הצדקות • נגד הנדיבות • ראש הפעולות

לכל קדשי סאטמאר האדירות

• כִּי זְכַר אֶת דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת אַבְרָהָם •

אשר נתן לנו את תורתו, ברכות לרוב לעומתו, הללוהו בתוף, בברכת מזל טו**ב**
ברגשי תודה וברכה בזמן שהשמחה שורה, בשם אלף לומדי התורה, ברוב פאר והד**ר**
רהים ומוקיר, תומך ומחזיק בערב ובבוקר, מוסיף ונותן ביקרא דאורייתא, בקדמא ובתריית**א**
הנדבן הכביר, מרבה להגדיל ולהאדיר, וישמחו כל חוסי בך, נגילה ונשמחה ב**ך**
םקים ובונה עולמות של תורה אדירים, בארץ ובגולה נודעים פעולותיו בהידורים

לכבוד ידידינו האדיר, נדיב הגדול והכביר

הרבני הנגיד הנכבד המרומם בונה ומקים עולמות של תורה

מוה"ר

אברהם בראך

הי"ו

מראשי קהלתינו הק' בווילליאמסבורג יצ"ו
העומד לנס עמו בדעת ובתבונה לשם ולתפארת ולתהלה

נדבן קומה החדשה בבנין מבצר הכוללים קרית יואל
פטרון תורתם אומנתם - ללימוד חומש רש"י ורמב"ן

מזלא טבא משמי מרומם עילאה

לרגל שמחת נישואי בנו למזל טוב

החתן כליל המעלות פאר הנדות

כמר **אפרים פישל** נ"ו

עב"ג הכלה תחי' בת

כבוד ידידינו, הרבני החשוב המפואר, יסד פרי תואר, ברוך ומבורך

מו"ה **ברוך יודא פריעדמאן** הי"ו

מנכבדי ויקירי אנשי שלומינו בווילליאמסבורג יצ"ו

גְּדוֹלָה תּוֹרָה שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת חַיִּים לְעוֹשֶׂיהָ

וברכה מרובה, לכבוד אביו הרגול ותעלה, מרבה צדקה וחסד במאור המעלה, ומרביץ תורה לרבים
זה כמה ימים ושנים, ומוציא לאור העולם ספרים יקרים, איש אשר בו רוח חיים

הרבני הנגיד החסיד התורני

הרה"חר' שמואל חיים בראך שליט"א

בעל מחבר מעשי חושב על הרמב"ן

אשר לקח לו מקח טוב לעצמו בחבורת תורתם אומנתם - ללימוד חומש רש"י ורמב"ן

ולקראת האי שמחה דקגרים, הננו בזה להביע ולהרים,
ברכת התורה עטרה אורה, על נדבותם האדירים,
בכבוד והידורים, לפאר ולרומם קרן התורה בתוככי
ממלכת התורה והוראה מבצר הכוללים לכבוד
ולתפארת בית סאטמאר, להגדיל תורה ולהאדירה!

אמרי פינו בברכות אמודות, שכה יתן ה' תמיד בתדירות, שובע שמחות, במזל טו**ב**
בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, תענוג ונחת כנפן אדירת לראשך עטרת, מנוחה ושמחה או**ל**
רב טוב וחסד תמיד ירדפוך, שמחה, תענוג ונחת לאורך כל ימי חייך, לעילא מכל ברכתא, בכל הדרי**א**
הם זך אלף לומדי התורה יעמדו לזכותך, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו ונעלה לירושלים עיר קדש**ך**

הבמרכים בקול ששון וקול שמחה

הנהלת מבצר הכוללים קרית יואל
בשם אלף נכנסים לביהמ"ד רבנן ותלמידיהון

Pintel

נ"ט בר נ"ט [ב]

בישל מאכל פרווה בקדירה בשרי ורוצה לאכלו עם חלב

בישל או צלה דגים או ירקות [או שאר מאכל פרווה], בקדירה רחוצה יפה[1] של בשר בן יומו, לפי **השו"ע** מותר לאכול הירקות עם מאכל של חלב. משום דהוי נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא. דהיינו הבשר נתן טעם לקדירה, והקדירה נתן טעם בירקות, ועדיין כולו היתר[2].

מכל מקום יש אומרים שאין לגרום לכתחילה נ"ט בר נ"ט, דהיינו שאסור לכתחילה לבשל ירקות בקדירה של בשר לאכלו עם חלב. ומה שהקיל המחבר לאכלו בחלב היינו אחר שכבר בישלו[3].

ודעת הרמ"א[4] שנ"ט בר נ"ט [ע"י בישול וצליה] אסור לכתחילה ומותר בדיעבד. ולכן אם בישל או צלה דגים או ירקות בקדירה של בשר, אסור לכתחילה לאכלו עם חלב. אבל בדיעבד שכבר נתערב עם חלב, מותר באכילה.

ויש מחמירים[5] בצלייה לאסור אפילו בדיעבד, כגון אם צלה ירקות בכלי של בשר, אפילו אם כבר נתערב בחלב. אסור לאכלו.

---

1 כתב הש"ך (סימן צה סק"א) דאין לדייק מלשון המחבר 'רחוצה יפה', שדווקא כשיודע שרחוצה יפה אמרינן שהכלי נקיה, אבל בסתמא נקטינן שאין הכלי נקיה. אלא נקטינן שסתם כלים נקיים הם, אא"כ ידוע שיש עליהם לכלוך בעין, עי"ש ובנו"כ שהאריכו בזה.

2 שו"ע (יו"ד סימן צ"ה ס"א). וז"ל השו"ע "דגים שנתבשלו או שנצלו בקדירה של בשר רחוצה יפה, שאין שום שומן דבוק בה, מותר לאכלם בכותח, משום דהוי נותן טעם בר נותן טעם דהיתירא. ואם לא היתה רחוצה יפה, אם יש בממש שעל פני הקדירה יותר מאחד בששים בדגים, אסור לאכלו בכותח".

3 לשון המחבר 'דגים שנתבשלו או נצלו בבשר', משמע שדווקא אם כבר נתבשלו או נצלו מותר, אבל לכתחילה אין לבשלם על דעת לאכלם בחלב. וכן כתב הש"ך (שם סק"ג) בדעת המחבר "אבל לבשלן לכתחלה בקדירה של בשר כדי לאכלן בכותח אסור אפילו להמחבר וסייעתו".

אמנם הבית יסף בספרו בדק הבית הביא דעת רבינו ירוחם שסובר שלכתחלה אסור לבשל בקדירה של בשר, על מנת לאכלו בחלב, אך כתב להלכה שאין דבריו נראים אלא דלכתחילה מותר לבשל מאכל פרווה בקדירה של בשר על מנת לאכלו עם חלב. וכתב בכף החיים (שם סק"א) "נראה כשחבר השלחן ערוך חזר בו וחשש לדברי האוסרים לבשל לכתחלה, ועל כן כתב בשו"ע לשון דיעבד, דהשו"ע חיבור אחר בדק הבית".

4 רמ"א (שם סעף ב') וז"ל "ויש מחמירים בצלייה ובישול לאסור נותן טעם בר נותן טעם. והמנהג לאסור לכתחילה , ובדיעבד מותר בכל ענין".

5 בש"ך (סק"ד) הביא דעת המהרש"ל שאוסר אפילו בדיעבד בנצלו. ורק בנתבשלו מותר בדיעבד. והחילוק בין בישול לצלייה הובא בפתחי תשובה (סק"ב) שבבישול יש ג' נ"ט בר נ"ט, מבשר לקדירה, מקדירה למים, ומהמים לדגים, ועדיין כולו היתר, לכן מותר בדיעבד. אבל בנצלו יש רק ב' נ"ט בר נ"ט, מהבשר לקדירה, ומהקדירה להדגים, ולכן אסר המהרש"ל בצלייה אף בדיעבד. ודעת הרמ"א שמתיר בצלייה, סובר שסגי בב' נ"ט בר נ"ט. ולפי דעת המהרש"ל כתב בפתחי תשובה (שם) שאפילו שבנתבשלו מותר בדיעבד היינו דווקא הדגים, אבל המים שבקדירה אסור לאכלם עם חלב. והוא הדין רוטב מהדגים דינו כמים, כי אצל המים יש רק ב' נ"ט. ודעת המהרש"ל לאסור אף בדיעבד.

בישל מאכל פרווה בקדירה בשרי ורוצה להניחו בכלי של חלב

בישל מאכל פרווה בכלי של בשר נקיה בן יומו, מותר לכתחילה להניח המאכל בפרווה בקדירה של בשר[6].

וגם בזה נחלקו הפוסקים האם מותר לכתחילה לבשלם בקדירה של בשר על מנת להניחם בכלי של חלב. ואפשר לכבוד שבת וכדומה המיקל בזה אין גוערין בו[7].

*

בביתו של ראובן אפו מיני מזונות בתבנית בשרי בן יומו, וראובן בא לבית הוראה לשאול האם מותר לאכלם כששותה קאווע עם חלב. התשובה לזה: שאסור לאכלו ביחד כששותה הקאווע עם חלב.

אמנם היה נידון אולי מותר לאכלו ביחד עם החלב, מכיון שסיפר השואל שבשעה שאפו המיני מאפה היתה על התבנית נייר אפיה. מדין שאין בלוע יוצא מכלי לכלי בלא רוטב, ואולי הנייר אפיה נחשב ככלי. אמנם למעשה החמירו בזה.

---

6 רמ"א (שם) "אבל ליתנן בכלי שלהם מותר לכתחלה". והטעם כתב הט"ז (שם סק"ה) "דבזה אנו סומכים על המתירין גם בבישול וצלייה נ"ט בר נ"ט".

7 כתב הפרי מגדים (שם משב"ז סק"ה) וז"ל "ולענין אי מותר לבשל תחלה בכלי בשר על דעת ליתן בכלי חולב, כתבנו באות הקדום דיראה לאסור. ואמנם הפרי חדש אות ז' כתב מסתברא דלהעלותו מותר לבשל וכו'. ועכשיו ראיתי בבדק הבית שהביא בשם רבינו ירוחם שאסור, והבית יוסף השיג עליו. ובספר הארוך להש"ך ראיתי שפירש כן דברי רבינו ירוחם, וכתב דלא ידע למה חלק עליו הבית יוסף, יע"ש. ואפשר לכבוד שבת וכדומה המיקל לבשל תחילה במחבת בשר בן יומו לערות בכלי חולב או להיפך אין גוערין בו".

מכתלי הלשכה

נכנס לתוך חלל ר"ש או דל"ת, העקב של אות ב"ת, או העיקום שבאל"ף, אם נכנס רק משהו, ואינו נראית כאות ה"א כשר.

וידבר מקרב רבים

ארבעה ישראל ישראל

ואפילו אם נכנס הרבה העקב של הב"ת או העיקום שבאל"ף, יש מקילין כל זמן שלא נשתנה צורתה.

כיון דדרך כתיבת האות משמאל לימין, ולכן כשנכנס העקב של הב"ת, או העיקום של האל"ף לתוך החלל, לא נשתנתה לאות ה"א, שהרי ניכר ששייך העקב להב"ת והעיקום אל"ף להאל"ף. משא"כ בראש למ"ד שנכנסה לתוך חלל ד' או ר' שבשורה מעליה, שכיון שכותבים קודם ראש הוא"ו של הלמ"ד, ובאותו זמן שהיה כתוב רק הראש, היה הר' או הד' נדמה לאות ה"א.

מקרב ראובן ישראל

הערב מקרב קהבן

ברוך מרדכי היהודי
מצין וירושלים יברך ה' את ידיד מוסדותינו הק' ידיד כל ונודע בשערמ
ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, תומך ומחזק לומדי תורה בעז והדר
דרכי ציון שמחים בשמחת ידידינו החשוב עומד לימין מוסדותינו הק' תמיד
כי גדול מרדכי' להקים עולה של תורה בארה"ק, הנה כי כן יבורך
יזו המלאה פושט בהרחבה לעשות חסד לזולתו, איש תבונות איש חי
ה"ה הרבני הנגיד הנכבד המרומם
מוה"ר מרדכי
שוואַרץ הי"ו
מגדולי תומכי מוסדותינו הקדושים בארה"ק
לרגל השמחה שבביתו, רון שיר ושבח על שפתו,
בנישואי בנו החתן החשוב המופלג והמצויין
כמר מאיר יעקב נ"י
עב"ג הכלה החשובה תחי' בת מו"ה אברהם שלמה הכהן דרעזנער הי"ו
מול ידידינו הנחמד יבואו ברכותינו על תמיכותיו להחזקת החינוך בטהרה
רב שמחה מתוך הרחבת הדעת לאורך ימים ושנים טובים זו תורה וזו שכרה
דור ישרים ומבורך מהבית הזה בהבנותו לשם ולתפארת על דרך המסורה
כן יראה הלאה נטעי נאמנים זרע ברך ה' על שלשים ועל רבעים בהוד והדרה
נוב עוד בשיבה בבריות גופא ונהורא מעליא לאורך ימים ושנים לתפארה
המברכים בהערצה
הנהלת מוסדות יטב לב בארה"ק

י"א אלול

הגה"ק ר' אברהם יהושע פריינד מנאסאד זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק מנאסאד זי"ע נולד ביום י"ב תמוז תרט"ו לאביו הגה"צ רבי משה ארי' שהי' ראה"ק בעיר סיגעט ונקרא שמו ע"ש זקינו הגה"ק רבי יהושע קראלי"ער אבל אביו הק' הוסיף גם השם "אברהם" באמרו שאין נכון לקרות בנו בשמו של קדוש זה, והרה"ק מנאסאד הי' אומר שאילו היה נקרא רק יהושע היה מגיע למדריגות יותר גדולות.

כשהיה נער צעיר בא בקשרי השידוכין עם בת הגה"ק מרדכי יודא לאוו זצ"ל אבדק"ק אינטערדאם, פע"א נזדמנו שני המחותנים בבעלז ושאל הרב מאינטערדאם את מחותנו ר' משה ארי', מדוע אינו מלמד לבנו ללמוד בדרך הישר, שכפי הנראה שכר מלמד לבנו שיורנו לכתוב השגות ופלפולי דברי תורה, כי הרב מאינטערדאם לא האמין שהחידושים שהוא רואה הוא מבנו הקטן, ענה לו ר' משה ארי' שיאמין לו שאין לו שום ידיעה ממה שכתב והוא לא שכר לו שום מלמד וכל דבריו כתב הוא בעצמו. אחר חתונתו ישב סמוך על שולחן חותנו ועסק בתורה ועבודה בקדושה ובטהרה, אחר כמה שנים שישב על שולחן חותנו פתח לו אביו חנות למכור קמח בכדי שיהי' לו במה להתפרנס, אבל הוא עסק במסחרו כפי השגת דעתו ונתן קמח לעניים בהקפה, וכאשר בקשו הסוחרים ממנו מעות הראה להם על השטרות שקיבל מהקונים העניים על חובתם, והוסיף לומר שלדעתו הוא צריך ליתן מקודם הקמח לעניים בהקפה לפי שהבעלי יכולת יכולים לקנות בחנות אחרת במעות מזומנים, וכמובן שלא הוציא מחנותו זה די סיפוק צרכיו.

בשנת תרל"ט נתקבל לרב בעיר ראגנע ותיכף בבואו לשם התחיל לתקן ולגדור שם גדרי היהדות, יום השוק שבעיר ראגנע היה קבוע ליום שב"ק והוא טרח ופעל וקבע את יומא דשוקא ביום מימות החול, ומערכתו זאת עלה לו בדמים מרובים, עד שהוצרך למשכן תכשיטי זוגתו הרבנית בכדי לשלם את הוצאותיו, בימים ההם נקטפה בתו חנה מלכה, ופסק מלהורות באמרו שבוודאי נענש מן השמים מפני שנתעטף בטלית שאינו שלו להורות ולדון, וכששמע אביו שפסק להורות שלח לו הכסא של זקינו ר' יהושע קראלי"ער זצ"ל וכתב לו שאם ישב על כסאו בוודאי יוכל להורות ותכון מלכותו לעד. בשנת תרס"ה אחר פטירת חותנו נתמנה הוא למלאות מקומו בעיר אינטערדאם וכמעשהו בראשון הקים דת של תורה והתקין כמה תקנות להרמת קרן התורה.

בתחילת חודש אלול שנת תרצ"ג היה במרחץ טארנא ונחלש מאוד והוליכו אותו לק"ק סאטמאר אז תקפה עליו החולי ושאל אחר בנו הגה"ק מהוניאד זצ"ל ותיכף כשהגיע בנו יצתה נשמתו בטהרה ביום י"א אלול שנת תרצ"ג לפ"ק.

עם רבותינו הק' זי"ע

הגה"ק מנאסאד זי"ע היה דבוק מאוד לרבותינו הק' לבית סיגעט זי"ע, ובפרט היה ידיד נאמן לרביה"ק בעל דברי יואל

ימי ההילולא

י' אלול

- רבי פנחס בן רבי אברהם אבא שפירא זצ"ל מקאריץ (מדרש פנחס) תק"ל
- רבי יצחק בן רבי שלום יוסף מבוהוש - תרנ"ז

י"א אלול

- רבי שלום יוסף ב"ר ישראל (מרוזין) זצ"ל - תר"י
- רבי אברהם יעקב ב"ר ישראל מסאדיגורא - תרמ"ג
- רבי זאב וואלף ב"ר אברהם לאנדא מטשעכנאוו זצ"ל אב"ד סטריקוב (זר זהב) - תרנ"ה
- רבי אברהם יושע ב"ר משה ארי' פריינד מנאסוויד (מאור יהושע) - תרצ"ג

י"ב אלול

- רבי שמעון ב"ר אשר (הרמ"ש) - ק"ב
- רבי שמחה בונם ב"ר צבי זצ"ל מפרשיסחא - תקפ"ז
- רבי משה אליקום בריעה ב"ר ישראל מקאזניץ (באר משה) - תקפ"ח
- רבי אלעזר ב"ר צבי אלימלך שפירא (יודעי בינה) אב"ד לאנצוט - תרכ"ה
- רבי אברהם אהרן ב"ר יקותיאל יודא טייטלבוים אב"ד קאלבאסוב - תר"ע

זי״ע ועמד לימין קדשו בכל המערכות למען תיקון הדת.

ובעת שהתקיימו אסיפות רבנים מזמן לזמן והרבנים היו מציעים את דעתם, כל אחד זה בכה וזה בכה, והגה״ק מנאסאד היה יושב כשראשו מורכן והיה נראה כאילו מתנמנם, וכששאלו את דעתו על הנידון שדנו אז באותה האסיפה, שאל הגה״ק מנאסאד וואס זאגט דער קראלער רב [ה״ה רביה״ק] ווייל וואס ער האלט, איז דער דעת תורה.

וכאשר נמנו וגמרו ק״ק סאטמאר ברוב דעות לקבל עליהם את רבינו לאלוף לראשם והתכוננו לעשות בחירות אצל כל חברי הקהילה הארטאדאקסן, נסעו נכבדי העיר לקראלי להודיע לרבינו את דבר בחירתו, אולם רבינו השיב להם במכתב, כי קשה לפניו הדבר לעזוב את עיר קראלי שחביבה עליו עד למאד, ואינו רואה עדיין אפשרות לעזוב את אנשי מקומו ובני בריתו, מכל מקום חסידי ומוקירי רבינו לא נתייאשו בקרבם ועשו כל מה שביכלתם להביא את רבינו לסאטמאר.

והגה״ק מנאסויד זצ״ל הפציר אז במאוד ברבינו שיקבל על שכמו את עול הרבנות בעיר סאטמאר, וגם כאשר אמר לו רבינו טעמו ונימוקו כי בעיר קראלי יושב במנוחה ושלוה כי יש שם קהלה נאה וחסודה, וכמו כן ישיבה לשם ולתפארת, אולם בבואו לסאטמאר שהוא עיר גדולה יהא טרוד מאוד בהנהגת הקהילה, ואמר לו הגה״ק מנאסאד כי כדי לתקן עיר גדולה כסאטמאר ״דארף מען זיך אנשטרענגען״.

ובמכתב ששלח הגה״ק מנאסויד לרבינו אודות הרבנות בסאטמאר כתב עליו תוארים מופלגים, ״נזר ישראל עמוד הימיני וכו׳, צדיק יסוד עולם וכו׳, אור ישראל וקדושו רכבו ופרשו וכו׳״, ובסוף המכתב כותב ״על כן טובה גדולה להעמיד הדת על תילה שימלוך כבוד קדושת הדר גאון קדושת תורתו לקבל המשרה על שכמו״ ובזה אצא ואשתחוה הקטן והשפל הדושת״ה.

גם חיבה יתירה נודעת לו לרבינו בעל ברך משה מהרה״ק מנאסאד, אשר כיבדו ביותרת הכבוד בעודו עודנו צעיר לימים, במה שלא היתה דרכו לכבד לגדולים וטובים כידוע.

לוחם מלחמת ה׳

כן היה לוחם מלחמות ה׳ בעוז וגבורה, וכחומה בצורה עמד בריש גלי להכות על קדקדם של מהרסי הדת בכל שם וחניכא דאית להו, וביותר לא סבל את הצבועים והחנפים שהיו מחניפין את הרשעים במסווה שהם אנשי שלום ואלו ואלו דא״ח, והיה אומר על אלו שפוסחים על שני הסעיפים ׳אהער און אהין איז א שתי וערב׳, ודפח״ח.

יודע תעלומות

ע״י בס׳ נפלאים מעשיך [מהרה״ח ר׳ פרץ לעפקאוויטש] שמעתי מש״ב הרה״ח ר׳ הערשל לעפקאוויטש ע״ה שהיה גר בעיר אראד, והגה״ק מנאסאד זי״ע התאכסן בביתו תקופה ארוכה, והוא השתדל לחלוק לו כבוד כראוי וכיאות לצדיק נשגב, ובעל האכסניא הנ״ל היה לו בית מסחר של טעקסטיל אמנם לא הצליח במסחרו כראוי והיה לו מזה פרנסה בדחקות. וביום אחד מן הימים פנה ר׳ הערשל להגה״צ רבי ישראל זצ״ל אב״ד הוניאד [בנו של הגה״ק מנאסויד] באמרו לפניו שהיות

ימי ההילולא

י״ג אלול

- רבי יעקב יוקל הלוי הורוויץ ב״ר מאיר מגלוגא - תקט״ו
- רבי יעקב ישראל מטשערקאס ב״ר מרדכי מטשערנאבל תרל״ו
- רבי אברהם ישכר ב״ר שלמה ראבינאוויטש (חסד לאברהם) תרנ״ב
- רבי יחמיאל משה ב״ר יחיאל יעקב מקאזניץ – תרס״ט
- רבי יוסף (חיים) ב״ר משה מבאגדאד (בן איש חי) תרס״ט

י״ד אלול

- רבי משה ב״ר יצחק אלשקר (מהר״ם אלשקר) - רצ״ה
- רבי עקיבא ב״ר אברהם לוי אייגער (הראשון) הלברשטאם (משנת דר״ע) אב״ד פרעשבורג - תקי״ח
- רבי יעקב קאפיל (חסיד) ב״ר נחמי׳ פייוויל זצ״ל טיסמעניץ – תקמ״ז
- הגר״ח ר׳ ברוך מרדכי ב״ר אלעזר איטינגער זצ״ל מברויסק - תרי״ב

ט״ו אלול

- רבי עקיבא ב״ר אברהם לוי אייגער (הראשון) הלברשטאם (משנת דר״ע) אב״ד פרעשבורג, - תקי״ח
- רבי יעקב קאפיל (חסיד) ב״ר נחמי׳ פייוויל זצ״ל טיסמעניץ – תקמ״ז
- רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים ב״ר שמואל (היטב איטיב) תרפ״ד

ט״ז אלול

- רבי צבי הירש גרינוואלד מאפאטשנא (המכונה ר׳ הערשלעע דישקעס)
- רבי משה ראטה ב״ר דוב אב״ד האמאראד - ת״ש

י״ז אלול

- רבי יעקב קאפל רייך, אב״ד בודאפעסט - תרפ״ט
- רבי יקותיאל יהודה ב״ר פרץ ראזנבערג מדיערי״ש (תורת יקותיאל) תש״ה

שהוא משליך נפשו מנגד למען כבוד אביו ביותרת הכבוד, ומכיון שהוא מביא בקושי פרנסה לביתו, לזה נפשו בשאלתו לנות הלאטערי"ע, והוא ישתדל אצל אביו הק' שיואיל לגלות לו המספר העתיד לעלות בגורל כדי שיוכל להתפרנס מזה בריוח, כי הוא בטוח בצדקתו שבידו לגלותו, והגה"צ מהוניאד לא היה יכול לסרב מחמת הכרת הטוב, וכשראה שעת הכושר אצל אביו מסר לו בקשת בעל האכסניא ר' הערשל, שהיות שהוא חי בדחקות והוא משתדל ומתאמץ בכל עוז להיטיב עמך, לכן עתה הוא מבקש שתגלה לו את המספר הנכון שיעלה בגורל, ועי"ז יהיה לו הרחבת הדעת, הרכין הרה"ק את ראשו לזמן ממושך ואח"כ נענה: ניין, אויף גאלט ברויך מען זיך צו פלאגן.

זכרון איש חי"ל

ע"י בס' המאזרינו חיל [מהרב החסיד המפו' רבי חנני' יו"ט ליפא שווארץ ז"ל] שהרה"ק נאסויד היה רגיל לבא לעיר סאטמאר לבקר אצל אחיו הרה"ח ר' חיים פריינד ז"ל שהיה ראש הקהל בסאטמאר, ועל ידי זה זכיתי להכירו ולהסתופף בצילו, ומונח בזכרוני שפעם אחת כתב אאמו"ר ר' עזריאל זצ"ל כתובה, ואז היה נהוג לכתוב עם טינט פעדער, ואחר שגמר לכתבו גללו ושלחו עמי להרה"ק מנאסויד שיגיה את הכתיבה, וכאשר באתי למעון קדשו אחז עדיין באמצע תפילתו, וחכיתי עד שגמר תפילתו ונתתי לו את הכתובה לבדקו, ונטל את הכתובה מידי להגיהו, והראה לי שנתהוה על תיבת ומזוניכי איזה קוים מהדיו, ואמר שמכל מקום "עס איז גוט".

ולימים כאשר פגשתי את בעל העובדא, התאונן לפני שאין לו פרנסה, ותולה הדבר בזה שנתהוה קו מהעט על תיבת ומזוניכי, ומכיון שהרה"ק מנאסויד הסכים שזה טוב הכשירו את הכתובה, ולכן אין לי מקור פרנסה בכבוד ובריוח.

אחר הסתלקותו לחיי העולם הבא הייתי נוכח בעת הטהרה, כי קברו אותו בעיר סאטמאר, וראיתי את צורתו הקדושה שהאיר גם אז ממש כמו בחיים חיותו.

י"ב אלול

הגה"ק רבי שמחה בונם מפארשיסחא זי"ע

ואלה תולדות

נולד בשנת תקכ"ז לאביו הרה"ק ר' צבי הירש זצ"ל המגיד מוואדיסלוב בעמ"ח ספר עשרה למאה ועוד ספרי דרוש ופלפול, כבר במעלליו יתנכר נער בחכמתו ובחריפתו, אביו הי' מכניס אורח גדול, פ"א אמר לבנו שהי' עוד קטן: "בונם'על, ביסט דאך עפעס איין עילוי, טיא עפעס אויף און הכנסת אורחים" הלך העילוי הקטן עם האורחים לפני שאכלו והראה להם מקום לינתן, באמרו שאם אדם אינו יודע מקום לינתו, אז האכילה שלו היא בדאגה, ואינו אוכל לשובע, ואביו נהנה מזה מאד (שפתי צדיקים), וכבר ט"ו הי' כשהי' נקרא הלמדן היותר גדול בעירו עיר מלאה ת"ח וסופרים בפרשיסחא, והי' כל ימיו הי' עוסק בתורה בעמקות גדולות ועבר את בוראו עבודה רבה ודרכו הי' להתבודד תמיד ולומר שירות ותשבחות.

רבותיו

בנגלה הי' תלמידו של הגאון המפורסם רבי ירמי' אבד"ק מאטערסדארף זצ"ל, ובנסתר ובחסידות הי' רבו הראשון הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, כפי שסיפר בעצמו שנסע אליו ע"פ הצעתו של הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע – שמתחלה נסע אליו לפני שהכיר את החוזה מלובלין – אשר אמר לו ששם שורש נשמתו, ונסע ללובלין, אח"כ אמר שלא הבין התורה שאמר הרה"ק מלובלין בליל שב"ק בעת עריכת השלחן הק', אבל זאת הבנתי היטב שהעולם העליון, עולם הבא, הוא כאן בעוה"ז אצל החוזה, אחר ברכהמ"ז כשהלך החוזה לחדרו ועבר אצל הר"ר בונם נפל עליו בזרועותיו הק' ואמר לו בזה"ל: בונם לעבין, תחזיק עצמך בי ותהי' לך רוח הקודש מעולם האצילות וירוצו כל העולם אליך ועוד ברכות כיוצא בו (שמחת ישראל), פ"א כיבדו הר"ר מלובלין שיהי' בעל תוקע בראש השנה, מחמת שתקיעת שופר חכמה היא ואינה מלאכה, והוא החזיקו לחכם גדול, והרר"ב קיבל על עצמו לתקוע, לפני התקיעות קרא אותו הר"ר מלובלין ולמד איתו כוונת התקיעות ודברי תורה כמנהגו לומר לבעל תוקע, ואח"כ כשהלכו לביהמ"ד לתקוע אמר הרר"ב לרבו, רבי שאינו רוצה לתקוע כי לא נסיתי מעולם להחזיק שופר בפי ואיני יכול לתקוע, שאל אותו רבו מפני מה קבלת על עצמך לתקוע, אמר לו כמו שמצינו במשה שבתחלה שאל את הקב"ה כי יאמרו לי מה שמו מה אומר אליהם, ואחר שאמר לו אהי–ה אשר אהי–ה שלחני אליכם, השיבו משה שלח נא ביד תשלח, כי רצה להחזיק לו ידיעת שמו יתברך וכמו כן אני מפני שרציתי לשמוע מה שהרבי אומר לבעל תוקע לפני התקיעות, וכן הוה שלא תקע הוא אלא אחר תקע,

אבל רבו המובהק הי' היהודי הק' מפארשיסחא זי"ע, והי' דבוק מאד ברבו זה, כמו שסיפר בעצמו שבשנה ראשונה אחר הסתלקות היהודי הק' הי' השליח ציבור בתפלת מוסף בר"ה, ומשעה שהתחיל הקדיש עד סוף התפלה הי' עומד אצלו היהודי הק' ממש ולא הי' מפסיק מלהביט בו כל התפלה, ואחר שסיים התפלה רצה אליו ואיננו כי נסתלק למעלה (שמחת ישראל), בחתונה הגדולה שהתקיימה באוסטילא בהשתתפות כמה זקני וצדיקי הדור ובראשם הרה"ק מאפטא, שכידוע הי' זה בעיצומה של ההתנגדות על חבורת פרשיסחא, ובמעמד ההוא רצו להרחיק את חבורת פרשיסחא ודיברו עליה סרה, אז עמד הרה"ק ר' ירחמיאל, בנו של היהודי הק', והעיד על הרר"ב: "ער איז געווען ביים טאטען אופ'ן שפיץ הארץ", ועי"ז השקיט את המריבה (ימות עולם), גם נסע להרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע.

והצנע לכת

מתחלה הי' צדיק נסתר, ואפי' חבידיו לא ידעו מגדולתו ומדרכיו הקדושים, רק רבותיו הר"ר מלובלין והיהודי הק' ידעו מדרכיו הק' וכבדוהו מאד, הי' בקי מאד בחכמת הרפואה

ובשחיקת סממנים, הוא ה' הראשון שנתן לו רשות מהמלכות להכין לו חנות מסמי רפואה אומן מעשה רקח (אפעטי"ק) אשר פתח בעיר פארשיסחא, ובכל לילה ולילה הלך אצלו היהודי הק' ולמדו שם כל הלילה ביחד, ולפעמים כאשר בא איש אחד להיהודי הק' אשר ה' צריך לישועה וה' דבר גדול מאד, אמר קראו לי את ה"אפטייקער" כי צריך אני שיהי' גם הוא לי לעזר לזה הענין הגדול, וכשנטלה הממשלה הרשות מידו, נעשה סוחר ונסע תמיד לדאנציג וללייפציג אודות מסחרו, והמשיך להיות בהצנע לכת מאד, ה' לבוש בלבושי הסוחרים ולא כלבושי החסידים, ועבד את השי"ת בהסתר גדול, ובעת שהי' בארץ אשכנז עסק שם רוב ימיו בתורה ועבודת השי"ת בהסתר, וה' דרכו לילך למקומות הגרועים ובחכמתו וקדושתו הגדולה הציל הרבה נפשות מישראל מעבירות אשר לולא לזה הצדיק כבר היו נטבעו ח"ו ברשת עבירה והוא ברוב קדשותו הציל אותם, והשפיע להם רוח טהרה ותשובה ששבו בכל נפשם ונעשו יראי שמים מכאן ולהבא, ורק רבותיו הר"ר מלובלין והיהודי הק' זי"ע ידעו מעבודתו הק' אשר עושה בארץ אשכנז (עשר נפלאות, מליצי אש).

תורה מגיני ומצלי

פ"א באו לחנותו שוטרים כדי לבדוק את הסחורה שבחנותו, אם שילמו עליה מכס או לא, ובחנותו היתה סחורה שהיתה חסרה הסימן המעיד על תשלומי המכס, והרבנית שעמדה בחנות פחדה ומאד חששה ואמרה לו שצריך לעשות משהו, אמר לה הרר"ב שהיא צודקת ובאמת צריך לעשות משהו והוא יכנס לחדר, ונכנס לחדרו, השוטרים חיפשו בחנות ולא מצאו שום דבר, כשגמרו והלכו נכנסה לחדרו לראות מה הוא עושה שם ולספר לו על הנס הגדול שאירע שלא מצאו שום דבר, כשנכנסה לחדר הפנימי שמעה שאומר ברוך ה' שהבנתי את דברי התוס', והסביר לה שכבר כמה חודשים הוא לומד איזה תוס' ואינו מבין את זה, ועכשיו כשבאו לתפוס אותו במכס ורוצים לעשות לו צרות, חשב שעכשיו זה הזמן הנכון שיבין את דברי התוס', כי דוד המלך ע"ה אומר בתהלים "לי קוו רשעים לאבדני עדותיך אתבונן" כשרוצים לאבד אותי ולעשות לי רע, אלך להתבונן בדברי התוס', ובאמת זכיתי עכשיו להבין את דברי התוס' (רמתים צופים).

נשיאותו

אבל במשך הזמן התחיל גדולתו להתגלות לפני גדולי החסידים, והרבה קהלות גדולת רצו שיבוא אצלם לכהן ברבנות, וגם התחילו חסידים לנהור אליו, אבל הוא לא קיבלם ולא קרבם אדרבה רדף להני שבאו אליו, אחר פטירת רבו המובהק היהודי הק' שמו גם חסידי רבו עיניהם עליו, אבל הוא כדרכו לא קרבם שלא רצה להיות רבי, עד שהלכו חסידי היהודי הק' על קבר רבם לקובל על תלמידו הרר"ב שלא רצה להקהיל עדה, ורודף החסידם שבאים אליו, ורבו היהודי הק' בא אליו בחלום וכעס עליו ויצו לקבל תלמידיו וחסידיו, ומאז ולהלאה שמע לקול רבו הק', והרבה גאוני וצדיקי ארץ באו אליו לשמוע חכמתו ותורתו ויראתו, מגדולי תלמידיו וחסידיו היו הרה"ק מקאצק, הרה"ק ר"א מוואלקא, החידושי הרי"ם ועוד זצ"ל, אשר שתו בצמא את דברי תורתו וחכמתו, ונתפרסם לצדיק גדול ולפועל ישועות, לעת זקנתו נעשה סגי נהור, והנה אף שהי' סגי נהור אעפ"כ קרא פתקאות וקרא לכל אחד בשמו אפ' למי שבא אליו בפעם הראשון (עשר נפלאות, מליצי אש).

שמחה

מרגלא בפומיה יכולים יותר לפעול בשמחה ממה שיכולים לפעול בבכיה, ומעשה הי' בדאנציג, שראה איש אחד שנפל לים והתחיל לטבוע, אמר לו הרר"ב בדרך שחוק "תמסור פריסת שלום ללויתן", ומיד נטל דף אחד והושיט לטובע והלה נאחז בו וניצל, ואמר הרר"ב בתחילה לא הייתי יכול לעזור לו מחמת הצער הגדול שהי' לו בשעה שהתחיל לטבוע, עד שאמרתי לו מילתא דבדיחותא, והי' לו קצת שמחה מזה ומתוך כך הייתי יכול לעזור לו ולהצילו מטביעה (יהי אור), ועיין בספר "בית יעקב" מאב"ד דאלכנסדר שמביא, שהזכיר לפני הרר"ב את בנו שהי' אז חולה מסוכן, אמר לו אין לי עצה בעבורך, רק שתהי' בשמחה, וסיים שם, ושמעתי לעצתו ונתתי לחסידים מעות לאכול ולשתות יחד בשמחה ואהבת חברים, ומיד נתרפא בעזהי"ת.

רבות רעות צדיק

בס' עשר זכיות מביא שבימי הרר"ב הי' מסור אחד שמסר ואיבד ר"ל הרבה נפשות מישראל בגופם ובממונם, ומחמת יראתו הי' דרכו לנסוע עם אנשי חיל לשמרו בדרך, פ"א עבר דרך עיר פארשיסחא לכפר אחד למסור איש ישראל, וראה בפארשיסחא הרבה חסידים, שאל מה זאת, ואמרו לו שדר כאן רבי עם חסידים, וחרה להרשע הדבר ואמר אשר בחזירתו יראה לשלוח הרבי עם החסידים מן העיר, וכשמעו זאת סיפרו להרר"ב נענה ואמר כתיב "רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה'", פירש "רבות רעות" עשית הרבה רעות, ולא די לך זאת אלא שאתה רוצה לעשות רעות גם ל"צדיק", אז "ומכולם יצילנו ה'" השי"ת יציל את כולם מידך (בזכות הצדיק), והסוף הי' שזה האיש שהלך אצלו המסור ראה שצרתו צרה לקח את כל הדברים המזוייפים שהי' לו, ונתן לתוך מלבוש העליון של המסור שהי' מונח בחדר, ואמר להאנשי החיל ראו שהוא רק מעליל על כולם כי בתוך המלבוש שלו נמצא הרבה דברים מזוייפים שהוא משליך אצל כל אחד כדי להעליל עליו, ויחפשו בתוך המלבוש וימצאו כי כנים הדברים, ותיכף אסרוהו אנשי חיל בעצמם, ויובילוהו דרך פארשיסחא, ונעשה שמחה גדול בין החסידים וסופו הי' שמת בתפיסה.

ובא השמש

נסתלק לשמי מרום ביום י"ב אלול תקפ"ז בפרשיסחא,

ושם מנו"כ, נדפס ממנו ספר קול שמחה, עה"ה, הרבה ח"ת מובא ממנו בספר רמתיים צופים (מתלמידו ומשמשו), ובשאר ספרי קודש.

י"ג אלול

הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס זי"ע

בעמח"ס "עמק תפלה"

ואלה תולדות

נולד לאביו הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע ולאמו בתו של הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זי"ע, בשנת תקנ"ד, ארבע שנים לפני הסתלקותו של זקינו הק' אבי השולשלת של בית טשערנאביל ה"ה הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זי"ע בעל "מאור עינים", ועד ליומו האחרון של הסבא קדישא הי' שרוי במחיצתו וסופג אל תוכו מן עבודתו הק' שקיבל ממרן הבעשטה"ק זי"ע שהי' מבני ההיכלא קדישא, כבר משחרית ימיו הצטיין בגדלות המוחין ובגינוני קדושה, אשר כל רואיו הכיר שלגדולות נוצר, נתברך הי' בכשרונות משובחים ובאהבת התורה, והי' לומד בהתמדה נפלאה שעות שעות, וראה ברכה בלימודו, ומשנה לשנה גדל בבקיאות ובחריפות עד שאביו הק' התחיל לקראו "ארון הספרים שלי", כשגדל קצת הי' אביו מביאו בסוד שיח שרפי קודש של תלמידי הבעש"ט גדולי ומאורי החסידות.

האיש מקדש

בשנת תקס"ט כשהגיע לשנתו הט"ו, בבא בברית האירוסין עם בתו של הרה"ק ר' דובער האדמו"ר האמצעי מליבאוויטש בן הרה"ק בעל התניא זי"ע, אחר חתונתו נשאר במחיצתו של הרה"ק הבעל התניא זי"ע ורכש מפי קדשו הרבה קניני תורה וחסידות בתורת חב"ד, יסופר שבשבת הראשונה אחרי הנישואין, כשישב הבעל התניא בשולחנו הטהור, ראה שאין החתן יושב על מקומו, שלח לקרוא אליו, ואמר לו: "ברצונינו שתקשיב", ואמר "מאמר", ואחרי שסיים המאמר, שאלו הבעל התניא אם הבין את הדברים, ענה שאזנו בכלל לא קלטה דבר ממה שהשמיע, התפלא ה"בעל התניא" היתכן הרי ישב בסמוך אלינו ממש, התנצל שלא קיבל הורמנא מאביו להקשיב למלין דחסידותא של תורת חב"ד, ו"לעולם אינני שומע דבר מבלי נטילת רשות מאבא", התירוץ מצא חן בעיני ה"בעל התניא", ואמר לו שיבקש רשות מאביו, ואחרי שאביו המגיד זי"ע לא התנגד לכך, התחיל להקשיב ולקלוט דא"ח של תורת חב"ד ממקור ראשון של המייסד, במקץ שנתיים ימים אחרי פטירת ה"בעל התניא" זי"ע ישב אצל חותנו האדמו"ר האמצעי ממלא מקום אביו בהפצת ה"חסידות" שהתיישב בעיר ליבאוויטש, חמש עשרה שנים ישב אצל חותנו ומיום אל יום הוסיף תורה על תורתו וקודשה על קדושתו, עד כי ידיו הי' רב לו בכל מקצועות התורה בנגלה ובנסתר, וקלט הרבה מתורת החב"ד שהשפיע עליו חותנו שתורתו התברכה כמעיין המתגבר, ורישומיו ניכרין היטב בספרו "עמק תפלה" את השילוב של עקרי חסידות טשערנאביל והשיטה של חב"ד, בשנת תקפ"ח נסתלק חותנו, אז חזר אל בית אביו הק' בטשערנאביל.

נשיאותו

בשנת תקצ"ד הכתירוהו אנשי העיר הארניסטייפל אשר באוקריינא כ"מגיד מישרים", ובהסכמת אביו הק' התחיל לנהוג עוד בחייו עדה ופתח אז בית המדרש משלו ומרחוק ומקרוב התחילו לנהור אליו חסידים מבקשי ה' שחיפשו הדרכה בעבודת ה', ופשוטי עם שבאו לקבל עצותיו וברכותיו, אף אביו המגיד הק' שעמד על רום מעלתו נהג כפעם לפעם לשלוח אליו חסידים שיתקשרו אליו, לאחר שלשה שנים בפטירת אביו הק' הלך וגדל פי כמה עדתו ואלפים נהרו אליו להדבק בו לרבות הרבה מתלמידי אביו, בשנת תר"כ כשמלאו לו כ"ד שנים לישיבתו בהארניסטייפל, גמר בדעתו לעזוב את הארניסטייפל, חברו עליו יהודי הארניסטייפל בהפצרות ובתחנונים שלא יעזבם, כי הוא הודם וזיום והדרם, ומה עוד שעל ידי זה ייבש מעין פרנסתם בצאתו, שחלק גדול מפרנסתם זה עשרות שנים הוא ע"י אורחים חסידים שבאו לחסות בצל כנפיו, אבל הוא לא שינה דעתו אלא אמר להם: הנני מבטיח לכם שהארניסטייפל לא תבוש ולא תכלם, ולא פירש הדבר, ועבר לטשערקאס וישב שם עד יום פטירתו, ועל שם העיר הזאת נקרא הרה"ק מטשערקאס, ומאז עזבו את הארניסטייפל נעשו דרכי הארניסטייפל אבלות ושוממות, וגם הרבה חסידים שהיו מקושרים אליו בעבותות אהבה נטשו את העיר ועברו לגור אצלו בטשערקאס, בשנת תרכ"ג נחלה הרה"ק מטשערקאס והי' נחלש מיום ליום, ונכדו החביב ר' מרדכי (מהארניסטייפל, חתן מרן הדברי חיים מצאנז זי"ע) לא מש ממטתו יומם ולילה, יום אחד אמר הרה"ק מטשערקאס לנכדו, הרופאים שוא ידברו, אין אני חולה, דע לך בני שמקור כל חולה היא מפגימת רוחנית, כאשר פוגמים באבר רוחני אז נחלה אבר גשמי, התבוננתי במה פגמתי, ומצאתי שפגמתי שלאחרונה הי' לי הרבה טרדות ולא יכולתי ללמוד הרבה תורת הנגלה, לכן אני מקבל על עצמי ללמוד בכל יום ח"י פרקים משניות בכל יום, וכשאמר מלים אלו מיד התאושש מחליו, ופנה שנית לנכדו ואמר לו: אולם מעתה עלינו להיפרד איש מעל רעהו, צא להארניסטייפל, הגיעה שעתך למלוך, ר"מ התחיל לשכנע את זקנו שיחזור בו, עודני רך בשנים ואיככה אוכל ליטול המשרה, אבל הרה"ק מטשערקאס עמד בדעתו ואמר לו: שעתך הגיעה, וכבר אמרו חז"ל אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימא, אם יש את נפשך שאחיה עוד בהכרח עלינו להיפרד, ואלקים אשר התהלכו אבותי לפניו יהי' עמך בכל אשר תפנה, וכך הוה, שר"מ יצא למלוך בהארניסטייפל, להיות רבי לחסידים, והוא אברך בן עשרים ושלש שנים בלבד, הרה"ק מטשערקאס המשיך לנהוג את העדה בטשעראקאס עוד שבע עשרה שנים, הסבא והנכד המשיכו להיות מקושרים אהדדי

בקשר אמיץ אף בשנים הבאות, ואהבה נפלאה שוררת ביניהם מבלי שתיגע מלכות בחברתה, ור"מ הי' נוסע גם לפעמים להסתופף בצל קדושת זקינו.

פועל ישועות

הי' מפורסם לאיש קדוש וגדול עצום מאד, שמו הגדול הלך למרחוק כאיש פלא פועל ישועות אשר תפילתו עשתה רושם בשמים לעשות לעשות ומופתים בארץ, פ"א כתב לו אביו הק' בזה"ל: "ראיתי בחזיון לילה שתפלתך בעד כלל ישראל עושים פירות בשמים, על כן תרבה ליקח מעות מישראל", [כידוע דרכו של הרה"ק המגיד זי"ע ליקח לפעמים סכומים גדולים כשבאו אצלו לפעול ישועה], (מאורי אור, טשערנאביל) צדיק גוזר והקב"ה מקיים, כל גדולי הדור חרדו לשמו, הרבה סיפורים נפוצו בקרב העם על נסים ונפלאות שעשה אלקים על ידו, על הכוחות העילאיים שהפעימו בקרבו להמתיק דינים בשרשם ולתקן נשמות וגלגולים, לבטל גזירות קשות בצקון לחשו, לרפא חולים בסגולות וקמיעות, פ"א באו לפניו וסיפרו לו שהתפשט מגיפה בעיר אחת הסמוכה לקיוב, והרבה מאחב"י ניגפים, והפצירו בו לעורר רחמי שמים, מיד קם ונסע לשם ואמר שיתאספו כל הקהל ברחוב העיר, אנשים נשים וטף, וישא מדברותיו לפניהם בהתעוררות גדולה, ולבסוף פרש כפיו אל העדה וקרא בפסוק מפ' ראה, ואמר בזה"ל: "ראה אנכי" ראו אותי, הסתכלו בקלסתר פנים שלי, "אנכי נותן לפניכם היום ברכה", כי ברך אברככם שכל הרואה אותי היום הה מובטח לו שישלים שנתו, ותיכף נמתקו הדינים מעל יהודי המקום והמגיפה נעצרה, ("תולדותיהם של צדיקים", הנדפס בספר "שושנת העמקים").

לתקן עולם

הרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע אמר פ"א "אני ובניי באנו לעוה"ז לתקן נשמות המתים והחיים", והכן הרבה סיפורים נפוצו מן המגיד ובניו בהקשר לזה, גם אצל הרה"ק מטשערקאס זי"ע ראו את הדבר הזה שהשתדל לתקן נשמות החיים והמתים, פ"א נכנס לתפלת מנחה בערב ראש השנה מאוחר מאד, בראותו שהעולם מתמיה על שאיחר כל כך, אמר: "מיר אלע ברידער, און אונזער ר' יעקב יצחק'ל (הוא הרה"ק ר' יעקב יצחק ממאקאריב זי"ע בן אחיהם ר' מנחם נחום ממאקאריב זי"ע שכבר לא הי' אז בחיים וכלל את בנו במקומו בין האחים) קומען נישט אריין דאונענען מנחה ערב ראש השנה, ביז מיר זענען מתקן יעדן אידס קוואליק נשמה", מעשה פלא אירע כשנסע מטשערקאס להארניסטייפל להשתתף בנשואי הנינה בתו הבכירה של נכדו החביב ר' מרדכי מהארניסטייפל, הפליג אז בספינה בלווי קהל רב, באמצע הדרך יצא לפתע מחדרו אל הקהל שהי' שם ושאל "מי מכם זוכרים את פלוני בן פלוני", רבים השיבו בוודאי זוכרים אנו אותו, הלא שבק חיים לפני שנים אחדות, הוסיף כמדבר לעצמו "לא מצא לו מקום אחר לבוא אלי, כי אם דוקא פה על פני המים", אימה גדולה נפלה על הקהל בהבינו שמתעסק עתה בתיקון נשמה מעלמא דקשוט, חזר ושאל יהודי כשר הי', השיבו: בוודאי כשר הי' אחד משלנו הי', ולא אמר דבר וחזר לחדרו, כשהגיעו אל החוף, הי' שם הרבה בעלי עגלות שרצו לזכות שהרבי יסע עמו, והוא עמד בין הבעלי עגלות ובחר לו אחד מהם, באמצע הדרך הראה לו על סוס אחד ואמר לו שיתן לו את הסוס במתנה, היהודי השתוממם על הבקשה הזאת, איך ימסור סוס זו להרבי הלא סוס זו מושך לו את העגלה יותר טוב מן שאר סוסיו והרי בלעדיו ישאר בלי פרנסה, באמצע הדרך עברו את ביתו של הבעל העגלה אמר לו הרה"ק מטשערקאס, באו ונרדה בצל קורתך, ונכנסו אל הבית, התחיל לדבר עמו על אותו נפטר שדיבר על הספינה, נזכר הבעל העגלה, שהי' זה שותף לעבודתו, וכי נשאר חייב לו סכום כסף, שאלו אם יש לו ממנו את שטר החוב, חיפש הבעל העגלה ומצא את השטר, ביקשו הרה"ק מטשערקאס שיתן לו את השטר במתנה, כיון שנעתר לו, לקחו וקרעו לגזרים, באותו רגע נשמע מבחוץ קול רעש, כשיצאו בחוץ ראו את הסוס צנח ארצה ומת, עיניו של הבעל העגלה חשכו, אולם הרה"ק מטשערקאס נחמו ואמר לו בגלל הסכום שנשאר חייב לך, לא מצאה הנפש מנוח, ונאלץ להתגלגל ולעבוד אותך בנאמנות, למשוך עגלה, עכשיו שויתרת על השטר בא על תיקונו... (תש"ץ).

ובא השמש

באחרית ימיו שלח לקרוא את נכדו הרה"ק מהארניסטייפל שיבוא אליו בהקדם, מיד יצא והפליג בספינה לטשערקאס, שם עשה כמה ימים מבלי שזקנו ירמוז לו למה קראו, לאחר כמה ימים הרהיב נפשו ושאל את זקנו, אמר לו אחר מעריב הכנס ביחד עמי אל הסבתא ושם נשוחח, הרבנית היתה באותו זמן חלשה מאד ושכבה על מטתה, וישבו שניהם על כסאות לידה, פתח הסבא קדישא ואמר: יש לי דין תורה עם הסבתא, מי מאתנו ילך מן העולם תחילה, אני אומר מוטב אסתלק אנכי ראשון כי איך אסתדר בלעדיה ומי ינהל את משק בהבית, אבל היא אומרת להיפך מי ישים לב אליה, ואין את נפשה לשמוע "קידוש" זולתי, לפיכך גמרנו בינינו לקרוא לך, וכאשר תפסוק כן תקום, לשמע דברים אלו נקוו דמעות בעיניו ואמר בבכי: האנכי אהי' פוסק בדין זה, שניכם יאריכו ימים ושנים הרבה יחד, ואין צריך לדין תורה, אולם הס"ק לא הניח לו באמרו אין אדם חי לנצח והיום הזה מוכרח לבוא, במשך שעה ארוכה שתקו שלשתם, דומית קודש ריחפה בחדר, הנכד נראה כמתבונן ושוקל בדעתו את כל צדדי הספיקות, עד שלבסוף אמר: לאמיתו של דבר צודקת הסבתא, אבל איך יכולים לפסוק נגד דעתו של הסבא, על כן מוטב כי לאחר אריכות ימים ושנים תעברו שניכם בחדא שעתא לעולם שכולו טוב, נתיישבו הדבר על הס"ק, ואמר "יפה אמרת", ופטרו לשלום, וכן הי' הרבנית הלכה לעולמה בערב ראש חודש סיון תרל"ו, הנכד הרמ"ד מהארניסטייפל השתתף בהלוי', ולא חזר לביתו, כי אם נשאר במחיצת זקינו עוד כשלשה חדשים ומחצה, וביום שבת קודש בעת רעוא דרעוין י"ג אלול תרל"ו החזיר נשמתו לבוראו, ומנו"כ בטשערקאס, נשאר ממנו ספר

"עמק תפלה" מעט מזעיר מדברי תורתו שהשמיע על שולחנו מדי שבת בשבתו שהעלו על הכתב גדולי החסידים, אבל הרבה מדברי תורתו נשרפו באש השריפה הגדולה שפרצה בהארניסטייפל, ונכדו רמ"ד צירף לזה את ספרו "עמק חכמה", והדפיסם יחד בשם "שושנת העמקים".

ט"ו אלול

הגה"ק רבי יעקב יוקל טייטלבוים מוואלאווא זי"ע

ואלה תולדות

הגה"ק ר' ישראל יעקב יוקל טייטלבוים זי"ע נולד לאביו הרה"ק רבי שמואל מגארליץ בן רבינו הקדוש רבי אלעזר ניסן זי"ע בן רבינו משה איש אלוקים זי"ע ולאמו בת הרה"צ הנגיד המפורסם מו"ה מנחם מנדל זצ"ל בן הרה"ק ר' יוקל מבאלחוב זי"ע אשר מרן הק' מצאנז זי"ע העיד עליו שהוא מפחד מעבירה כמו אחד שעומדים עליו עם גרזן ביד להרגו. עוד בשחר ימי נעוריו התבלט בין בני נעוריו בשכלו הזך והבהיר ובחריפותו, נתגדל בהשגחה יתירה על ברכי זקינו הק' רבי אלעזר ניסן זי"ע בעיר דראהביטש ובעזרת זקנו עלה מעלות רמות ועוד בצעירותו התנכר עליו כי לגדולות נוצר בחריפותו ובהתמדתו בתורה ובעבודת ה' אשר עבד במסירות נפש ממש.

בשנת תר"י זכה להתארס עם הרבנית הצדיקת מרת הענדיל בתו של דודו הק' מרן הגה"ק הייטב לב זי"ע, אחרי חתונתו נשאר בבית חותנו הק' כשתי שנים אשר היה דר אז בעיר גארליץ עד שנת תרט"ז, בשתי שנים האלו נרקמו חיי הזהב של קדושה ואצילות חסידות ועבודת ה' תמימה והיה סגור ומסוגר בארבע אמות של הלכה וחיש מהר יצא שמו לשם ולתהילה כעילוי מופלג והיה חביב על כל.

אחר שתי שנים עבר חותנו הק' מרן הייטב לב זי"ע לכהן פאר בעיר דראהביטש ואביו הרה"ק רבי שמואל בא לעיר גארליץ לכהן פאר בעיר גארליץ ורבי יוקל נשאר בעיר גארליץ בבית אביו הק' שם נשאר כשתי שנים עד שעבר חזרה לבית חותנו בעיר סיגעט אשר בינתיים כבר עבר מרן הייטב לב לכהן פאר בעיר סיגעט בשנת תרי"ח. ושם נשאר עוד שתי שנים תחת חסותו של דודו וחותנו הק'.

חיבה יתירה נודעת לו מאת חותנו הק' אשר הראה לו אותות חיבה ואהבה יתירה ושם גם התחיל לעסוק בתורת הח"ן ובחכמת הקבלה, והיה מרן הייטב לב מתפאר בחתנו הצעיר אשר היה תפארת למשפחת התמרי"ם נצר קודש.

נשיאותו

בערך בשנת תרכ"ג קיבלו אנשי עיר בערבעשט בהצעת חותנו הק' הייטב לב עליהם לרב ואב"ד ומנהיג העדה, כי עד אז היה העיר בערבעשט והגלילות שייכת תחת גלילות העיר סיגעט אשר דרו שם מאות משפחות אנשים יראים ושלמים.

כאן בעיר בערבעשט מצא כר נרחב להוציא מכח אל הפועל כשרונותיו המעולים, והנהיג את תהלוכות העיר ביד רמה על דרך אבותיו הק', הרבה פעמים בירד בתוך עיר בערבעשט ובהגלילות שאלות מסובכות וקשות אשר ראו אז עין בעין את גדלו וידו החזקה וכחו תורתו הק'.

חותנו הק' מרן הייטב לב זי"ע הרבה לבקר בבית חתנו החביב אשר אז התייעץ עם חותנו הק' יחדיו בתהלוכות עניני העיר וגם השתעשעו יחדיו בפלפולא דאורייתא והמתיקו סוד יחדיו בדברים העומדים ברומו של עולם.

כשנסתלק אביו הק' רבי שמואל מגארליץ זי"ע ביום ט' לחודש מרחשון שנת תרמ"ט נתקבל לכהן פאר במקום אביו בעיר גארליץ אחרי הפצרות מרובות של אנשי העיר וחסידי אביו הק' אשר קבלוהו עליהם לרב ומורה דרך שיאיר להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון.

בשנת תרנ"ד באו אליו ראשי הקהילה דק"ק וואלאווע והגלילות אשר זה היה גדול פי כמה ממקום הרבנות בעיר גארליץ ומקודם לא רצה לשמוע לעזוב את מקום אביו הק' אך אחרי הפצרות מרובות נעתר לבקשתם וקיבל על שכמו את הרבנות בעיר וואלאווע כי אמר שרוצה לעת זקנותו לישב במנוחה והרחבת הדעת וכן היה כי שלושים שנה כיהן פאר כאב"ד וואלאווע עד יומו האחרון.

העיר וואלאווע והגלילות היתה עיר גדולה לאלוקים אשר דרו שם כעשר אלף נפשות ישראל וביניהם רבנים דיינים שוחטים ובכל כפר וכפר היתה להם ביהמ"ד ומקוה וכל הדברים הנצרכים לקהילה קדושה בישראל.

שם בוואלאווע התפתחה תקופה חדשה לפני הגה"ק מוואלאווע ופה הרחיב מקום אהלו וירועות משכנו שם החל להרבות גבולות להעמיד תלמידים הגונים וישרים ללמוד שיעורין כסדרן עם התלמידים בפלפולים עמוקים וחידושים נפלאים ברוחב ים התלמוד, ישיבתו הק' היתה ידועה בתלמידים מצוינים אשר נתגדלו על ברכיו לחיי תורה ויראת שמים היתה חופפת על פניהם תמיד, ורבים מתלמידיו עלו ונתעלו והגיעו לידי הוראה.

גם תושבי העיר והגלילות התקשרו אליו בכל חום לבם ונפשם והיתה יראתו חופפת עליהם תמיד וכולם באו לשמוע ממנו תורה ועצה ותושיה ולהושע בדבר ישועה ורחמים והוא ברוב קדושתו השפיע עליהם ברכות לרוב ואכן נתפרסם אז כאיש קדוש אשר רבים נושעו מפיו וברכותיו הק' גם היתה לו כמה קמיעות קדושות אשר נפלו לו בירושה מזקנו הק' רבינו הישמח משה זי"ע למקשה לילד ולחולי נפל, וקצר היריעה מהכיל כל הענינים הנפלאים שהיו החסידים מספרים איך היתה מצודתו פרוסה על כל תהלוכות העיר והנהגותיה בכלל ובפרט.

גדולת תורתו

כדוגמת אבותיו הק' היו ידוע כידען נפלא בכל מקצועות התורה ובעודו צעיר לימים עסק ועמל בתורה ובמסירות נפש עד אין גבול וגם זכה לסדר ולהכין לדפוס את הספר הק' שו"ת השיב משה לזקינו רבינו הישמח משה זי"ע ומההסכמות לספר

הק' נראה חריפותו שהיה אז עוד בימי עלומיו, וכדברי מרן גאון ישראל בעל שואל ומשיב האב"ד לעמבערג והגלילות שכותב עליו בין שאר הדברים: והנה נדרשתי מאת הרב המאור הגדול החריף וכו' מו"ה יוקל, ומרן רבינו הק' בעל דברי חיים זי"ע כותב עליו בל"ק: הגיע אלי כתב מהרב המאוה"ג החסיד בנן של קדושים מו"ה יוקל ט"ב וכו'. גם בשו"ת רבים מגדולי דורו מוזכר כבשו"ת מהר"ם שיק וכן בשו"ת אבני צדק יו"ד בסי' קכ"ט, גם רבינו הקדוש זי"ע כאשר עבר לעיר ארשיווע אשר היה אז באמצע ימי הספירה והיתה לו שאלה האם מותר לו לעבור לדירה חדשה באמצע ימי הספירה שלח את שאלתו להגה"ק מוואלאווע, ואכן השיב לו שמותר ותשובה זו נדפסה בספר היטב איטיב סי' א'.

עבודת הקודש

גם בעבודת ה' היה ידוע בימיו בעבודת ה' למעלה מהשגת אנוש ורבים נהרו אליו לקבל לקח קודש ולהסתופף בצל קדשו ותורותיו הטהורים בשבתותו ומועדים יחדרו עמוק עמוק ללב החסידים והתלמידים ואויר של קדושה והתרוממות הנפש שררה תמיד בחצרות קדשו.

ומעשה נורא אשר רואים עבודת קדשו בהסתר ובהצנע לכת מסופר שפעם אחד נסע לשבות שבתו בעיר סטודנע שבגלילות וואלאווע והתאכסן בבית אכסניא אחד וביום שבא התאספו הבני תורה והבעלי בתים לקבל פניו הק' ולהנות מזיו קדשו ולשמוע ממנו שיחותיו הק' ואכן התחיל להשמיע מדברותיו הנעימים וסיפורי צדיקים והשיחה נמשכה כמה שעות עד לחצות לילה, וכשהביט על המורה שעות וראה שהגיע זמן חצות לילה הפסיק באמצע השיחה ואמר להם הנה אספר לכם מעשה אחת ובזה אסיים את שיחתי והתחיל לספר דהנה בימים ההם היה בפעטערבורג שהיה תחת ממשלת רוסיא כמה בתי מלכות עם אוצרות גדולות והיו מעמידין שומרים בכל אוצר ואוצר ומובן שגם היהודים דשם היו כופין לתפקיד זה, וסדר המשמרת היתה שכל העומד על המשמר בלילה היה צריך להשמיע קולו באמצע הלילה להראות שאינו ישן ועומד על משמרתו, והעומד על המשמרת במקום האחר הקרוב לזה היה צריך לענות לחבירו להראות שהוא גם אינו ישן ועומד על משמרתו.

פעם אחת עמדו על משמרות אלו יהודים יראים ושלמים וכשהגיע חצות לילה פתחו את פיהם זה לזה להשמיע את קולם להראות שעומדים על משמרתם, וענו ואמרו זה לזה בהגבהת הקול "ווי לשכינתא בגלותא" והשני העומד על משמרתו בפינה האחרת ענה אחריו "לית אתר פנוי מיניה" וכה בזה הלשון חזרו ואמרו איזה פעמים, ובדברים האלה סיים הגה"ק מוואלאווע כל השיחה של אותו הלילה ותיכף ומיד ראו שינוי בצורתו הקדושה אשר התחיל להתחלף לכמה גוונים והיה בוער כלהבות אש ועמד מכסאו והדליק את הלילקא ציבעך להעלות מעלה עשן, בדביקות נוראה ובניגון המעורר לבכי התחיל להסתובב בהחדר אנה ואנה אין אומר ואין דברים רק חזר ושנה את הדברים האלה "ווי לשכינתא בגלותא, לית אתר פנוי מיניה" ויותר לא דיבר ובירך את כל הנוכחים בברכת לילה טבא ובזה הראה להם לעזוב את המקום וישב תיכף ללמוד כמה שעות.

בעלותו השמימה

ביום ג' אלול שנת תרפ"ד נפטרה זוגתו הרבנית הצדיקת אשר עמדה לימין בעלה קרוב לשבעים שנה והיתה עומדת לימין צדקתו כדי שיוכל לעבוד את בוראו במסירות נפש כדרכו בקודש, תיכף אחר פטירתה התחיל מצב בריאותו לירד מטה מטה ולא רצה לקבל תנחומים אחריה ואכן כעבור י"ב ימים ביום ט"ו אלול באותו שנה החזיר את נשמתו הקדושה ליוצרו ובוראו מזוכך ומטוהר ויספדוהו גדולי דורו תמרורים ויבכו אותו כל בית ישראל.

עובדות

פעם אחת אירע בימי הרה"ק מוואלאווע זצ"ל, שאחד מנכדיו התחיל בימי נעוריו לעסוק במו"מ, ועברו ימים לא כביר שעלה והצליח, והודיע לזקינו מוואלאווא זצ"ל שמעשי ידיו הצליח, ובהזדמנות שהיו עוברים ושבים באו מהתם לוואלאווע ומסרו להרה"ק מוואלאווע פ"ש מנכדו, ושאל אותם אם הוא עדיין עשיר, ואח"כ כשנסעו חזרה להתם סיפרו לו לנכדו את שאלת זקינו אם הוא עדיין עשיר, ונפחד משאלת זקינו כי הבין כי לא דבר ריק הוא, ולא עבר זמן רב ובא בעצמו להרה"ק מוואלאווע לשאלו על מה שהוא מתמה שהוא עדיין עשיר, והשיב לו זקינו אספר לך עובדא אחת מזקינינו הישמח משה זי"ע, דהנה רביה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע בנו של הישמח משה זי"ע הי' לו ירושה מחותנו סכום גדול רענדליך של זהב, והיות דכספים אין להם שמירה אלא בקרקע, לכן קיימו במלוא המובן וטמנו רכושם בקרקע, ואירע פ"א שהיו צריכים לאיזה סכום גדול, ע"כ רצו ליטול איזה סכום מהטמון בקרקע, ויהי היום שחפרו ע"י עושי רצונם במקום שהיה טמון ולא מצאו את האוצר וחפרו בכל מקום ופינה ולחינם היתה טרחתם שלא מצאו כלום ומובן מאליו גודל עגמת נפשם ושלחו שליח מיוחד לאיהעל להזכיר עצמם אצל אביהם רבינו הישמח משה כי כל רכושם נאבד מהם והשיב הישמח משה זי"ע למה צריכים בניי להון ועושר הם אינם צריכים לרכוש, בניי צריכים להרביץ תורה על פני תבל ולעשות טובות וגמילות חסדים לבני שראל ומובן דכך הווה ורכושם ואוצרם נאבד לעולם וככה בדיבורים אלה סיים הגה"ק מוואלאווע לנכדו ושאל אותו הבנת את הדברים מה שאמרתי לך ובע"כ הרכין ראשו לענות אמן, והבין שבוודאי יתקיים דברי זקינו במילואם וכן הווה שלא ארכו הימים דנתקיים דבריו הק' ונתהפך הקערה על פיה ומאז התחיל יורד מהצלחתו והפסיד רכושו עד שהיה מוכרח לעזוב עיר זה ולקבוע מושבו במדינה אחרת ליטול כתר מלכות בראשו ולהתנהג ברבנות כמנהגי אבותיו הק'.

דבר בעתו

חודש אלול (ג)

לקט מאמרי קודש מכל צדיקי וקדושי עליון, מגדלי קדושת היום וסגולתו

קומי רוני בלילה לראש אשמורת וגו' נכח פני ה'. ע"פ משל לאיש יהודי שהיה דר בעיר שהיה רובם שונאים אותו, והעיר ההוא היתה מתנהגת ע"פ שר העיר שלא היה דר שם, כי אם שהיה בא לפרקים אל העיר ההוא לפקח על עסקיו וצרכיו, ובבוא האיש יהודי להתיצב לפניו לבקש צרכיו, היה מוצא תמיד אותן המבקשים רעתו ומדברים שטנה עליו ומשניאים אותו בלב השר, עד אשר לא יוכל להרים פניו לבקש מלפניו שום דבר וידל מאוד. לימים נתייעץ עם סיעת מרחמוהו מה לעשות, ויעצוהו להשכים ולבוא אל השר לביתו קודם יום המיועד, ולהתיצב לפניו בטרם יבואו לפקח על עסקיו וצרכיו, עד אשר לא יוכלו המשטינים ומלשינים להשטין עליו, ואז יפק רצונו ממנו, הנמשל הוא שזאת עצה היעוצה לנו מימי קדם, להשכים בתשובה ולהתפלל תפלה ותחנונים בחודש אלול, בטרם יבוא יום הדין של ר"ה כי בא לשפוט את הארץ, אשר על אותו יום נאמר (איוב א, ו) **ויהי** היום ויבואו בני האלוקים להתיצב וגו'. וז"ש **קומי רוני בלילה לראש אשמורת**, היינו בראש משמורת של חודש אלול, ואז שפכי כמים ליבך נכח פני ה', כלומר דרשהו בהיותו לפניו לבדו, בטרם יבואו בני אלקים להתיצב, ואז אין שטן ופגע רע ותמצאו שאלתכם.

(אוהל יעקב)

◆◆◆

ועל דרך הפשוט ירמוז הצירוף למה שנוהגין באלול לעשות משמורות, והעיקר לפשפש אז במעשיו, וכמו שפירש רבינו הקדוש מהרצ"ה זלה"ה מזידיטשוב 'יהיה לנו הלילה למשמר' לשון משמרת ומסננת למבדק בחושבנא, וזהו וצדקה תהיה לנו כי "נשמר" ('ר"ל נעשה משמורות, וגם משמרת ומסננת ונבדק עצמינו) 'לעשות את כל המצוה הזאת' לא להנאתינו כי אם 'לפני ה' אלקינו כאשר צינו, והבן.

(ייטב לב)

◆◆◆

ויל"פ בס"ד עפ"י מה דאיתא בפרקי דר"א והובא בטור ריש ה' ר"ה בר"ח אלול א"ל הקב"ה למשה רבינו עלה אלי ההרה והי' שם וגו' ותקעו שופר במחנה שלא יטעו עוד אחר ע"ז וכו', וכן הוא אומר אם יתקע שופר בעיר וגו' לפיכך תיקנו שיהיו תוקעין בכל חודש אלול עי"ש, והקשה הב"י מאי ראי' מייתי משופר שתקעו במדבר ומאי ענינו לאלול, ונראה בס"ד דלכאורה י"ל מהיכ"ת ס"ד שיטעו עוד אחר ע"ז כיון שכמעט באותו פרק נענשו על אותו החטא ועדיין רשומו של עונש הי' ניכר אצלם. אבל הכוונה דמדרכו של היצה"ר להתהפך כחומר חותם בשעת עבירה מקטין החטא ושוב כשבא לעשות תשובה מגדיל עוונות עד למרום וממריך את הלב דלא יפעל מאומה בתשובתו ואינו יכול לתקן בימים מועטים את כל אשר העוה כל ימי חייו וע"ז מתרשל האדם לשוב ע"ד שביאר בסה"ק פסוק כי עמך הסליחה למען תורא, אבל באמת זה אינו דהשי"ת ימינו פשוטה לקבל שבים וארז"ל (מ"ר בראשית) אין ועתה אלא תשובה, ומבואר בשלה"ק דע"ז רומזים קולות של תשר"ת דאלקים עשה את האדם ישר ושוב ע"י חטאיו ופגמיו נעשה עקום ופגום וחושיו נשברו לשברים ע"ד ואשמה הנפש היא והתקנה לזה שיהי' ילולי יליל בתשובה וישוב אל ה' וירחמהו ואז השי"ת ירפא משובתו ויהי' חוזר לישרות כמקדם וכ"ז ראוי ונכון לכוון בתקיעות של חודש אלול, ועיי' בדב"ק, והיינו דהעבירו קול במחנה שלא יטעו עוד אחר ע"ז שהיצה"ר יעלה על לבבם דאין להם תקנה ח"ו לכן העבירו קול שופר לרמז על הנ"ל, ומה"ט גופא תוקעין נמי בחודש אלול לבל יטעה אחר תואנת וטענת הבע"ד כנ"ל, וא"ש.

(ערוגת הבושם)

◆◆◆

רמז נ"ל על קריאת שם החודש אלו"ל, כי אלו"ל למפרע הוא ל"ו ל"א, כי אלול הוא מלשון מאלל ארעא, כי טבע בני אדם להיות חוקרין ודורשין ומבקרין ומחפשין אחר מומי בני אדם ומטילין דופי על תלמידי חכמים ויראי שמים ומלעיבין במלאכי אלקים, וכל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ושוכח את עצמו, והנה החודש הזה האחרון הקרוב ליום הקדוש והנורא מזכיר את האדם ואומר אלול מאלל ית ארעא וחוקר ובודק ומחפש אחר מומי בני אדם כל השנה כולה לו לא לעצמו לא מבקר ומחפש ומרגל ובודק, אהה למבוכה הזאת, כי זוכר את כל מעשה עולם ואת עצמו שוכח, עתה העת והעונה קום ובדוק וחקור אחר עצמך, ראו איזה דרך הלכת כל השנה כי קרוב יום ה', וכי יקום אל וכי יפקוד מה תשיבנו.

(ישמח משה)

◆◆◆

לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים. א"א הגה"ק זלה"ה אמר, **לול"א הוא אותיות אלו"ל,** והאמנתי הוא מלשון אומן את הדסה, היינו שע"י חודש אלול נתגדלתי לראות בטוב ה' ברץ חיים שבו נפתח שער לדופקי בתשובה ולהגיע לשורשו ומחצבתו כבראשונה.

(דברי יחזקאל)

◆◆◆

אלול נוטריקון ו'אנכי א'היה ל'כם ל'אלהים, כי ישובו אלי בכל לבם כי אז הוא זמן תשובה וע"י התשובה אנכי אהיה לכם לאלהים, גם כתוב ו'הרוח ת'שוב א'ל ה'אלהים ר"ת האו"ת, שגם מה שהאדם פוגם בבחי' יסוד שהיא אוב"ק גם על זה מועיל תשובה.

(חסד לאברהם)

וועד קרן הבנין

בית חינוך לבנות

שע"י מוסדות יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

מִזְמוֹר לְדָוִד

באותות הוקרה וחיבה, נשגר ברכה מרובה, אל מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד תדירא, ידיד נאמן ותומך נלהב לטובת מוסדותינו המעטירה, טוב ומטיב לכל מבקש ברוח נדיבה ובנהורא נפישא, ובמיוחד הוזיל זהב מכיסו להרחבת גבולי הקדושה בתוככי מוסדותינו הקדושה, בבנין בית חינוך לבנות במידה גדושה, שמו הטוב משבחים ומהללים, לתורה ולתעודה מרבה פעלים, איש חמודות רב תבונים, מקבל את כל אדם בסבר פנים,

מו"ה יהודה דוד רובינשטיין הי"ו

לרגל שמחת נישואי בנו למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת

החתן החשוב המופלג בתורה ויראה, נודע לעוז ולתפארה

כמר **בנימין רובינשטיין** הי"ו

עב"ג הכלה החשובה והמהוללה שתחי'

ושגורה ברכותינו, ותערב לפני ה' עתירתינו, שיזכה לראות ולרווות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת, תורה וגדולה במקום אחת, וימשיך בפעליו הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת במידה מרובה וגדושה, עם כל ברכאן דנפישא

המברכים ברגשי הודאה והערכה לעומתו
ידידיו השמחים בשמחתו

וועד קרן הבנין

להקמת הבית הגדול לחינוך הבנות
בני ברק יצ"ו

יְהוָ"ה
אַתָּה יוֹדוּךָ
אַחֶיךָ

וַיְהִי דָוִ"ד
לְכָל דְּרָכָיו
מַשְׂכִּיל
וַה' עִמּוֹ

פנימי | תשסג | בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ניחום אבלים אצל האדמורי"ם שליט"א
בני כ"ק אדמו"ר בעל מאור ישראל מסקולען זצ"ל

מוצש"ק פרשת תזריע תשע"ט לפ"ק

רבינו: ווען דער זיידע (האדמו"ר בעל נועם אליעזר ז"ל) איז ארויפ געקומען פון ראמעניא, האט ער געדאוועט ביים טאטן'ס ביהמ"ד פרייטאג צונאכט'ס (ביהמ"ד עצי חיים סיגוט בוומסב"ג).

מ"מ כ"ק האדמו"ר מסקולען ז"ל: כהאב שוין אמאל געהערט פון רבין, ער האט געדאוועט קבלת שבת פארץ עמוד, לכה דודי.

רבינו: יא, ער האט געטאנצט לכה דודי.

האדמו"ר מסקולען: מיין זיידע איז אמאל געפארן קיין קרית יואל, מ'האט אים געזרופן אהין אנפאנג ווען קרית יואל האט זיך מייסד געווען, איינער האט אים געזרופן וועגן א מסיבה פאר 'חסד לאברהם', יענער האט געוואלט אז דער זיידע זאל ביי אים קלאפן א מזוזה, האט ער געמאכט א מסיבה, האט דער זיידע אפגעשמועסט אז ער פארט קיין קרית יואל, איז געווען אפגעראדעט אז אויפן וועג איז קאנטרי פארט מען קיין קרית יואל.

און אזוי ווי מ'איז שוין געווען אין קרית יואל נאך די מסיבה, האבן די גבאים מסדר געווען מ'האט געראדעט צו ר' יוסף אשכנזי (משב"ק) אז ער זאל אריין גיין צום סאטמארˇ רבי'ן. אזוי ווי מיין זיידע גייט אריין אין קאר אווען צופארן פון קרית יואל, זאגן די גבאים פארן זיידן אז מ'פארט יעצט צו צום סאטמארˇ רבי'ן, מ'האט שוין אפגעראדעט מיט ר' יוסף אשכנזי אז מ'קומט יעצט אריבער, זאגט ער, וואס?! מ'איז דא אין קרית יואל גייט מען אריין צום רבי'ן? אזוי גייט עס? בשום אין אופן! אז מ'וויל אריין גיין צום רבי'ן דארף מען קומען עקסטער צו פארן...[1]

ער איז טאקע אהיים געפארן, און איז געקומען א עקסטערע נסיעה צום רבי'ן.[2]

---

1 עיין בקובץ פרי תמורים (גליון כ"ש עמ' ג) שנעתק דרשה שנשא כ"ק מרן רביה"ק הברך משה ז"ל בעת חנוכת ביהמ"ד דקהל יט"ל קליימער סט. בעיר ווומסב"ג, ובו ג"כ הספד על הרה"ח מו"ה בנימין אליעזר

2 עיי' בס' חי' הרי"ם (פר' ויצא) עה"פ אין זה כי אם בית אלקים. וברש"י ז"ל כיון שהגיע לחרן יהב דעתיה למהדר וכו' ואמר אפשר עברתי למקום שהתפללו אבותי וכו'. ולכאורה קשה מפני מה באמת לא התעכב יעקב אבינו ע"ה מיד כשעבר דרך שם, ותירץ החידושי הרי"ם ז"ל שיעקב אבינו היה צדיק אמת, והיה צריך לילך דדך שם, ולא רצה שיהיה בנסיעה אחת שיהיה לו ג"כ יתרון לנסיעה הקדושה הזו, אלא רצה שיהיה נסיעה מיוחדת למקום הקדוש הזה, ולא דרך אגב כשעובר בין כך דרך שם, ודו"ק והבן.

ועיי' בענין זה בס' אורות ישראל (לקוטים עמ' ש"ל) בשם הרה"ק מטשארטקוב ז"ל, פתח אדמו"ר ציס"ע וצלל"ה זי"ע בדברי קדשו ואמר: הנה עיקר הנסיעה להצדיק היא ההכנה, שהנסיעה להצדיק היא דומה לכל המצות, וכמו שבכל המצות צריך אדם לעשות בהכנה והתבוננות מקודם, כן גם הנסיעה להצדיק צריכה להיות ע"י הכנה מקודם, ומה היא ההכנה לייחד קוב"ה ושכינתי' ע"י עשיית המצוה או הנסיעה הזאת להצדיק.

ויש בזה שני מיני הכנות, היינו הכנה כללית והכנה פרטיית, ההכנה כללית היא לחשוב קודם עשיית המצוה שציונו הבוב"ה לעשות המצוה לעבאוויטש ע"ה שנקטף כפתע פתאום בתאונת דרכים בעת נסיעתו להדלקת נרות חנוכה של כ"ק מרן רביה"ק בעל הדבר"י ז"ל.

ובתוך הדברים אמר: ... וכמו כן בענין מה שאירע אסון זה על הדרך להקביל פני רבו, גם דבר זה צריך לעורר אותנו הנשארים להתבונן בדבר ולהבין, שגם ענין הנסיעה לא יהיה אצלינו כמצות אנשים מלומדה ובלי התבוננות והכנה כראוי לענין גודל ונשגב כזה של נסיעה אל הצדיק האמת, ואף שבעוה"ר אין שומעין עכשיו לקול דברות קדשו של מרן כבימי קדם, אף על פי כן השפעת הקדושה שלו היא גדולה מאוד, וכל הנוסע צריך לראות שלא יהיה ביאתו אל הקודש בבחינת ביאה ריקנית, רק יקנה בנפשו בהיותו שמה התעוררות לתורה ולירא שמים ולמדות טובות וישרות, עד שיהא ראוי להקרא בשם תלמידו של רבינו שיחי' [זצ"ל] שזה היה עבודתו כל הימים כמנהג אבותיו הק' להעמיד תלמידים הגונים וישרים... עיי"ש עוד באריכות.

רבינו: ס׳איז געווען אין איינע פון די יארן וועז כ׳בין געווען אין פאלם ספרינגס,[3] בין איך געווען באזוכן ביי אייער טאטן (יום ג׳ פרשת וארא תשע״א לפ״ק), האט ער מיר פארציילט אן אינטערעסאנטע מעשה. אין ראמעניא איז געווען דער שאצער רבי – וואס איז געווען א שוואגער מיט רבי שלום דער שאצער רבי׳ן וואס האט געוואוינט אין לאנדאן (האדמו״ר רבי שלום ז״ל משאץ, מח״ם דעת שלום הי׳ חתן דודו הגה״ק ר׳ מאיר ז״ל משאץ, אבי האדמו״ר משאץ בראמעניא) – ער האט פארציילט פאר״ן סקולענער רבי׳ן די מעשה.

דער שאצער רבי איז געפארן קיין פוילן און גאליציע צו קענען לערנען פארשידענע גדולי ישראל, איז ער געווען אין טורנא ביי רבי מאיר אריק (אבד״ק טורנא, מח״ם שו״ת אמרי יושר, מנחת פתים על ד׳ חלקי שו״ע, וטל תורה הנהות על הש״ס, ועוד), ער איז געווען פון די גדולי ישראל, פון די גדולי הפוסקים, וועז ער איז אריין געקומען האט ער זיך פארגעשטעלט ווער ער איז, האט ער געזאגט אז ער איז אן אייניקל פון רבי מאיר׳ל פרעמישלאנער, דער שאצער רבי איז געווען אן אייניקל,[4] האט זיך רבי מאיר אריק אויפגעשטעלט און האט אים גזאגט ער זאל זיך זעצן, ער געט אים אווען זיין בענקל ער זאל זיצן. איז ער געבליבן שטיין אזוי, ער האט זיך נישט געוואלט זעצן, ער איז געבליבן אזוי איבערראשט אז ער הייסט אים זיצן אויף זיין בענקל, האט אים רבי מאיר אריק פארציילט אז זיינע עלטערן האבן ל״ע נישט געהאט קיין קינדער, זיי האבן עוסק געווען ברפואות און זענען געגאנגען צו פארשידענע צדיקים און זיי האבן נישט געזעהן קיין ישועה, ממש אז זיי האבן שוין געהאלטן ביי יאוש.

די מוטער האט זיך אבער נישט מייאש געווען, און איינמאל איז זי געפארן קיין פרעמישלאן צו רבי מאיר׳ל פרעמישלאנער, האט ער איהר געזאגט זי זאל בלייבן אויף שבת, איז זי געבליבן אויף שבת ביי רבי מאיר׳ל פרעמישלאנער, און פרייטאג צונאכטס האט ער איהר געשיקט קידוש וויין.

מוצאי שבת וועז זי איז אריין זיך געזעגענען האט זי זייער געווויינט, האט ער איר אנגעוואונטשן אז זי וועט געהאלפן ווערן מיט א בן זכר, און זי זאל א נאמען געבן ׳מאיר׳, ווייל ער וועט זיין ׳מאי״ר עיני ישראל בהלכה׳.[5] במילא ער איז געבוירן געווארן פון די ברכה, ער האט דאך טאקע געהייסן ׳מאיר׳. און ווייל ער איז געבוירן געווארן דורך א ברכה פון רבי מאיר׳ל פרעמישלאנער, האט ער געוואלט מכבד זיין אייניקל.[6]

מ״מ האדמו״ר מסקולען: איך געדענק וועז דער טאטע האט דאם פארציילט, כ׳בין מיטגעווען מיטן טאטן דעמאלטס, איך געדענק דעם באזוך, דער רבי פארציילט עם נאך ממש מיט די זעלבע ווערטער.

שוין אסאך יארן פון דעמאלטס, און דער רבי האט געגוג טירדות אויפן קאפ, אעפ״כ דער רבי דערציילט דאם אזוי נאך, ממש ווארט ביי ווארט.

א׳ מבני האדמו״ר מסקולען ז״ל: איך בין א מהותן מיטן שאצער רבי׳ן, איז ביים שידוך האט דער טאטע ז״ל אויך פארציילט די מעשה.

וקם רבינו ואמר: המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, נאר תמיד מיט שמחה, ברכה והצלחה און סייעתא דשמיא, מ׳זאל הערן בשורות טובות.

הואת לייחד ע״י קוב״ה ושכינתי׳, והכנה פרטיית היא לחשוב הפנימיות מהמצוה, וזה ישיג אדם על ידי יראת שמים, כמאמר הכתוב ראשית חכמה יראת ה״, ע״י יראת ה׳ בתורה ותפילה יוכל אדם לבוא לראשית החכמה, זה הוא הפנימיית אשר ישיג האדם בתורה ובמצות כל חד לפום שיעור דיליי, וכשנוסע להצדיק ג״כ בהכנה זו, אז הצדיק שופע עליו מקדושתה ומעלה התורה והמצות שלו לשרשן, ומאיר לו ג״כ עיניו ולבו שיבין עוד ביותר בפנימיות התורה והמצות שלו...

...אך אם ח״ו להיפוך כשנוסעים להצדיק בלא הכנה זו כנ״ל דומה בזה כמו הסומא שעומד אצל האור שהוא מאיר לכל, והסומא אינו רואה מאומה, כן מה יועיל לו הנסיעה כזה, אדרבה יוכל לצמוח מזה ח״ו עוד, מה שהעולם חושבים שעיקר הנסיעה הוא לשמוח ולהתענג בשתיית משקה וניגונים וריקודין, אבל כאשר האדם נוסע להצדיק בהכנה הנ״ל בכלליות ופרטיות, הצדיק שופע עליו מקדושתו ויוכל להשיג בחי׳ צדיק אף שלא ישמע ממנו שום דבר, רק רואה אותו לבד, כי הצדיק הוא בחי׳ רוחניות ובהכנה שעושה אדם מעצמו יוכל להשיג גודל קדושתו ע״י ראיה לבד...

3 עיר הנופש אשר מרן שליט״א נוסע לשם ושוהה למנוחה על כמה שבועות בימות החורף, וגם להבחל״ח האדמו״ר מסקולען ז״ל שהה שם כמה פעמים למנוחה ולרפואה.

4 האדמו״ר רבי מאיר משאץ ז״ל הי׳ בנו של האדמ״ר רבי יואל ז״ל חתן הרה״ק רבי מאיר מפרעמישלאן ז״ל.

5 לשון מושאל מדברי הגמרא (עירובין יג:) שדברו ממעלת התנא רבי מאיר, וז״ל: תנא לא רבי מאיר שמו, אלא רבי נהוראי שמו, ולמה נקרא שמו רבי מאיר, שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה.

6 אגב, עיין בס׳ דרכי דוד (עמ׳ צ״א הערה ש״ג) בשם הגה״צ ר׳ אלחנן הויילפרין ז״ל מראדמישלא-לאדאן, כי שמע מהגאב״ד טשעבין ז״ל שהגאון מהר״ש ענגיל ז״ל אבד״ק ראדומישלא ישב פעם עם הגאון רבי מאיר אריק ז״ל אבד״ק טארנא, ודיברו בהלכה האם יש לברך בורא נפשות על טיי חם ששותין לאט לאט, וסיפר האמרי יושר כי הרה״ק רבי מאיר מפרימישלאן ז״ל התבטא פעם בנדון כזה: ׳נו, וואס קען איך טוהן, דאס גלעזל פארלאנגט פון מיך א בורא נפשות׳..., ואכן כך נהג הגאון רבי מאיר ז״ל.

ביקור כ"ק אדמו"ר מסקולען זצ"ל
בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ד' פרשת עקב תשע"ט לפ"ק

רבינו קיבל פניו בברכה ואמר: מ'זאגט נישט קיין שלום אינעם יאר (בשנת האבל אחר פטירת אביו האדמו"ר מסקולען ז"ל).

ושאל להאדמו"ר מסקולען: איר וואוינט היינט אין בארא פארק?

האדמו"ר מסקולען: יא, אבער איך קום נאך קיין מאנטריאל אויך, מען קען זיך שווער געזעגענען.

רבינו: אודאי איר האט דאך געוואוינט חיבש יארן אין מאנטריאל (עד פטירת אביו ז"ל התגורר במאנטריאל, וכיהן כאב"ד דק"ק מאור הגולה מאנטריאל).

רבינו ציוה להביא כיבוד

האדמו"ר מסקולען: איך בין זייער היימיש מיט די סאטמארער אידן דארט, חשובע אידן דארט.

רבינו: איך בין געווען ביי די חתונה, ווען מ'האט זיך משדך געווען מיט רבי יעקב אלי' אונסדארפער (רב דקהל ראשית חכמה מאנטריאל).

האדמו"ר מסקולען: יא, איך געדענק, דער טאטע ז"ל איז דעמאלטם נישט געקומען.

רבינו: וואם טוהט איר דא אין קרית יואל?

האדמו"ר מסקולען: כ'בין אהער געקומען דא צום רבי'ן.

רבינו: ספעציעל געקומען?

א' ממלויו: דער רבי האט אויך געהאט א חופה אין מאנסי.

אדמו"ר מסקולען: איך מעג נישט ארויסקומען ספעציעל צום רבין, פון ניו יארק?

רבינו [בצחות]: יא, מען מעג, די רעגירונג לאזט פארן...

מוה"ר שמואל הכהן פריעדמאן הי"ו, משב"ק: כ'האב געהערט פונעם סקולענער רבי'ן ז"ל, דער טאטע (האדמו"ר רבי ישראל אברהם ז"ל בעל מאור ישראל), ער האט נאכגעזאגט פון זיין טאטן, דער אלטער סקולענער רבי (האדמו"ר רבי אליעזר זוסיא ז"ל בעל הנועם אליעזר), מען זאגט צוויי מאל ביי ברכת החודש, חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא, נאכדעם זאגט מען נאכאמאל חיים שיש בהם אהבת תורה ויראת שמים, די צווייטע מאל בעט מען, מען זאל ליעב האבן די יראת שמים, חיים שיש בהם אהבת תורה ויראת שמים, וויל אויך יראת שמים אליינם האט מען שוין געבעטן.

האדמו"ר מסקולען: אהבת תורה און אהבת יראת שמים, וויל מען בעט דאך שוין איין מאל אויך יראת שמים, דער זיידע פלעגט דאם נאכזאגן שבת מברכים פריוטיג צונאכטם.

רבינו: די וועלט זאגט נאך, אז נאך ווען מ'לערנט תורה, דארף מען א עקסטערע תפילה אויך יראת שמים, דאם איז מפתחות הפנימיות אהן מפתחות החיצוניות (מלשון הגמ' שבת לא.)[7]

האדמו"ר מסקולען: מען זאגט א וועדטל מיט דעם, לא יראה לך שאור בכל גבולך (שמות יג, ז), ס'קומט בעפאר פסח, דער עולם איז אנגעצויגן מיט אזויפיל חומרות, לא יראה לך שאור, זאלסט נישט זיין זויער, בכל גבולך ביי אלע גדרים וסייגים, נישט זיין מיט זויערקייט.

---

7 וז"ל הגמ': אמר רבה בר רב הונא כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו בהי עייל מכריז רבי יאי חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד, ע"כ.

ויש לציין מה שכ' מרן רביה"ק ז"ל בס' ברך משה (פר' מסעי): ...וי"ל בהקדם מה ששנינו במס' אבות (פ"ג מ"ט) רבי חנינא בן דוסא אומר כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת. והקשה במדרש שמואל שהוא סותר לדברי הלל הזקן אבות (פ"ב מ"ה) אין בור ירא חטא, ומשמע דכשהוא בור בלי תורה אי אפשר שיהיה ירא חטא. ותי' כי במחשבה צריך שתהא יראת חטאו קודמת לחכמתו שיקבל עליו לקיים כל התורה ותרי"ג מצוות בלב שלם ונפש חפיצה כשידע אותם, ועל זאת היראה דיבר רבי חנינא בן דוסא שצריך להקדים במחשבתו יראת חטאו לחכמתו, אבל הלל דיבר על היראה מן החטא בפועל המעשה, שזה אי אפשר להשיג אם לא שיהיה חכם, שאם אינו יודע מה היא חטא אי אפשר לו להזהר ממנו, ולכך אמר אין בור ירא חטא עכ"ד.

ועל פי זה יש לפרש אמרינו בברכת החודש (והיא תפילת רב, ברכות סד:) חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא, חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים, ויש להבין כפל הלשון למה הזכיר ענין יראת שמים שתי פעמים.

אך לפי האמור ניחא כי מקודם אנו מתפללים חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא, והוא היראה במחשבה אשר צריכה שתקדים ללימוד התורה, דהיינו שיקבל עליו לקיים תורה ומצוות בלב שלם כשידע אותם, ואחר כך אנו מתפללים חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים, כי לאחר לימוד התורה נזכה להגיע ליראת שמים בפועל המעשה, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה... עכלש"ק.

ועיי' עוד בס' ברך משה (פר' לך עמוד נ"ח) על תפלתינו בברכת החודש חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים וצ"ב כפל הלשון. אכן אמרו חז"ל (סוכה נב.) כל הגודל מחבירו יצרו גדול הימנו, ולכן בודאי צריך שתוקדם היראה ללימוד התורה, אמנם לאחר הלימוד צריך להוסיף יראת שמים במדה יתירה, ולזה אחר שמבקשים על אהבת תורה, צריך לחזור ולבקש על יראת שמים עכ"ד הנעימים. [ועיי' בס' שערי שמחה (עמ' צ"א) מה שפרש מרן רבינו שליט"א בזה].

רבינו: דער ייטב לב (פר' ויקרא) טייטשט, כל 'שאור' מיינט מען 'עונש', וכל 'דבש' מיינט מען 'שכר', לא תקריבו ממנו אשה לה', נישט טוהן די מצוות וועגן שכר ועונש, נאר ווייל דער אייבערשטער האט געהייסן, קרבן ראשית תקריבו אותם לה', ווען מען הייבט אן ביי די התחלה, דעמאלטס מעג מען יא, דער רמב"ם זאגט אזוי, נשים וקטני הדעת מעגן יא.[8]

האדמו"ר מספקולען: ס'איז דא א וואכט פון מיין טאטן ז"ל, ס'איז דא אפאך כתבים פון אים, ער האט זיך אפאך פארלייגט אויף חומש רש"י, ער האט געשריבן חידושים אויף חומש רש"י, ברענגט ער, 'והיו לטטפת בין עיניך' (דברים ו, ח), רש"י זאגט, ועל שם מנין פרשיותיה נקראו טטפת, טט בכתפי שתים, פת באפריקי שתים. זאגט ער מיט א קדושת לוי פונעם בארדיטשובער רב (פר' דברים) ביי 'הואיל משה באר את התורה הזאת' (דברים א, ה), זאגט רש"י בשבעים לשון, וואם עפעם בשבעים לשון, דער הייליגער בארדיטשובער רב זאגט אז די שפראכן פון די אומות זענען די חיות פון די אומות, משה רבינו האט געוואוסט די אידן וועלן אנקומען אין גלות, האט ער געוואלט די אומות זאל האבן עפעם אן אחיזה אין די תורה, למען תהיה להם תקומה בגלות, זיי זאלן האבן א קיום אין דעם גלות, וועגן דעם האב אויסגעפעלט די שבעים לשון.[9]

דער טאטע ז"ל זאגט מיט דעם דא, טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים שטייט אויך מיט א אנדערן לשון, ווייל תפילין איז וראו כל העמים כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך (דברים כח י), טאקע דא שטייט אנדערע לשונות, צו ווייזן אז ויראו ממך.

רבינו: אין די גמרא טרעפט מען אויך פארשידענע זאכן וואם מען רופט, כרובים כרביא (סוכה ה:).

אדמו"ר מספקולען: אראמיש לשונות.

האדמו"ר מספקולען הציג את חתנו הר"ר מרדכי דוב בעק שליט"א

ואמר: ער איז א קרוב, א זון פונעם טשערקאסער רב (הרה"צ ר' חיים יהודא בעק שליט"א) פון מאנסי.

רבינו: ר' ישראל יחזקאל"ס זוהן, דעם זיידן רבי שלום אליעזר"ס [מראצפערט] א אייניקל הייסט דאס.

האדמו"ר מספקולען: יא, מיין איידעם האט געוואוינט אין מאנטריאל, און ער האט זיך געצויגן קיין מאנסי.

רבינו: ער הייסט מרדכי דוב טאקע נאך רבי מאטעלע הארנאסטייפלער?

האדמו"ר מספקולען: יא.

רבינו: כ'האב געהערט פונעם טאטן ז"ל, ער האט געזאגט, דער הארנאסטייפלער האט דאך געהייסן 'מרדכי דוב'. ווען ער איז געבוירן געוואָרן איז געקומען ר' מאטעלע

8

וז"ל: כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו וגו' קרבן ראשית תקריבו אותם לה' (שמות ב, יא-יב). פירש רש"י, שתי הלחם בעצרת הבאים משאור, שנאמר (להלן כג, יז) חמץ תאפינה, ובכורים מן הדבש כו'. להבין טעמו ועל מה מרמז ומורה בזה דרך לעבודה, יש לומר על פי דברי רבינו הגדול (הרמב"ם) פרק י' מהלכות תשובה (ה"א) אל יאמר אדם הריני עושה מצות התורה בשביל שאקבל הברכות הכתובות בה או שאזכה לחיי עולם הבא, ואפרוש מעבירות כדי שאנצל מהקללות והעונש של עולם הבא, שאין ראוי לעבוד השם על דרך זה, שזה נקרא עובד מיראה (ולשובת עצמו), ואין עובדים על דרך זה רק עמי הארץ והקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה. וכן כתב שם בהלכה ה' ואמרו חכמים (פסחים נ ע"ב) לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, לפיכך כשמלמדים את הקטנים ועמי הארץ אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה ולקבל שכר, עד שתרבה דעתן וידעוהו ויעבדוהו מאהבה, עכ"ל הזהב.

וזהו שנאמר כל המנחה וגו' לא תעשה חמץ, היינו שלא תעשה בתערובות מחשבות בלתי רצויות שהן להנאת עצמך להנצל מעונש או לקבל שכר, שכל זה נקרא חמץ, המחמיץ הדבר ההוא. ועל זה אמר כי כל שאור (יכוונה העונש) וכל דבש (כעני לשכר המתוק) לא תקטירו ממנו (היינו על ידו) אשה לה'. קרבן ראשית תקריבו אותם לה', היינו בראשית הכניסה לעבודה, דוגמא לדבר שתי הלחם בעצרת שאז זמן ראשית קבלת עול מלכות שמים ועול התורה מחדש מדי שנה בשנה, וזהו סוד הנאמר בו (להלן כג, טז) והקרבתם מנחה חדשה לה', ואז נאמר חמץ תאפינה, שמותר בראשית העבודה לעבוד מיראת העונש. וכמו כן ראשית בכורים בא מדבש, שהוא רומז לראשית בכורי ימי אדם, שאז מותר לעבוד מכח אהבת שכר המתוק, אבל ואל המזבח (מי שזכה יצרו והסיר הרע מאתו) לא יעלו (עבודה מכח שכר ועונש) לריח ניחוח.

9

וז"ל: בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה. עיין ברש"י באר בשבעים לשון. ולמה ביאר כאן התורה בשבעים לשון, ובו יבואר הפסוק (תהלים פט,ו) ה' יספור בכתוב עמים זה יולד שם סלה, הכלל, כי לפעמים כתיב בתורה תיבת התרגום בגון יגר סהדותא (בראשית לא,מז) וכן הלשון של שאר אומות בגון טוטפת ט"ט בכתפי שתים פת באפריקי שתים (זבחים לז ע"ב) וכן הן בלשון יוני אחת, וכן שאר לשונות שכתוב בתורה מלשונות הגוים. והד טעם הוא, כי הלשון של כל האומות הוא החיות מן האומה ולשון הקודש הוא של ישראל לבד. ובאמת ישראל שמעו התורה בסיני רק בלשון הקודש והקדוש ברוך הוא המביט מראשית אחרית שראה שישראל צריכין להיות בגלות לזה כתב בתורה לשון של שאר אומות שעל ידי זה יהיה להם אחיזה בחיות שלהם שהוא הלשון בהתורה הקדושה בכדי שישראל יוכל להיות להם תקומה בגלות. וזהו הרמז בפסוק ה' יספור בכתוב עמים, כלומר שהקדוש ברוך הוא כתב בתורה איזה כתב מן העמים מן שאר האומות. זה יולד שם סלה, בכדי שהצדיק יוכל לקיים שם, כי הצדיק נקרא זה כמאמר חז"ל (ברכות ו:) כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה. וזהו הרמז זה יולד שם סלה, בכדי שהצדיק יהיה לו קיום בגלות. וזהו בארץ מואב, כי בארץ ישראל לא היה רק לשון הקודש אבל בארץ מואב שהוא ארץ הגוים חוץ לארץ ישראל צריך לבאר התורה בכל הלשונות בכדי לקיים ישראל בגלות.

טשערנאבלער אין חלום איז געבעטן מען זאל א נאמען געבן נאך אים, און דער אנדערער זיידע איז געווען דער מיטעלער רבי (הרה"ק רבי דובער מליובאוויטש ז"ל) איז אויך געקומען אין חלום, און געבעטן מען זאל א נאמען געבן נאך אים, האט מען א נאמען געגעבן 'מרדכי דוב' נאך ביידע זיידעם.[10] דארט האט מען אים געפרופן 'מרדכי בערניו', אזוי איז געווען דארט אין רוסלאנד.

ער איז געווען א איידעם ביי צאנזער רב. ער איז געווען א יונגער חתן, אינעם טאג פון די חופה, האט דער דברי חיים געזאגט ער וויל גיין זעהן ווי אזוי דער חתן טובל'ט זיך, איז ער מיט געגאנגען מיטן חתן וועז דער חתן איז געגאנגען צו די מקוה פאר די חופה, האט ער געזאגט 'ער טובל'ט זיך זייער שיין!', אזוי האט ער געזאגט.

יארן שפעטער האט מען עם איבער געזאגט פאר רבי מאטעלע, אז דער שווער איז געווען, און דער שווער האט געזאגט אז ער טובל'ט זיך שיין, האט ער געזאגט, 'אזוי האט די שווער געזאגט...?, ס'איז טאקע געווען א שיינע טבילה...!'.

האדמו"ר מסקולען: אמאל איז געווען ביי ר' מאטעלע, מען האט אים אפגעברענט דעם גוף (לצורך רפואה), מען האט אים נישט פארשלעפערט.

רבינו: יא, ער האט געהאט עפעס פאר א רפואה, האט ער געזאגט נעמען א קוויטל איז שווערער.

האדמו"ר מסקולען: מ'גיעט מיר קוויטלעך, מען דארף וויסן...

רבינו: אבער אז מ'גיעט דארף מען נעמען...

וכיבדו רבינו לברך על היין

וכירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן הצלחה אין סייעתא דשמיא, מ'זאל קענען משפיע זיין און אויספויעלן פאר אידישע קינדער וואס מ'דארף האבן, דער אויבערשטער זאל העלפן בני חיי ומזוני רויחי מיט סייעתא דשמיא וכל מילי דמיטב מיט אלעם גוטן.

האדמו"ר מסקולען: אמן. נאכן זיידנ'ס פטירה, האט דער טאטע ז"ל געזאגט, ער האט אים געלאזט א ירושה, נישט קיין מיליאנען אין באנק, נאר די מוסדות חסד לאברהם, ער מוז זיך צוטיילן מיט כלל ישראל. איך זאג די זעלבע, מען דארף אזוי פיל סייעתא דשמיא, די מוסדות אין ארץ ישראל.

רבינו: דער אויבערשטער וועט העלפן, ס'וועט זיין סייעתא דשמיא, אז מען מיינט עם אמת'דיג העלפט דער אויבערשטער.

האדמו"ר מסקולען: אמן, אמן. דער טאטע ז"ל פלעגט אלץ ברענען וועגן די מחלות, דער אויבערשטער זאל שוין אפשטעלן די מגיפה פון כלל ישראל.

רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן, אידישע קינדער דארפן גרויסע ישועות.

האדמו"ר מסקולען: דער זיידע ז"ל ברענגט דא אין די פרשה, לא ישימם בך ונתנם בכל שונאיך (דברים ז, טו), דא שטייט לא 'ישימם', און דא שטייט 'ונתנם', ברענגט ער א הקדמה פון קדושת לוי, אז וועז די גוים האבן א מפלה דאם איז זייער תיקון, ס'קומט ארוים א קידוש ה'. פארדעם שטייט 'ונתנם' בכל שונאיך, דאם איז א מתנה פאר זיי אז ס'קומט ארוים א קידוש ה'.[11]

רבינו: די וואך איז אין די סדרה, והסיר ה' ממך כל חולי וכל מדוה (דברים ז, טו), ס'איז א סגולה פאר דעם, אז דער אויבערשטער זאל אוועק נעמען פון אידישע קינדער כל חולי וכל מדוה.

וכירכו רבינו: דער אויבערשטער זאל טאקע העלפן, מיט סייעתא דשמיא און מיט אלעם גוטן.

האדמו"ר מסקולען: אמן, דער אויבערשטער זאל העלפן פארן רבין'ס אויך מיט ברכה והצלחה, און דער אויבערשטער זאל העלפן אז דער רבי זאל קענען פירן און משפיע זיין חסדים פאר גאנץ כלל ישראל.

*

בדרך צאתו אמר האדמו"ר מסקולען: איך בין א גבעת שאול'ער אייניקל אויך.[12]

רבינו: יא, יא אודאי.

האדמו"ר מסקולען: דער סאטמארער רבי האט געמאכט מיט אים די ישיבה אין סאטמאר.

רבינו: יא, אין די שטאט סאטמאר.

וליהו רבינו החוצה ונפרדו לשלום

---

10 אמו היה בת הרה"ק ר' יעקב ישראל טווערסקי ז"ל מטשערקאס, בנו השמיני של הרה"ק ר' מאטעלע מטשערנאביל ז"ל, וחתנו של הרה"ק ר' דוב בער (האדמו"ר האמצעי) מליובאוויטש ז"ל. הרה"ק מהארנסטייפל התגדל אצל זקינו הרה"ק מטשערקאס ז"ל ולכן שינה שם משפחתו לטווערסקי.

11 וז"ל (פ' בלק) דלפי האמת הוא חסד גדול לאומות במפלתם שעל ידי מפלתם נתגדל ונתקדש שמו הגדול, אם כן אין לך חסד גדול מזה. וזהו ה' איש מלחמה ה' שמו, שהשם יתברך מתלבש באיש מלחמה ללחום באומות כמו בפרעה. זהו ה' שמו, הזכיר שם הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו דהוא חסד לנקום בהם, פירוש דבשם הוי"ה שהוא חסד נוקם בהם כנ"ל. (ועי' עוד בד בדבה"ק בפ' שמות).

12 אביו האדמו"ר מסקולען ז"ל היה חתן הגה"צ רבי מנחם זאב שטערן זצ"ל אב"ד גבעת שאול.

ביקור כ"ק אדמו"ר מסקולען זצ"ל
בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ה' פרשת חקת–בלק תש"פ לפ"ק

רבינו: שלום עליכם, וואס מאכט איר גוט'ס?

האדמו"ר מסקולען: חסדי ה', איך קוק עם אהן ווי מ'איז געראטעוועט געוואָרן פון א מלחמה (אחרי התקופה הקשה של מחלת הקאראונע ה"י), חסדי ה'.

רבינו: כ'געדענק נאר אייער זיידן (כ"ק אדמו"ר בעל נועם אליעזר מסקולען ז"ל) ווען ער איז ארויס געקומען פון ראמעניא, תשכ"א דאכט'זיך, ער האט זיך באזעצט דעמאלטס אין קרוינהייטם,

האדמו"ר מסקולען: אנפאנג איז ער געווען אין וויליאמסבורג.

רבינו: יא איך געדענק, און כ'געדענק ווען ער האט געדאוועט פרייטאג צונאכט'ס אין סיגוטער ביהמ"ד,

האדמו"ר מסקולען: אזוי האב איך געהערט.

רבינו: כ'געדענק ווי ער האט געדאוונט פארן עמוד.

האדמו"ר מסקולען: געדאוועט קבלת שבת?.

רבינו: יא, ער האט געדאוועט פארן עמוד קבלת שבת, און ער האט אזוי געטאנצט לכה דודי.

ס'איז שוין דא באלד פופציג יאר פון דעמאלט'ס.

האדמו"ר מסקולען: דער ניגון לכה דודי האט ער געמאכט אין תפיסה. ס'פלעגט זיין בעפאר עפעס א שטאטע ניגון אויף לכה דודי, לעצטנס האט ער געהאט די פרייליכע לכה דודי וואס האט ער געמאכט אין תפיסה.

האדמו"ר מסקולען הציג את חתנו

ואמר: דאס איז מיין איידעם, ער הייסט ר' מרדכי דוב בעק, ער איז א קרוב מיטן רבי'ן.

רבינו: שלום עליכם.

איך זעה אז ער הייסט מרדכי דוב (ע"ש הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפל ז"ל, חותנו של הרה"ק רבי שלום אליעזר"ל מראצפערט ז"ל), פארשטיי איך אז ער איז א קרוב.

האדמו"ר מסקולען: ער איז א זוהן פון הרב בעק (הרה"צ ר' חיים יהודא בעק שליט"א אדמו"ר מטשערקאס) פון מאנסי, און ער איז א איידעם אין בראזיל.

רבינו: יא ער איז א איידעם ביי רבי יואל בעער פון בראזיל. דעם זיידן רבי שלום אליעזר'ל אייניקלעך.[13]

האדמו"ר מסקולען: [הראה על חתנו השני] ער איז אויך א איידעם, ער הייסט ר' מענדל ברייף, ר' וואלף ברייף פון מאנסי'ס א זוהן. זיין טאטע איז א איידעם פון רבי שמעלקא טויבענפעלד ז"ל (הגה"צ רב דקהלתינו בביהמ"ד חרדים מאנסי יצ"ו).

ס'איז דא די ערשטע רבי וואס איך קום באזוכן נאך די גאנצע פרשה, ב"ה אז מ'איז זוכה צו דעם.

רבינו: ס'איז געווען א שווערער מצב פאר כלל ישראל, קודם ס'האט געקאסט נפשות, טייערע נפשות, נאכדעם אידן זענען געווען איינגעשפארט, מ'האט נישט געקענט לערנען, מ'האט נישט געקענט דאוונענען, אבער אידן האבן ארוים געוויזן געטריישאפט צו השי"ת, מ'האט געדאוונט אין די קעלט, מ'האט געדאוונט אין די ווינטן, ס'איז געווען קאלט, פסח היי יאר איז געווען זייער קאלט.

האדמו"ר מסקולען: אין מאנטריאל, כ'האב דאך געוואוינט אין מאנטריאל, מ'האט געדאוועט מיט די מאנטלען אין מאנטריאל.

רבינו: דאהי איז אויך געווען א מאנטריאלער וועטער, מיט די מאנטלען האט מען געדאוועט, מ'האט ארוים געוויזן אהבה צום באשעפער.

האדמו"ר מסקולען: זעהט אוים מ'דארף פאר ביאת המשיח די גאסן מקדש זיין, בחצרות אלקינו.

רבינו: מ'האט געדאוועט אין די חצרות אין די פארטשעם, אין די הייפער, ווי אימער מ'האט געקענט.

דער בעלזער רב רבי ישכר בער זי"ל האט געדארפט פארן אונטערוועגנס, אזוי האב איך געהערט פון טאטן ז"ל, פון אים האב איך געהערט די מעשה, ער האט געדארפט ערגעץ פארן אונטערוועגנס, האט ער געהייסן ברענגען פאר זיך די צייט (סדר הזמנים) ווען די באהנען פארן, מ'איז דאך געפארן מיט די באהן בימים ההם, און מ'האט געזעהן אז ער איז געווען פארפארעט, די באהן פארט די צייט, די באהן פארט יענע צייט, ער זאל ארויספארן די צייט אדער יענע צייט, בקיצור, ענדליך האט ער אויסגעוועלט א זמן ווען ער וועט פארן, הכלל, עמיצער האט אים געפרעגט, מ'האט געזעהן אז ער האט געלייגט אזא דגוש ווען פארט די באהן, האט מען אים געפרעגט וואס דאס איז, האט ער געזאגט, אז ער האט אויסגערעכנט, אז מ'פארט מיט די באהן פארט מען אדורך א טונעל, האט ער געוואלט ליינען

---

13 הרה"צ ר' יואל בעער ז"ל אדמו"ר מראצפערט בראזיל, נפטר בשנת תשנ"ב לפ"ק, היה חתן הגה"צ רבי משולם זושא האלבערשטאם ז"ל בן הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל מראצפערט ז"ל.

קריאת שמע וועז ער איז אין טונעל, ממליך זיין דעם בורא כל עולמים מתחת לארץ, דארט קומט דאך נישט אוים ממליך צו זיין, איז ער געווען פארנומען וועז די באהנען פארן אזוי, ער האט געזוכט צו זאגן קריאת שמע וועז מ׳איז מתחת לארץ אין טונעל.[14]

אידן דאוועגען דאך אין בתי מדרשים, נו וועז דאוועגט מען אין די הייפער, ס׳איז דאך נישט אויסגעקומען צו דאוועגען אין די מקומות, אזוי האט מען טאקע מקדש געווען די אלע הייפער אויך.

האדמו״ר מסקולען: דער רבי האט דערמאנט פון אונטער די ערד, כ׳האב אינזין געהאט, מ׳זאגט ביי עלינו לשבח, שלא עשנו כגויי הארצות ולא שמנו כמשפחות האדמה, ס׳איז עפעס א דאפעלטע לשון אביסל, נאר קען זיין ולא שמנו כמשפחות האדמה, גייט אויף די עדת קרח וואם די אלע משפחות זענען איינגעזונקען געווארן, דארף מען מרגיש זיין קודם אז מ׳איז נישט ווי גוים (בגויי הארצות), און אויך אז אונז האבן מיר אמונה בה׳ און אמונת צדיקים, זיי האבן דאך נישט געהאט אמונה אין משה רבינו, און דאם איז דער ולא שמנו כ׳משפחות האדמה׳.

רבינו: ס׳איז געווען יענע וואך, ס׳איז געגאנגען פרשת קרח, משה רבינו האט געזאגט (במדבר טז, ל) ואם בריאה יברא ה׳ וגו׳ וירדו חיים שאולה, פארוואס האט ער געוואלט ס׳זאל זיין דוקא ׳חיים׳ שאולה, און אז ס׳וועט זיין נישט לעבעדיגערהייט איז עם דען נישט קיין עונש, וואם האט ער געוואלט זאגן. נאר ס׳איז אזוי, ביז ווילאנג מ׳לעבט קען מען נאך תשובה טוהן, האט משה רבינו געוואלט ס׳זאל זיין דוקא ׳חיים׳ שאולה, זיי זאלן קענען תשובה טוהן.

---

14 עיי׳ **בס׳ אוצר הסיפורים** (שי״ל ע״י ההה״ג ר׳ צבי הירש מאשקאוויטש ז״ל מעיה״ק ירושלים ת״ו - חלק י״ח את י״ג) וז״ל: **הרה״ק רבי ישכר דוב רוקח אדמו״ר** מבעלזא זצ״ל בעת שחזר ממונקאטש לבעלזא, וליוהו כמה מאות אנשים, גם לעבר לגבול וגם הוא בתוכם מרן ז״ל, משך כל הזמן חקר ודרש על המקום המנהרה (טונעל) שעל הגבול, ובאיזו שעה בדיוק תגיע הרכבת שמה, עד שהי׳ לפלא בעיני כולם, בשעה שהרכבת הגיע אל פי המנהרה והזהירו אותו עליה, פתאום התעמק במחשבות, קמט את מוחו, ובפנים רציניים לחש בקול דממה דקה עד שעברו את המנהרה, רב א׳ הונגרי מבין המלווים הרהיב לשאול את מרן על פתרון החידה, והשיב מרן, כי הבורא כל עולמים מולך ומושל בשמים ובארץ ולית אתר פנוי מני׳, ואנו מחוייבים לקבל עלינו עול מלכותו, והתינח בשמים ועל הארץ נמצאים שרי מעלה וצדיקים שממליכין אותו עליהם, אולם מתחת לארץ מי ממליכו, אי אמרת המתים הלא הם חפשים מן המצוות, וגם מסתמא אין הכוונה על שקצים ורמשים, לכן ניתן לנו הזדמנות נכונה בעת שאנו עוברין דרך מנהרה, והיינו מתחת לארץ לאמר אז ק״ש כדי לקבל עול מלכות שמים עלינו, ולהמליכו יתב״ש גם מתחת לארץ.

האדמו״ר מסקולען: דאם הייסט אז ס׳איז געווען אין דעם א חסד. איך האב עם אזוי געזעהן אין די כתבים פון מיין טאטן אויך.

רבינו: דאם ווארט שטייט פון בעלזער רב (הגה״ק מהר״י חיים שאולה, מ׳זאל קענען תשובה טוהן.[15]

האדמו״ר מסקולען: כ׳האב געזעהן א ווארט פון איינעם, זאת חקת התורה, א חק בלי טעם, יעדער שטעלט זיך ס׳איז דאך יא דא א טעם, רש״י ברענגט דאך פון רבי משה הדרשן א טעם ׳תבא אמה ותקנח צואת בנה׳. נאר באמת די כפרה, די פרה אדומה, וואם האט דאם צו דעם אז דאם איז מקנח די צואת העגל, נאר דאם גופא אז מ׳טוט א חק בלי טעם דאם איז מכפר אויפן עגל, אז מ׳דארף דוקא טוהן אהן א טעם אפילו מ׳פארשטייט נישט.[16]

שטייט דאך אז מ׳טוט א חק אהן א טעם דאם איז מעורר רחמים, דער זיידע ז״ל פלעגט נאכצוזאגן פון רבי ר׳ זושא, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב.

רבינו: דער בני יששכר (תשרי מאמר ג׳ דרוש ב׳) ברענגט דאם ווארט, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב.[17]

---

15 בספר ׳מרגלית הים׳ (סנהדרין קטז: אות ד) **הביא שהרה״ק המהרי״ד** מבעלזא ז״ל ביאר בשם אביו הרה״ק מהר״י ז״ל מדוע ביקש משה רבינו שירדו חיים שאולה, וכי רצה לנקום בהם שיתייסרו ביסורים (כי הי׳ מרגיש ביסורים), אלא, שמשה רבינו חס על כל נפש מישראל, לבלתי ידח ממנו ידח, וכל עוד שנשמתו באפו בידו לשוב בתשובה שלימה, על כן ביקש שיישארו בחיים.

16 עיין בס׳ ישמח ישראל (פר׳ חוקת אות א) וז״ל: **הבאר מים חיים הקשה** האיך פרה אדומה הוא חוקה בלא טעם, והלא ר׳ משה הדרשן פירש טעמה (רש״י י״ט, כ״ב, והוא ממדו״ר י״ט, ד) **תבוא אמה ותקנח צואת בנה כך** תבוא פרה ותכפר על העגל. והגם שלפי פשוטו אן זה קושיא כ״כ דעיקר החוקה הוא מה שמטהר טמאים ומטמא טהורים.

אכן לתרץ דבריו הקדושים אמר כ״ק מרן אדמו״ר זצוקללה״ה הר״י מוואראקא, דהנה חטא העגל הי׳ חסרון אמונה, שלא האמינו בד׳ המוציאם ממצרים ובמשה, ולזה הוצרכו לעשות תשובת המשקל להיות באמונה חזקה, ולזאת צוה להם הקב״ה מצות פרה אדומה שהוא חוקה בלי שום טעם הנגלה, בכדי שיקיימו מצוה כזו אשר הוא בלא שום טעם מתוקף אמונתם, זה הוא דברי ר׳ משה הדרשן תבוא אמה, היינו פרה אדומה שהוא מורה על תוקף אמונה, ותקנח צואת בנה, שתכפר על חטא העגל שהי׳ שמה חסרון אמונה, נמצא שזה הוא הטעם מחמת שאין לה טעם, ומחמת זה הוא מכפר על חטא העגל.

17 נזכר ג״כ בברך משה (פר׳ חקת עמ׳ קצ״ז) בתוך דברות קדשו שדרש בליל שב״ק פר׳ חקת שנת תשנ״ד בביהמ״ד הגדול ויואל משה שיכון קרית יואל בני ברק, בשם דו״ז הרה״ק הרבי ר׳ זושא ז״ל על הכתוב (תהלים פא ד) תקעו בחודש שופר וגו כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, דהנה יש בתורה מצות שכליות, ויש מצות בחוקים לא נודע טעמן, והשטן והאומות העולם מונין את ישראל מה המצוה הואת ומה טעם יש

איז קדושת לוי (לפרשת פרה) שטייט, אז זיי ווילן אז מ׳זאל עם דערמאנען, כדי צו מעורר זיין קטרוג אויף אידישע קינדער, זיי ווילן מ׳זאל זאגן מה טעם יש בה, כדי צו מעורר זיין דעם חטא העגל.[18]

*

האדמו״ר מסקולען: כ׳ווייל פרעגן, כ׳בין געקומען בעטן רשות דא צו זיין אין שטאט (קרית יואל) א שטיקל צייט יעצט איז די זומער וואכן.

רבינו: ס׳איז געווען אין שנת תרס״ה ווען דער פעטער ז״ל האט זיך באזעצט אין סאטמאר אלס יונגערמאן, און דעמאלטס איז געווען דארט דער שבט מיהודה, רבי יהודא גרינוואלד ז״ל, ער איז געווען רב, ווען דער פעטער ז״ל איז געקומען און ער האט זיך געווואלט באזעצן אין סאטמאר, האט ער געשיקט א שליח צום רב בעטן ערלויבעניש צי ער קען קומען וואוינען דארט אין שטאט, אין סאטמאר, ער איז געווען א גרויסער ירא שמים דער סאטמארער רב, א הייליגער איד געווען.

האדמו״ר מסקולען: ער איז געווען אן אייניקל פון חתם סופר געווען.

רבינו: זי איז געווען, זיין רביצין איז געווען א אייניקל (כי בעל שבט מיהודא ז״ל היה חתן הגה״צ רבי יוסף יוזפא סופר ז״ל בנו השלישי של מרן החתם סופר ז״ל).

בה, וישראל משיבין להם חוקה היא, והנה לכאורה השכל האנושי ידמה שיותר היא טוב אילו הודיע השי״ת טעמי החוקים, אבל באמת טובה גדולה היא לישראל באשר מקיימים מצוות בחוקה מבלי טעם, והוא כי באתערותא דלתתא איתער עובדא דלעילא (זהה״ק תזריע דף מד.), אשר גם השי״ת יעשה עמהם אות לטובה מבלי טעם, וכאשר יתעורר המשפט לתת לאיש כפעלו הלא מתעוררים המקטריגים באמרם אשר ישראל אינן ראויין שיצאו בדימוס, ושואלים מאיזה טעם הם ראויין לישועה, אבל כיון שישראל מקיימים מצוות בחוקה מבלי טעם, אזי כביכול זאת טענת השי״ת עבורם אשר ראויים הם לישועה מבלי טעם, וזה משפטם כיון שגם הם מקיימים מצוותיו ית״ש בחוקה מבלי טעם. וזה שאמר תקעו בחודש שופר וגו׳ כי חק לישראל, החק אשר נעשה בישראל, הוא משפט לאלהי יעקב, זה מביא המשפט לאלהי יעקב, שיצאו ישראל בדימוס ביום המשפט בחק מבלי טעם, עכדה״ק. (וכן כתב בזרע קודש לראש השנה).

18 וזלש״ק: ושמעתי מהרב החסיד מורינו הרב אברהם חיים נ״י מקוזלאטשוב, על פי רש״י הנ״ל מהו שהשטן ואומות העולם וכו׳, דבאמת כל מגמת נפשו של השטן ואומות העולם למצוא איזה קיטרוג על בני ישראל. ולזה יתכן הגמה לכאורה אינו מובן דהא יש טעם לפרה על מעשה העגל. אכן רצונם לשאול לישראל על דבר מעשה פרה בכדי להזכיר שבא על מעשה עגל ואם יזכור מעשה עגל יהיה מקום לקטרג. לזה אמר חוקה חקקתי ואין לך רשות להרהר בה, ואלה תשכחנה זה מעשה עגל, שאין לה זכרון עולמות כנ״ל.

האט ער אנגעהויבן צו ווייזען און האט געזאגט, ס׳קומען אריין פושעי ישראלים וואוינען קיין סאטמאר קיינער קומט מיך נישט פרעגן רשות, אז ס׳קומט אריין אן ערליכער יונגערמאן, א הייליג קינד פון סיגוטער רב, אים זאל מיר ווייַ טוהן אז ער קומט דא וואוינען?

האדמו״ר מסקולען: ס׳איז א עקסטערע שמחה אז מ׳קומט אין אזא הייליגע שטעטל, מ׳זעהט נישט קיין שלעכט׳ס.

רבינו: קרית יואל איז זייער א הייליגע שטאט, זייער א הייליגע מקום, בליעה״ר זעקס–זיבן טויזענט משפחות וואוינען דא, זייער ערליך, זייער צניעות׳דיג, אפגעהיטן, מ׳לערנט, מ׳דאוונט, דאם ביהמ״ד דאהי איז שוין פול פון פריה פארטאג׳ס, דאם איז אסאך בעסער ווי אין שטאט, אינדערפרי פארטאג׳ס זיצן הונדערטער בעלי בתים, כ׳רעד פון בעלי בתים.

האדמו״ר מסקולען: כ׳מיין דא איז געווען די ערשטע היכל התורה.

רבינו: און ס׳איז פול. כ׳האב געזאגט אמאל וואם הייסט א שיינע היכל התורה, אז ס׳איז פול מיט לומדים. ס׳איז ב״ה פול אינדערפריה און אויפדערנאכט, עם קומען אהער געסט און יעדער באוואונדערט עם, ס׳איז א ערליכער ציבור, מ׳דאוונט ערליך, מ׳דאוונט מיט מתינות, דאם איז אויך בעסער ווי אין שטאט, מ׳יאגט זיך נישט אזוי ביים דאוונען.

האדמו״ר מסקולען: ס׳איז געווען איינער פון די אויפגעצויגענע קינדער ביי מיין זיידן ז״ל, ער האט געהייסן ר׳ הערשעלע פארטוגאל ע״ה, ער איז שוין נישטא שוין לאנג, ער האט ליעב געהאט צו מאכן ווערטלעך, האט ער געזאגט פאר מיין זיידן ז״ל, טאטע, ווען משיח וועט קומען וועט מען זיך נישט יאגן – ס׳איז דא די מנינים מ׳יאגט זיך ביים דאוונען – האט ער געזאגט ׳ווען משיח וועט קומען וועט מען זיך נישט יאגן׳, האט ער תיכף געענטפערט מיין זיידע ז״ל, ׳ווען מ׳וועט זיך נישט יאגן ביים דאוונען וועט משיח קומען....!׳

וציוה רבינו להביא כיבוד

האדמו״ר מסקולען: כ׳האב א שטיקל פני׳ אויך ביים קומען דא אויף א שטיקל צייט, ווייל ברוך ה׳ ס׳איז דא גרויסע בעלי צדקות דאהי און אונז דארפן מיר פאר ׳חסד לאברהם׳ אויך, כ׳האף אז דער רבי איז מסכים דערצו?

רבינו: יא, אדרבה, וואם מער איז בעסער...

האדמו״ר מסקולען: ברוך ה׳, ס׳איז דא וואוילע אידן דא בעלי חסד, בעלי צדקה.

ושאל רבינו על מקום האכסניא בבית הרבני הנגיד מוה״ר יוסף פינחס סטרולאוויטש הי״ו וכיבדו רבינו בברכת לחיים

ובירכו רבינו: לחיים, יהא בואו לברכה, דער אויבערשטער זאל העלפן ס׳זאל זיין מיט הצלחה רבה, מ׳זאל קענען זיצן על התורה ועל העבודה און דינען דעם באשעפער מיט הרחבת הדעת און סייעתא דשמיא, און קענען משפיע זיין פאר אידישע קינדער.

האדמו״ר מספקולען: אמן, דער אויבערשטער זאל העלפן פארן רבי׳ן אויך, סייעתא דשמיא און געזונט לאורך ימים.

ושאל האדמו״ר מספקולען: וואס מאכט די רביצין?

רבינו: ברוך ה׳, געלויבט דעם הייליגן באשעפער, די חסדי ה׳ לאזט זיך נישט זאגן.

האדמו״ר מספקולען: טוב להודות ה׳, דער אויבערשטער זאל העלפן וויטער.

רבינו: די וואך האמיר געהאט א סעודת הודאה אין שטאט, בריבוי עם, פאר אלע עלטערע אידן (מסיבת שבע ברכות לנכדת כ״ק רבינו שליט״א שהתקיימה ביום ג׳ פ׳ חקת בלק העל״ט יחד עם סעודת הודאה ׳בארי הנביא׳, בהשתתפות פארי זקני העדה במסגרת ׳אהבת קדומים׳), יעדער דארף צו דאנקען, יודו לה׳ חסדו ונפלאותיו לבני אדם, די אלע אידן וואס זענען ניצול געווארן.

האדמו״ר מספקולען: ס׳איז מסוגל צו ווייטער׳דיגע חסדים פונעם אויבערשטן.

רבינו: ס׳איז געווען א שיינע ציבור זקנים, ברב עם, ובמושב זקנים יהללוהו.

האדמו״ר מספקולען: דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל קענען כסדר דאנקען דעם רבונו של עולם על רוב רחמיו וחסדיו, דער אויבערשטער זאל העלפן דער רבי זאל זיין געזונט און שטארק מיט די רביצין, צו לאנגע געזונטע יארן.

רבינו: אמן, מ׳זאל הערן גוטע בשורות, פאר אייך אויך מ׳זאל זיין געזונט בבריאות השלימות.

א׳ הנוכחים: דער מוסד ׳חסד לאברהם׳ אין מירון האט מען צוריק אויפגעשטעלט.

האדמו״ר מספקולען: מיט אכט יאר צוריק האב איך געהאט א שווערע צייט, איך בין זייער נישט געזונט געווען, נאכדעם האט מען צוריק אויפגעשטעלט דעם מוסד ׳חסד לאברהם׳ אין מירון.

רבינו: נו, דער אויבערשטער זאל העלפן ס׳זאל זיין מיט הצלחה.

וליהו רבינו החוצה ונפרד ממנו ברב ברכות

ביקור גומלין אצל כ״ק אדמו״ר מספקולען זצ״ל בבית האכסניא בקרית יואל יע״א

יום ד׳ פרשת פינחס תש״פ לפ״ק

האדמו״ר מספקולען: ברוכים הבאים, א זכיה אז מ׳באקומט אזא חשובע׳ן גאסט.

רבינו: דער בעל אכסניא דא (ה״ה הרבני הנגיד מוה״ר יוסף פנחס סטרולאוויטש הי״ו) איז א גרויסער מכנים אורח.

האדמו״ר מספקולען: ס׳איז נאך חזקה פון מיין טאטן, ער פלעגט דא צו קומען און איז דא איינגעשטאנען.

רבינו: ביי אברהם אבינו שטייט (בראשית יג, ג) ער איז געגאנגען עד המקום אשר היה שם אהלו בתחילה,[19] ער האט נישט משנה געווען די אכסניא.

האדמו״ר מספקולען: שוין לאנגע יארן וואס ר׳ יוסף פינחס העלפט אונז צו אלם אויף גוטע זאכן.

רבינו: כ׳דערמאן מיך, ווען כ׳בין אריין געקומען דא אין שטוב האב איך געזעהן די האלץ אויף צו הייצן, האב איך מיך דערמאנט אז ס׳איז געווען ביים זיידן ז״ל ביי רבי שלום אליעזר״ל א אינטערעסאנטע מעשה, ס׳איז געווען צוויי שותפים און זיי האבן געהאט עפעס צוטוהן מיט די רעגירונג, א שווערן פראצעס, איינער פון זיי איז געווען א חסיד, און איינער איז נישט געווען קיין חסיד, און דער איינער דער חסיד איז געקומען מיט א קוויטל, און ער האט אראפ געלייגט זיין פרשה אז ער האט עפעס א געשעפט, און די רעגירונג איז דארט געווען באזוכן... און ס׳איז זייער א שווערע מעשה וואס ער האט מיט זיי צו טוהן. האט דער זיידע ז״ל געזאגט מ׳זאל אים שיקן א וואגן מיט האלץ אויף ווינטער וואס ער דארף צו האבן. נו, איינער איז געווען א חסיד און איינער איז נישט געווען קיין חסיד, האט יענער אים געזאגט אז דו ווילסט שיקן קענסטו שיקן, איך שיק נישט.

האט דער חסיד באשלאסן אז ער שיקט אליינס, און ס׳איז געווען די פראצעס, און ס׳איז ארוים געקומען דער פסק, דעם האט מען באפרייט, און יענעם האט מען באשולדיגט, דער וואס האט געזעבן דאס האלץ דעם האט מען באפרייט.

---

19 בפסוק (בראשית יג, ג) וילך למסעיו מנגב ועד בית אל עד המקום אשר היה שם אהלו בתחלה בין בית אל ובין העי. ופי׳ רש״י שם, וילך למסעיו - כשחזר ממצרים לארץ כנען היה הולך ולן באכסניות שלן בהם בהליכתו למצרים, למדך דרך ארץ שלא ישנה אדם מאכסניא שלו׳.

האדמו"ר מספקולען: אונזער משפחה זענען אויך אייניקלעך פונעם ייטב לב, מיין שוויגער איז די טעטש'ער רביצין.

רבינו: יא אודאי, קאלבאסוב'ער אייניקלעך.[20]

האדמו"ר מספקולען: דער קאלבאסוב'ער רב (הגה"ק רבי אברהם אהרן טייטלבוים ז"ל) איז געווען דער עלטסטער זוהן פון ייטב לב?.

רבינו: יא. אינטערעסאנט ער איז געווען דער עלטסטער זוהן, דער קדושת יו"ט איז געווען דער צווייטער זוהן, דער קאלבסוב'ער רב – ער איז געווען אן עניו – האט ער אמאל געזאגט, אז ווען ער איז געווען א יונגערמאן האט ער שוין געזעהן אז דער ברודער (מרן הקדוו"ט ז"ל) וועט זיין דער רבי און נישט ער. האט ער געזאגט, אז זיי זענען געווען אין צאנז – דער ייטב לב האט געשיקט די קינדער זאלן פארן קיין צאנז, זיי זענען געווען שטארקע צאנזער חסידים – און דער דברי חיים האט געגעסן זייער היים די מאכלים, מ'האט אריין געברענגט יו"ט צי א פרייטאג צונאכט'ס די זופ, און מ'האט געברענגט לעפלעך אויך צום טיש, ביים פעטער ז"ל איז אויך אזוי געווען, מ'האט געברענגט לעפלעך.

האדמו"ר מספקולען: ביי די זופ.

רבינו: יא, מ'האט געברענגט די זופ, און מ'האט צוגעלייגט נאך לעפלעך אויפן טיש, און נאך דעם וואס ער האט געגעסן און מ'האט געווואלט נעמען שיריים האט מען גענומען מיט לעפלעך, דער דברי חיים האט געגעסן זייער היים,[21] און ער האט אוועק געשטעלט דאס שיסל, האט מען געכאפט דעם שיסל און מ'האט גענומען שיריים, און ס'איז געווען זייער היים, האט ער דערציילט אז דער קדושת יו"ט האט געכאפט א לעפל, און ער האט געכאפט א לעפל, ביידע האבן גענומען, און ס'איז דאך געווען זייער היים די זופ, זיי האבן געווואלט עסן פון די שיריים, האט ער געבלאזן די זופ כדי ער זאל עס קענען נעמען אין מויל.

---

20 כי חותנו הגה"צ רבי מאיר גרינוואלד ז"ל אב"ד טעטש, היה חתן הגה"צ רבי יחיאל יהודא טויב ז"ל מראזלא, חתן הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי ז"ל אב"ד אלעסק, חתן הגה"ק רבי אברהם אהרן ט"ב מקאלבאסוב ז"ל, בנו בכורו של מרן הייטב לב ז"ל.

21 עיי' בס' מוש"י שפע"א בימי הפורים כשרביה"ק בעל הדבר"י ז"ל היה בגילופין ביקש שיביאו לו עוד יין, והיות שחששו על בריאותו אמרו לו שלא נשאר יין, אז סיפר שהרה"ק מצאנז הקפיד לאכול מאכלים רותחים מאוד, ופע"א הגישו לו מרק שלא היה רותח, ונענה ואמר: בביתי מתגולל כל הון דעלמא, ולא נשאר בכדי להביא עצים להסיק המאכלים - כמו"כ אמר רבינו - אני משפיע לכם כ"כ הרבה כסף ואין לכם די כסף להביא יין בכדי שאוכל לקיים חובת היום הקדוש הזה.

האט ער געזאגט אזוי, דער ברודער (מרן הקדוו"ט ז"ל) האט נישט געבלאזן נאר האט עס אזוי געגעסן, אבער ער האט יא געבלאזן, האב ער געזאגט – ברוב ענותנותו – אז דעמאלטס האב איך שוין געזעהן, 'איך בלאז פון מיר איך קען נישט זיין רבי, ער בלאזט נישט פון זיך ער וועט זיין רבי..., אזוי האט ער געזאגט.

האדמו"ר מספקולען: כ'האב געזעהן ברענגען אז דער סקווערער רבי ז"ל האט זיך געטראפן מיטן סאטמארער רביץ ז"ל דער דברי יואל, און האט אים געפרעגט אז ער האט געהערט אז דער פאטער (מרן הקדוו"ט ז"ל) איז געווען אין צאנז, אין טשערנאביל זענען די קינדער נישט געפארן צו קיין אנדערע רבי'ם, האט דער רבי ז"ל געענטפערט אז דער קדושת יו"ט איז מער געווען אין צאנז ווי אינדערהיים.

רבינו: דער קדושת יו"ט האט געזאגט אז ער איז געווען יעדן טאג פונעם יאר אין צאנז, נישט אויף אמאל, אבער ער איז אזויפיל מאל געווען אין צאנז, אז ער איז געווען אלע טעג פון יאר אין צאנז.

ביים קדושת יו"ט איז צאנז געווען אש לחבה, ער האט געקאכט וועז ער האט געערעדט פון צאנז ער איז ממש ארוים געגאנגען פון די כלים, און וועז ער האט געערעדט פון אים, האט ער קיינמאל נישט פארציילט קיין מופת, נאר די עבודה און די קדושה, מיט אזא מין התלהבות האט ער געערעדט.

דער קדושת יו"ט האט געזאגט אז נאך וואס דער דברי חיים איז נסתלק געווארן איז ער געפארן צום פאטער קיין סיגוט, האט ער געזעהן ביים פאטער גרויסע מדריגות, וואס ביז ווילאנג ער איז געפארן צום דברי חיים האט ער עס נישט געזעהן, האט ער זיך אליינס געהידוש'ט ווי אזוי דער פאטער האט געקענט אויסבאהאלטן פון די אייגענע קינדער די מדריגות, האט ער פארשטאנען אז ער האט זיך בכוונה אויסבאהאלטן ווייל ער האט געווואלט מ'זאל נישט קומען צו אים נאר מ'זאל פארן קיין צאנז, נאר הערשט נאכדעם האט דער קדושת יו"ט געזעהן ביים פאטער וואס ער האט נישט געזעהן בעפאר.

האדמו"ר מספקולען: מיין טאטע ז"ל איז געווען זייער אדוק אינעם נאסאדער רב.

רבינו: ער האט אים געקענט?

האדמו"ר מספקולען: ניין, נאר איך די ספרים זיינע.

רבינו: דער נאסאדער רב איז געווען א יונגערמאן וועז ער איז געפארן קיין צאנז.

וועז דער נאסאדער רב איז געווען א יונגערמאן, דער פאטער זיינער האט געהייסן א עושר, ר' משה ארי' (ה"ה

הרבני הנגיד החסיד ר' משה ארי' פריינד זי"ל ראה"ק דק"ק סיגוט יצ"ו), ער איז געווען א גביר, און ער האט אים געגעבן געלט אז ער זאל פארן קיין בעלזא – ר' משה ארי' איז געווען א בעלזער חסיד, ער איז נאך געפארן קיין בעלזא צום ערשטן בעלזער רב (הגה"ק השר שלום ז"ל) און ער איז געפארן נאכדעם צו רבי יהושע'לע אויך – און דער זוהן דער נאסאדער רב איז געווען א יונגערמאן און אים האט געצויגן קיין צאנז, און דער פאטער האט געוואלט אז ער זאל פארן אויף יו"ט קיין בעלזא, האט ער אים געזאגט, איך צאהל דיר די שפעזן, אבער נאר צו פארן קיין בעלזא, איז ער געפארן קיין בעלזא, און דער פאטער האט מיטגעשיקט איינעם, ער האט נישט געטרויעט אים אהין צו גיבן דאס געלט, ווייל ער האט מורא געהאט אז אויב ער וועט אים גיבן דאס געלט וועט ער פארן ערגעץ אנדערש, האט ער אווען געגעבן דאס געלט פאר איינעם, און ער זאל מיטפארן אכטונג צו גיבן אז ער זאל פארן קיין בעלזא, איז ער געווען אויף שבת אין בעלזא.

האדמו"ר מספקולען: ביי רבי יהושע'לע?

רבינו: יא, ביי רבי יהושע'לע. אויפן וועג צוריק האט מען געקענט אהיים פארן פון בעלזא קיין סיגוט, עפעס צוויי וועגן האט מען געקענט פארן, מ'האט געקענט פארן דורך וועג, און מ'האט געקענט פארן א צווייטער וועג, און דער צווייטער וועג איז נענטער קיין צאנז, פון יעריסלוב עפעס אזוי איז דער וועג, האט ער זיך געקריגט מיט דעם באגלייטער און געזאגט 'ב'בין דאך שוין געווען אין בעלזא, יעצט אז איך פאר אהיים וויל איך פארן דעם וועג ווייל דאס איז נענטער קיין צאנז', און יענער האט געוואלט פארן דעם אנדערן וועג, מסתם איז יענער וועג געווען קורצער, האט מען מחליט געווען מ'גייט פרעגן דעם בעלזער רב דורך וועלכן וועג מ'זאל אהיים פארן, איז מען געגאנגען פרעגן דעם בעלזער רב, האט דער בעלזער רב געזאגט מ'זאל פארן דעם וועג (האר'כה) און האט צוגעלייגט 'ווייל דער וועג פירט קיין צאנז', אזוי האט דער בעלזער רב געזאגט.

איז ער געווען אין צאנז, און ער האט געהאט געלט, ער איז דאך געווען א גביר'ש קינד, און מ'האט פארקויפט די עליות, און ער האט זיך געקויפט אן עליה, דערנאך האט ער זיך מיישב געווען, – דער דברי חיים האט געליינט, ער איז געווען בעל קורא, – זאגט ער דער חייליגער רב וועט ליינען, און איך וועל עולה זיין צו די תורה, און שטיין דארט נעבן דעם חייליגן רב, איך וועל קענען מאכן א ברכה? איך קען נישט מאכן אזוי קיין ברכה!, ער האט געהאט א פחד!, ער איז געווען פארצוויפלט אזוי, וואס האט ער געטוהן דא? ער האט זיך געקויפן אן עליה? ער קען נישט מאכן קיין ברכה אזוי דארט נעבן רב!.

איז ער צוגענאנגען צו דעם גבאי וואס האט פארקויפט די עליות, און ער זאגט אז ער האט חרטה וואס ער האט פאר זיך געקויפט די עליה. דער גבאי האט געענטפערט אז מ'האט דאך שוין פארקויפט די עליות, מ'קען שוין נישט יעצט נאכאמאל פארקויפן, ער האט געמיינט אז ער וויל זיך ארויס דרייען ער וויל נישט באצאלן, האט ער געזאגט די קענסט דיך נישט ארויסדרייען, דו האסט געקויפט און פארטיג. זאגט ער, איך וועל באצאלן, אבער איך קען נישט עולה זיין, איך קען נישט מאכן קיין ברכה, דער חייליגער רב איז דארט, ער וועט מיך אנקוקן, איך קען נישט מאכן די ברכה!, זאגט ער אים וווייסטו וואס, כ'וועל דיר געבן הגבה – ער האט אים נישט געוואלט ארויס לאזן, ער האט מורא געהאט אז ער וועט אים נישט באצאלן – האט ער געטראכט ער וועט אים געבן הגבה, אויף הגבה דארף מען נישט מאכן קיין ברכה, זאגט ער גוט, ער איז צופריידן.

נאך אפאר מינוט קומט ער צוריק, און זאגט אים 'ר' איד אנטשולדיגט איך קען נישט גיין הגבה, דער חייליגער רב וועט דאך דארט שטיין, איך וועל אויפהייבן די ספר תורה און כ'וועל עם אראפ לאזן, פאר פחד וועל איך אראפ לאזן די תורה, איך קען נישט גיין הגבה מיט אזא פחד!'. ער האט דאך אים נישט געוואלט ארויסלאזן, זאגט ער, וווייסטו וואס, די וועסט גיין גלילה, קיין ברכה דארף מען נישט מאכן, ס'איז נישט שייך קיין פחד אראפ לאזן, וועסטו גיין גלילה, זאגט ער גוט, האט ער מסכים געווען ער וועט גיין גלילה.

און אזוי איז געווען, מ'האט אים אויפגערופן צו גלילה, און ער איז ארויפגעקומען צו די בימה ביים באלעמער, און דער דברי חיים איז דארט געשטאנען אויפן באלעמער, און ער קומט ארויף ס'וואלפט זיך אים אלע אברים פאר פחד, און ער וויל צוגיין צום ספר, און ס'וואלפט אים פאר פחד, דער חייליגער דברי חיים הייבט אויף די חייליגע אויגן און קוקט אים אזוי אן, און זאגט אים 'יונגערמאן וואס ביזסטו אזוי דערשראקן, אז מ'האט מורא לייגט מען קריאת שמע....!',[22] אזוי האט אים דער דברי חיים געזאגט.

ווען דער טאטע ז"ל איז געווען א בחור פון פופצן יאר, איז ער געווען ביים נאסאדער רב, ער איז אריין געקומען אין

---

22 ומקורו בגמרא (מגילה ג.) אמר רבינא שמע מינה האי מאן דמיבעית אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי, מאי תקנתיה ליקרי קריאת שמע.

שטוב צום נאסאדער רב, און דער נאסאדער רב האט זיך אויפגעשטעלט און געשטאנען, ער איז געווען אן אלטער איד, און דער טאטע ז"ל איז געווען א בחור, האט מען אים געזאגט, דער רבי זאל זיך אראפ זעצן, זאגט ער 'א צאנזער אייניקל איז דא, און איך זאל זיצן?'.

כ'האב געהערט א איד האט פארציילט, אז ווען דער זיידע ז"ל (מרן הגה"ק העצי חיים ז"ל) איז נפטר געווארן אין יאר תרפ"ו, און דער קלויזענבורגער רב איז דאך געווען אן איידעם אין סיגוט, און דעם טאטע'ן ז"ל'ס עלטערער ברודער איז נאך געווען א בחור, און מ'האט אים אויפגענומען אלס רב.

האדמו"ר מספקולען: רבי זלמן לייב?

רבינו: יא, רבי זלמן לייב, ער איז געווארן דעמאלט'ס סיגוט'ער רב, און דער קלויזענבורגער רב איז דאך געווען א איידעם דארטן, און די קהילה לייט מיט די שטוב מענטשן האבן באשלאסן אז ס'איז נישט גוט אז ער זאל בלייבן אין סיגוט, ער איז געווען א יונגערמאן א כלי, האבן זיי געזאגט אז מ'דארף אים שאפן א רבנות פאסטן, און דעמאלט'ס איז אין קלויזענבורג געווען א שטיקל מחלוקה,[23] דער רב פון שטאט (הרב משה שמואל גלאזנער) איז געווען א אשכנז, און די חסידים זענען נישט געווען צופרידן, און די חסידים האבן זיך געמאכט א עקסטערע קהילה, זיי האבן זיך אפגעטיילט פון די אלגעמיינע קהלה און געמאכט עקסטער, במילא איז דעמאלט'ס בייגעפאלן אז מ'זאל נעמען דעם קלויזענבורגער רב אהין פאר רב – מ'האט אים גערופן דער רודניקער רב – מ'זאל אים אהנטראגן אהין.

האדמו"ר מספקולען: זיין טאטע איז דאך געווען דער רודניקער רב.[24]

רבינו: יא, זיין טאטע האט שוין נישט געלעבט דעמאלטס,[25] און ער איז געווען אין סיגוט, האט מען אין גערופן דער רודניקער רב, האט מען געבעטן מ'זאל אים מאכן רב אין קלויזענבורג.

נו, דארף מען דאך האבן עמיצער וואס זאל עס אנטראגן, האט מען געבעטן דעם נאסאדער רב אז ער זאל גיין קיין קלויזענבורג. און ער זאל דאס מסדר זיין. די באבע ע"ה (הרבנית הצדיקת מרת ברכה סימא ע"ה א"ח מרן העצי חיים ז"ל) האט אפגעשריבן א בריוו צום נאסאדער רב, זי בעהט אים אז ער זאל פארן קיין קלויזענבורג, און מ'האט אפגעשיקט א שליח וואס איז געקומען קיין נאסאד און האט אים געברענגט דעם בריוו פון די באבע, ס'איז אנגעקומען אינדערפרי, פארן'ץ דאוונען האט מען אים איבער געגעבן דעם בריוו, און ער לייגט דעם בריוו, און ער רופט אריין זיין רביצין און זאגט, 'דו הערסט, א בת מלך האט מיר גישריבן א בריוו, דו הערסט, אזאנס! א בת מלך האט מיר גישריבן א בריוו', ער האט תיכף גענומען די טלית ותפילין און געוואלט שוין אהין פארן, ער האט נישט געוואלט גיין דאוונענען, ער האט געזאגט ער וועט שוין דאוונענען דארט, און ער איז תיכף געפארן, ווייל א 'בת מלך' האט אים גישריבן א בקשה.

*

האדמו"ר מספקולען: דער רבי האט דערמאנט פריער וועגן קריאת שמע, אז מ'האט מורא זאל מען לייענען קריאת שמע. דער רבי געדענקט דעם זיידן ז"ל (האדמו"ר בעל נועם אליעזר מספקולען ז"ל), **זיין קריאת שמע?**

רבינו: יא, כ'געדענק, ער האט לאנג געדאוונט, די 'שמע ישראל' האט זייער לאנג געדויערט, ער האט זיך אזוי אונטער געזינגען.

האדמו"ר מספקולען: יא, אזא נוסח, דאס קען מען נישט נאכמאכן, ער איז געווען א יחיד אין די וועלט מיט זיין קריאת שמע.

ס'איז פונקט היינט (יום ד' פרשת פנחס) אויפן סדר איינעם זוה"ק פונעם חק, זאגט ער אויפן פסוק 'אכלתי יערי, זה תפילה דמיושב, ודבשי, זה קריאת שמע', דאס איז געווען ביי אים, ס'איז געווען זיס יעדעם ווארט.

רבינו: יא, דאס געדענק איך.

כ'געדענק ווי ער האט געדאוונט פארן'ץ עמוד, ער האט געטאנצט ביי לכה דודי.

האדמו"ר מספקולען: אין סיגוטער ביהמ"ד, ביי קבלת שבת.

רבינו: יא אין סיגוט דארט אין וויליאמסבורג, ווען ער האט געדאוונט קבלת שבת פארן'ץ עמוד האט ער געטאנצט ביי לכה דודי.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

---

23 יש לציין שי"ל קונטרס 'משפט צדק' שיצא לאור (בשנת תרפ"ב) נגד קהילת הרב גלאזנער על בשרות המקוה, והם הוציאו קונטרס 'ישיב משפט' בכדי להפריך הקונטרס הנ"ל.

כמו כן נתהוה פולמוס גדול בין ב' הקהילות בענין השחיטה, ואז יצאו לאור קונטרס 'מהאה גדולה' נגד שחיטת הרב גלאזנער, והם הוציאו קונטרס 'אור בהיר' לחזק את עמדתם.

24 כ"ק רבי צבי הירש הלבערשטאם ז"ל אבד"ק רודניק, בנו של הגה"ק מגארליץ ז"ל בן מרן הדברי חיים ז"ל והתן מרן הייטב לב ז"ל.

25 כ"ק אבד"ק רודניק ז"ל נסתלק בשנת תרע"ח לפ"ק, וכ"ק מרן העצי חיים ז"ל נסתלק בשנת תרפ"ו לפ"ק.

וכירכו רבינו: לחיים, הצלחה מיט סיעתא דשמיא וכל מילי דמיטב תמיד.

האדמו"ר מספקולען: אמן.

ס'איז היינט (ט"ז תמוז) די יארצייט פונעם קאפישניצער רבי'ן.[26]

רבינו: יא, כ'האב אים געקענט, אין בארא פארק האט ער געוואוינט סוף ימיו.

האדמו"ר מספקולען: סאטמארער רבי ז"ל האט געפלעגט גיין צו אים?

רבינו: ער איז אים געווען באזוכן, זיי האבן זיך געהאלטן בידידות.

א' הנוכחים: נישט אין וויען האט ער געוואוינט?

רבינו: ער האט געוואוינט אין וויען פאר די קריג, אבער נאכדעם האט ער דא געוואוינט אין בארא פארק.

האדמו"ר מספקולען: אין די איסט סייד איז ער געווען קודם.

רבינו: יא, קודם האט ער געוואוינט אין איסט סייד, אבער איך געדענק אים שוין שפעטער ווען ער האט געוואוינט אין בארא פארק.

האדמו"ר מספקולען: א געוואלדיגער בעל חסד געווען.

רבינו: יא, ער איז געווען אינדערהיים א גרויסער בעל חסד, מ'האט געזאגט דעמאלטס אז דער פאטער (האדמו"ר רבי יצחק מאיר העשיל ז"ל, שהי' דור רביעי בן אחר בן להרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא ז"ל) איז געווען קאפישניצער רבי, און אים האט מען גערופן רבי אברהמ'לע, ער האט געהייסן אברהם יהושע העשיל, אבער מ'האט אים גערופן רבי אברהמ'לע, דער פאטער איז געווען דער רבי, און ער איז געווען דעם רבין'ס זוהן, און מ'האט אים גערופן אזוי ביים נאמען רבי אברהמ'לע, ער האט געוואוינט אין וויען, און וויען האט געהייסן די שטאט וואו ס'איז געווען גוטע דאקטורים, יעדער איז געפארן קיין וויען זיך היילן,[27] דער זיידע (מרן העצי חיים ז"ל) איז געפארן דארט, דער קדושת יו"ט איז אויך געפארן קיין וויען.

האדמו"ר מספקולען: דער בעלזער רב רבי ישכר בער איז אויך געפארן קיין וויען.

רבינו: יא, דער בעלזער רב, אלע זענען געפארן קיין וויען, מ'האט געזאגט אז דער מלאך רפאל וואוינט אין וויען,[28] דארט איז געווען די הויפט שטאט פון די גאנצע מדינה, און דארט איז געווען די בעסטע דאקטורים, במילא איז מען געפארן קיין וויען, און דער קאפישניצער רבי (רבי יצחק מאיר ז"ל) מיט זיין משפחה האבן נאך די ערשטע וועלט'ס קריג געוואוינט דארט אין וויען, איז אלעמאל געווען אין וויען אידן וועלכע זענען זיך געקומען דארט היילן, און נישט יעדער האט געהאט געלט, ס'האט געקאסט געלט די דאקטורים, און דער רבי אברהמ'לע איז געקומען צו הילף פאר די פליטים און ער האט געשתדל'ט, געשאפט געלט, און זיך מטריח געווען פאר זיי אז מ'זאל קענען גיין און אהנקומען צום דאקטער וכדו', ער איז געווען א איש החסד, שטארק פארנומען געווען מיט די ענינים, און ווען דער פאטער איז אוועק (בשנת תרצ"ו לפ"ק), איז ער געווארן רבי. ווען ער איז געווארן רבי האט ער שוין נישט געקענט גיין און נישט געקענט קומען אזוי, זיך אפצוגעבן מיט די אלע מעשי חסד, האט מען געזאגט אזא וועלטל 'קאפישניצער רבי איז דא, רבי אברהמ'לע איז שוין נישטא...'

האדמו"ר מספקולען: ער האט געזעהן אז ס'איז אריינגעקומען עפעס א אפגעריסענער אריבאן, גייט ער און ברענגט אים ארויס א הוט, און יענער האט געזעהן אז ס'איז א נייע הוט, זאגט ער אז ער וויל נישט צוגענעמען דעם רבי'נס הוט, איז ער געגאנגען ברענגען זיין הוט, האט ער געזעהן אז דאס איז אן אלטע הוט, און ער וויל אים געבן דעם נייעם הוט, האט ער געזאגט, לאמיר טוישן, מיר איז גוט דעם רבי'נס אלטע הוט. האט ער געזאגט, טייערער איד, פארשטיי, איך האב צוויי הוטן, איינס איז מיין עולם הזה

---

26 כ"ק האדמו"ר רבי אברהם יהושע העשיל ז"ל, התגורר באראה"ב עוד לפני מלחמת העולם שנת תרצ"ט לפ"ק, נפטר בשנת תשכ"ז לפ"ק ומנו"כ בעיר טבריה יצ"ו.

27 וכידוע נסעו לשם הרבה צדיקים להתרפאות, כגון הרה"ק מהר"י מבעלוא ז"ל, הרה"ק רבי אלעזר מלאנצהוט ז"ל , הרה"ק רבי משה'לע משינאווא ז"ל, הרה"ק מהרש"א מראצפערט ז"ל, הרה"ק בעל דברי שלום מסטראפקוב ז"ל, הגה"ק בעל קדושת ציון ז"ל מבאבוב, הגה"ק המהר"ם בנעט ז"ל מקארלסבורג, הגאון"ק בעל הכתב סופר ובעל השבט סופר ז"ל, הגה"ק ר"ה מקאלאמייא ז"ל, הגה"ק המהר"ם שיק ז"ל, הגה"ק בעל הקול ארי' מבערעגסאז ז"ל, הגאון מראמאטשאוו ז"ל, הגאון הריי"צ מליבאוויטש ז"ל, הגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש ז"ל, הגאון רבי חיים עוזר מווילנא ז"ל, ועוד הרבה צדיקים וגאונים.

28 ועיי' בשו"ת חת"ס (סי' פ"ג) שמביא על נער א' שאמרו שאין לו רפואה רק בעיר וויען, ע"ש.

עיי' בס' רבינו הקדוש מראצפערט (עמ' ק"ט) שמביא מכתב שהרה"ק מהרש"א מראצפערט ז"ל שהשיב לא' בזה"ל: אבי ז"ל סבר שהמלאך רפאל יש לו כח יותר בווין מבמקום אחר, ולכך אני מצווך שתיסע לווין... עיי"ש.

הוט, און איינם איז מיין עולם הבא הוט, דו ווילסט איך זאל האבן אין עולם הבא א פארקלאפטן הוט...?.

דער זיידע ז"ל האט געפלעגט גיין צו אים, ה' ניסן (ביומא דהילולא קדישא של הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא ז"ל) האט ער געפלעגט צו פירן א טיש. ער איז געווען א אפטער אייניקל בן אחר בן.

רבינו: יא, ער איז געווען א אפטער אייניקל, ער האט געהייסן טאקע 'העשיל', די משפחה נאמען זיינע איז געווען העשיל.

ער האט געפלעגט צו זאגן א ווערטל, שטייט דאך אזוי פון די פריערדיגע,[29] אז אויב עסט מען נישט קיין חמין שבת איז צריך בדיקה אחריו, האט ער געזאגט וואם היסט צריך בדיקה אחריו, צריך בדיקה פארוואם עסט ער נישט קיין חמין, מ'דארף בודק זיין, אפשר האט ער נישט קיין יכולת דערצו, אפשר איז ער נישט געזונט, דאם היסט "צריך בדיקה אחריו", מדארף בודק זיין צי עפעס גייט פאר, עפעס איז מיט אים אז ער עסט נישט קיין חמין, אויב איז ער נישט געזונט דארף מען קענען גיין צו א דאקטער, אז ער האט נישט קיין געלט דארף מען זעהן ער זאל האבן געלט, זאגט ער אז מ'עסט נישט קיין חמין איז צריך בדיקה אחריו.

דער פעטער ז"ל איז געווען ביי אים אמאל טאקע וועגן אייער זיידן, אין די אנהויב כ' יארן, דער סקולענער רבי (בעל נועם אליעזר ז"ל) איז דעמאלטס ארויסגעקומען, מ'זאל אים ארויסהעלפן ער זאל זיך קענען מסדר זיין דאהי.[30]

האדמו"ר מסקולען: יא, ער האט אסאך געטוהן פארן זיידן, דער זיידע האט דאך ממש גארנישט געהאט דעמאלטס.

ושאל האדמו"ר מסקולען: ווי לאנג איז דער רבי נאך דא?

רבינו: איך פאר שוין מארגן אי"ה (למחרתו נסע רבינו שליט"א למקום הגנוסף ב'ניו העמפשיר' כמדי שנה בשנה בימי בין המצרים), דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל הערן בשורות טובות, אזן מ'זאל זיך זעהן מתוך שמחה.

---

29 מקור הראשון למימרא זו הביאו הרז"ה - בעל המאור - בפרק שלישי במסכת שבת וז"ל: מי שאינו אוכל חמין, צריך בדיקה אחריו אם הוא מין, ואם מת יתעסקו בו עממין. וכל המאמין, צריך לבשל ולהטמין, לענג את השבת ולהשמין, ויזכה לקץ הימין.

30 ומן הראוי להעתיק מכתב שכ' הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל משב"ק להרה"צ ר' יואל בעער ז"ל מראצפערט בראזיל, בפקודת מרן רביה"ק ז"ל, אחרי אסיפה שהיה בבית האדמו"ר מקאפישניץ ז"ל לטובת האדמו"ר מסקולען ז"ל בתקופה הראשונה אחרי שהתיישב בניו יארק. (המכתב נכתב על הדרוק-סארט של האדמו"ר מקאפישניץ זצ"ל), כדלהלן:

ב"ה, אור ליום ה' וירא תשכ"א

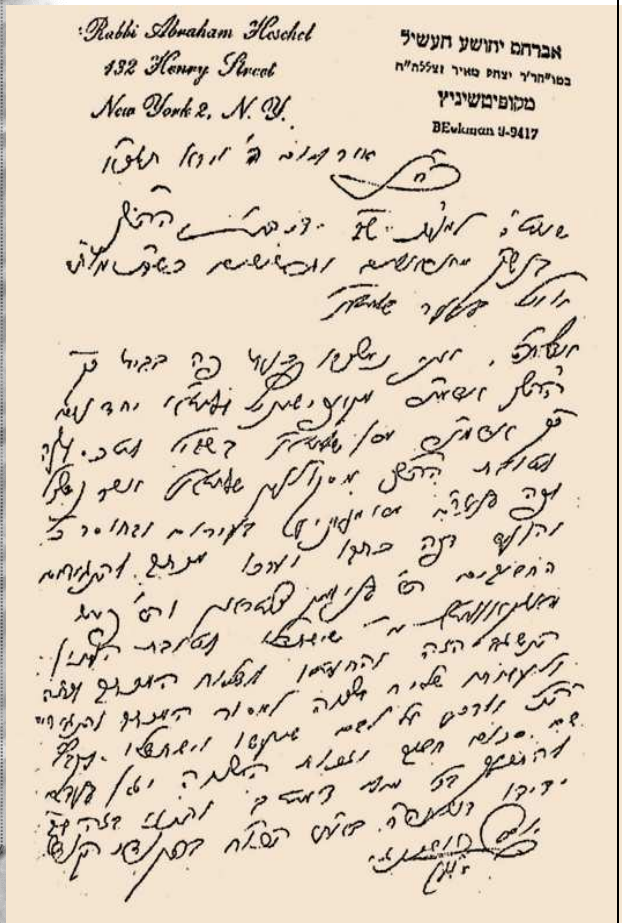
שוכט"ס למע"כ ש"ב ידידינו הה"צ בנש"ק מאראלים ותרשישים כש"ת מוה"ר יואל בעער שליט"א.

אדשת"ה, אני נמצא כעת פה בבית כ"ק הה"צ אדמו"ר מקאפישניץ שליט"א יחד עם כ"ק אדמו"ר מרן שליט"א בשביל לטכס עצה לטובת הה"צ מסקולען שליט"א, אשר ניצל לפה מראמאניע בעירום ובחוסר כל, והועד דפה כתבו וערכו מכתב להנגידים החשובים הר' בנימין ציטראן והר' פייש מאשקאוויטש נ"י שישתדלו לטובת הענין הנשגב הזה, והחליטו לשלוח המכתב לכת"ה ולעשותו שליח מצוה למסור המכתב להנגידים הנ"ל, ולדבר על לבם שיעשו וישתדלו לקבץ שם סכום חשוב, וזכות המצוה יגן בעדם להתברך בכל מילי דמיטב.

והנני בזה ש"ב ידידו דושתה"ר באה"ר הכו"ח בפקודת הקודש.

יוסף אשכנזי, משב"ק

להלן תמונה מהמכתב:

האדמו"ר מספקולען: אמן, ישר כח. צאתכם ובואכם לשלום מעתה ועד עולם.

וליוה את רבינו עד רחובה של עיר

האדמו"ר מספקולען: ס'איז א לויטער אידיש שטעטל דא.

רבינו: דא יא, זייער אן ערליך מקום.

האדמו"ר מספקולען: ס'איז הייליגע לופט דא, אוירא דארץ ישראל.

ונפרד האדמו"ר מספקולען מרבינו ואמר: כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך.

ונפרדו לשלום ברוב ידידות

ביקור כ"ק אדמו"ר מספקולען זצ"ל בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ג' פרשת עקב תשפ"א לפ"ק

רבינו קידמו בידידות וברש בשלומו

ואמר רבינו: איך בין נאך א שטיקל גאסטן, אונז זעמיר הערשט זונטאג אהיים געקומען פון ניו העמפשיר.[31]

האדמו"ר מספקולען: דער רבי איז דאהי א גאסט? דער רבי איז דא דער בעל הבית!, אונז זעמיר דא צו גאסטן...

אונז זעמיר געווען דא אין קרית יואל אויף שבת.

רבינו: יא, כ'האב געהערט אז מ'איז געווען דא.

נאר איין שבת? מערערע שבתים.

כ'האב אזוי געהערט, פארן זומער איז מען געקומען זאגן.

האדמו"ר מספקולען: יא, מ'מאכט דאס יעדעס יאר אזוי ברוך ה'. מ'פראווען אויך די סעודת הודאה די הצלה פון טאטן ז"ל.

כ'האב א גרויסע הכרת הטוב, אז כ'האב די מעגליכקייט עם צו מאכן ברוב עם הדרת מלך.

רבינו: ווען איז דאס אויסגעקומען, יעצט מוצאי שבת איז עם געווען?

האדמו"ר מספקולען: יא, אלע יארן איז עם מוצאי שבת, מ'האט עם קובע געווען דוקא אויף מוצאי שבת, מ'האט עם נישט קובע געווען אויפן טאג אין חודש, נאר אויף מוצאי שבת. וועגן דעם זכות פון שבת.

באמת מ'האט אים שוין פאר שבת באפרייט, נאר ער האט געדארפט אונטער שרייבן, אבער ער האט געזעהן אז ס'איז שוין פארנאכט'ס האט ער נישט געוואלט אונטער שרייבן, איז ער געבליבן דארט, ער האט געזאגט אז פארן שבת קודש מעג ער אויך זיצן. איז ער געזיצן נאך א טאג, און נאך שבת האט מען אים באפרייט.

רבינו: ביז ווילאנג בלייבט מען דאהי?

האדמו"ר מספקולען: כ'האף אז היינט אי"ה, כ'האב נאך געוואלט טרעפן דעם רבי'ן פאר כ'פאר אוועק פון שטאט.

רבינו: מ'פארט שוין היינט אוועק אין שטאט אריין?

האדמו"ר מספקולען: מיטן אויבערשטן'ס הילף. יעדע זאך האט דאך א שיעור...

רבינו: [בצחות] קיינער שטעלט נישט ארוים פון דא.....

וכירכו רבינו בברכת לחיים

וכירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל האבן הצלחה און סיעתא דשמיא, יעצט איז דאך שוין נאך חמשה עשר באב, דער אויבערשטער זאל העלפן א כתיבה והחתימה טובה בספרן של צדיקים א גוט געבענטשט יאר, דער אויבערשטער זאל העלפן כל מילי דמיטב תמיד.

האדמו"ר מספקולען: דער רבי זאל מיר וואונטשן א רפואה. איך בין אביסל שוואך, ס'הייסט אז איך האב נאמאניע...

רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן א רפואה שלימה וגמורה, מ'זאל זיין געזונט און שטארק.

האדמו"ר מספקולען: [בצחות] עם שטייט כי קל מלך רופא 'נאמן', דער אויבערשטער היילט די 'נאמאניע'ס'. וועגן דעם קען איך נישט דא צופיל מאריך זיין.

רבינו: נאמנים בשבועתן (עבודה זרה נה.) עם קען שנעל אוועק גיין.

דער בעלזער רב (הגה"ק מהר"י ז"ל) האט אמאל געטייטשט, די גמרא (עבודה זרה מה.) זאגט אויף חולאים אז זיי זענען רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתן, ווען זיי דארפן אוועק גיין, און אין וועלכן זמן, אבער דורך תפילה קען מען מקדים זיין דעם זמן, ממילא גייט עם פריער אוועק.

זאגט ער פשט, מלפנים ממצרים גאלתנו [קודם הזמן], אזוי ווי ומחליים רעים ורבים דליתנו.[32]

---

31 עיר הנופש אשר מרן שליט"א נוסע לשם ושוהה למנוחה על כמה שבועות בימות הקיץ.

32 הנה מהאמרא משמי' דהגה"ק מהר"י מבעלוא ז"ל לפרש אמרינו בתפילת נשמת, מלפנים ממצרים גאלתנו וכו' ומחליים רעים ורבים

דער טאטע ז״ל ברענגט עם אין ברך משה אין די ראש השנה תורות (עמ׳ כ״ה).[33] ער פלעגט עם נאכזאגן פונעם בעלזער רב, ס׳איז רבי יהושע׳לעם א ווארט, און דער בעלזער רב רבי ישכר בער האט עם נאכגעזאגט פון זיין פאטער, און האט געזאגט ׳ווען דער טאטע האט געזאגט די תורה זענען אסאך חולים אויסגעהיילט געווארן׳.[34]

האדמו״ר מספקולען: מיין זיידע ז״ל ברענגט והיה עקב תשמעון, ׳עקב׳ מיינט דאך די פוס, מיט די פוס טאנצט מען, ׳והיה׳ איז דאך לשון שמחה.

רבינו: רש״י זאגט, מצוות שאדם דש בעקביו.

האדמו״ר מספקולען: דער טאטע ז״ל פלעגט צו זאגן ׳דש בעקביו׳ אז מ׳דארף נאכטרעטן די טריט פון די אבות. אויף די אויסגעטרעטענע וועג.

איז ייטב לב איז דא די וואך וועגן א וואך–נאכט.

רבינו: יא, אז מ׳פריידט זיך שוין על שם העתיד.[35]

ונאמנים דליתנו, דהנה אמרו חז״ל (עבודה זרה נה.) מאי דכתיב (דברים כח, נט) וחליים רעים ונאמנים, רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתן, כי בשעה שמשגרין יסורים על האדם, משביעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני, ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני. אולם נתן הקב״ה לישראל כח התפילה שיוכלו לפעול בתפילתם לשנות את השבועה ויסתלקו היסורין אף קודם הזמן שנצטוו לצאת, וזהו הכוונה ומחליים רעים ורבים ונאמני״ם דליתנו, היינו שהושעתנו שלא יהיו החליים נאמנים בשבועתן, ודליתנו מהם אף קודם הזמן, והראיה לזה, מלפנים ממצרים גאלתנו, שאף ממצרים יצאו קודם הזמן של ארבע מאות שנה שנגזר עליהן בברית בין הבתרים, עכ״ד (ועי׳ בברך משה פ׳ מצורע עמ׳ פ״ח).

33 כ״ק מרן רבינו הגה״ק ז״ל הזכיר ענין זה בליל א׳ דר״ה שנת תשמ״ה אחר הסתלקותו של כ״ק בעל ויחי יוסף ז״ל בשמו, ופי׳ בזה מ״ש בפייט ״אחות קטנה״ תפילותי׳ עורכה וכו׳ רפא נא למחלותי׳. ונדפס בברך משה לר״ח.

34 כ״ק מרן רבינו ז״ל סיפר זאת בשם כ״ק בעל ויחי יוסף מפאפא ז״ל ששמע זאת מפי דודו זקינו - וחותנו בזיוו״ר - הגה״צ רבי יעקב יחזקי׳ גרינוואלד ז״ל מק״ק חוסט, אחיו של הגה״ק בעל ערוגת הבושם וקרן לדוד ז״ל, שהוא שמע זאת מפ״ק.

35 וז״ל מרן הייטב לב: והיה עקב תשמעון וגו׳. יתבאר, כי לפעמים היצר הרע מטעה את האדם ומראה לו סימן טהרה על ענין עבירה עד שידמה בעיניו שהוא מצוה, ואינו מבין על עצמו. והבחינה לזה אחרי עשותה כולה או מקצתה, הנה פקודי ה׳ ישרים משמחי לב (תהלים יט, ט), ואם ירך לבו ויתחרט, זה מורה שהיה עבירה.

ודבר זה יש ללמוד ממה דכתיב בדוד (שמואל-א כה, ד-ו) ויכרת את כנף המעיל אשר לשאול בלט ויהי אחרי כן ויך לב דוד וגו׳ ויאמר לאנשיו חלילה לי וגו׳, עיין באלשיך (מראות הצובאות שם ה) ותמצא מבואר. אמנם אם יגל וישמח אחר עשות המעשה, זה לאות ומופת כי עשה מצוה, ולבעבור זה ישמח לבו ויגל.

*

ושאל האדמו״ר מספקולען: ווי אזוי פילט זיך דער רבי?

רבינו: געלויבט השי״ת. איך דאנק דעם באשעפער ׳מצוות שאדם דש בעקביו׳ אז איך קען גיין אויף די פוס ברוך ה׳, אויף דעם אליין דארף מען געבן א שבח והודאה פאר היילען באשעפער.

האדמו״ר מספקולען: אז מ׳פארט און מ׳קומט צוריק געזונטערהייט, ברוך ה׳ מ׳זעהט דעם רבי׳ן באנפין נהירין.

רבינו: ברוך ה׳, מ׳פראבירט אנצוגיין, מ׳גייט אין ביהמ״ד, מ׳גייט אין די ישיבה, מ׳דארף אויפצוטוהן.

האדמו״ר מספקולען: כי הם חיינו ואורך ימינו. דער אויבערשטער זאל העלפן מיט גרויס הצלחה איבעראל, און מיט סייעתא דשמיא.

רבינו: אמן, דער אויבערשטער זאל העלפן ברכה און הצלחה און געזונט, בריאות השלימות, מ׳זאל זיך זעהן מתוך שמחה.

וליוהו רבינו ברוב ידידות ונפרדו לשלום

ודבר זה מבואר בבינה לעתים (סוף דרוש יז) טעם על ענין שמיני עצרת, להורות על שמחת הרגל, שלא יהיה שמחתנו כאחד הריקים בשביל הבלי עולם, אלא שמחה מעולה לשם שמים על הצלחת הנפשות המושגת לנו בימים ההם, והמופת על זה, שאחר כך אין לנו שום עצבות וחרטה על העבר, אדרבה אנו שמחים ועושים מחדש חג שאנו ששים ושמחים, עי״ש.

וזהו שנאמר והיה, לשון שמחה, עקב, אם בסוף המעשה תהיה ששים ושמחים, זה לאות כי תשמעון וגו׳ ושמרתם ועשיתם:

וזה ענין סעודת מלוה מלכה במוצאי שבת קודש בזמירות שיחות ותשבחות, לאות על שביתתנו בשבת לשם ה׳ כי בו שבת וגו׳ (בראשית ב, ג), על כן אנו שמחים באפוקי יומא על העבר.

ומזה אני אומר טעם מה שנהגו לעשות סעודה בלילה שקודם יום המילה שקורין וואך נאכט, שלא מצינו זה בשאר מצות לעשות סעודה כי אם בסיום המצוה. אבל הענין, כי מצות מילה שאני שהיא חביבה עלינו ביותר, עד שאמרו חז״ל (שבת קל.) כל מצוה שקבלוה בשמחה עדיין עושים אותה בשמחה שנאמר (תהלים קיט, קסב) שש אנכי על אמרתיך כו׳, אם כן כל כך לבנו בטוח קודם לכן שבודאי למחר נעשה המצווה עלינו בלב שלם ושמח, עד שאנו עושים סעודה ששים ושמחים על העתיד, על דרך שכתב השל״ה (פר׳ בשלח פרק תורה אור אות ג) עתידין ישראל שיאמרו שירה לעתיד לבא (ש״ר כג, ה), כלומר בשביל העתיד לבא, על דרך זה הוא הסעודה שלפני המילה. וזהו טעם נכון. ואפשר זה שאמרו מצוה ״שקבלוה״ בשמחה, ר״ל בוואך נאכט, עדיין עושים אותה בשמחה, במעשה המילה.

ביקור כ"ק אדמו"ר מסקולען זצ"ל
בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ה' פרשת ואתחנן תשפ"ב לפ"ק

רבינו קידם פניו בברכה וידידות ודרש בשלומו ובשלום מלוויו

רבינו: וואס מאכט מען אין בריאות הגוף?

האדמו"ר מסקולען: גרויסע חסדים, דער אויבערשטער זאל העלפן ווייטער, מיט צעהן יאר צוריק האב איך געהאט די שווערע תקופה.

רבינו: יא, ברוך ה' מ'האט דאס אדורך געטאנצן, אז מ'פארציילט דאס אין פריידן איז גוט.

האדמו"ר מסקולען: איך דארף נאך יעצט אויך האבן א רפואה אויף די לונגען, דער רבי זאל מיך אינזון האבן.

רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זיין געזונט אינגאנצן.

האדמו"ר מסקולען: כ'האב געזאגט א ווערטל, ימין ושמאל תפרוצי, שמא"ל איז די לינג (לשון נופל על לשון, צד שמאל – לינ"ק), די לינג זאל זיך שטארקן.

ושאל האדמו"ר מסקולען: ווי אזוי פילט דער רבי?

רבינו: געלויבט דעם הייליגן באשעפער, כ'האב אויך מיטגענומאכט, פאר א צוויי יאר ווען אפאך אידן האבן מיטגענומאכט שווערע זמנים האב איך אויך מיטגענומאכט, כ'בין אויך געווען א חלק פון די אידן.

האדמו"ר מסקולען: מ'האט מקיים געווען אל תפרוש מן הציבור...

רבינו: געלויבט דעם הייליגן באשעפער, נישטא גענוג ווערטער צו דאנקען.

האדמו"ר מסקולען: מ'קומט אהיים תיכף צו א שמחה.

רבינו: יא, ברוך ה' מ'קומט טאקע אהיים צו א שמחה (רבינו שליט"א חזר לביתו נאוה קודש באותו יום מעיר הנופש בעטלעהעם ניו העמפשיר, ותיכף בשב"ק פ' ואתחנן העעל"ט התקיימה שמחת האויפרוף של נכדו הרב אשר אנשיל אשכנזי שליט"א בן חדב"נ הגה"צ רב דביהמ"ד אבני צדק שליט"א).

ושאל רבינו על מקום האכסניא בקרית יואל

ואמר שהאכסניא אצל הרבני הנגיד מוה"ר יחזקאל בראך הי"ו

רבינו: אה, ביי ר' יחזקאל בראך'ן, ער האט א גרויסע דירה, עס איז מיר שוין אויסגעקומען צו זיין אפאר מאל ביי אים דארט.

ושאל רבינו: ווילאנג איז מען דא אין קרית יואל?

האדמו"ר מסקולען: ביז נאך שבת, ביז מאנטאג אי"ה.

אונז מאכן מיר בר מצוה מאנטאג נאכט אן אייניקל אין מאנסי.

רבינו: פיין, ברוך ה'.

און אונז מאכן מיר חתונה אי"ה מאנטאג נאכט.

וציוה רבינו להביא כיבוד

האדמו"ר מסקולען: אז מ'קומט צוריק אהיים, שובו לכם לאהליכם, דאס שטייט דאך די וואך אין די פרשה (דברים ה, כז) לך אמור להם שובו לכם לאהליכם, כ'האב געהערט אמאל פון זיידן (האדמו"ר בעל נועם אלימלך) ז"ל, כ'האב דאך געוואוינט אין מאנטריאל, א גאנצע צייט האט ער מיך געוואלט באגליטן ווען כ'האב געפלעגט צו קומען, אמאל נאך שבועות האט ער מיר געזאגט, לך אמור להם שובו לכ"ם לאהליכם, וואס איז דער לכ"ם? שובו לכ"ם לאהליכם, די גמרא זאגט (בבא מציעא נט.) איתתך גוצא גחין ולחיש לה, אז א פרוי איז א נידריגע, בייג דיך אראפ צו איר איבער שמועסן, די גמרא פרעגט אז מ'דארף דאך נישט אלעם איבער שמועסן, ס'איז דא במילי דשמיא און במילי דביתא, און במילי דביתא דארף מען אדורך שמועסן צו הערן וואס זי זאגט. שובו לכ"ם לאהליכם, דער לכ"ם דאס איז מילי דביתא. האב איך אינזין געהאט מוסיף צו זיין א ווערטל אויף דעם, ש'זובו ל'כם ל'אהליכם איז די ראשי תיבות של"ל,[36] אז אפילו איינער איז א עושר דארף ער אויך איבער שמועסן. של"ל איז אויך ש"ם, אז אפילו איינער איז א גרויסער תלמיד חכם דארף ער אויכעט איבער שמועסן.

רבינו: שובו לכ"ם לאהליכ"ם, דער אה"ל ווייזט אויף אהלה של תורה, מ'דארף זעהן אז דער לכ"ם זאל זיין לאהליכ"ם, שובו לכם לאהליכם אויף דעם אהל של תורה. – אה"ל איז די ראשי תיבות א'תה ה'ראית ל'דעת.

אין ייטב פנים זאגט ער אויף א פלאץ, ויהי אחר הדברים האלה, האל"ה איז די ראשי תיבות ה'ושענא ל'מענך א'לקינו ה'ושענא, זאגט ער, דאס מיינט מען אין זכות פון אברהם אבינו וואס עס שטייט ביי אים ויהי אחר הדברים האל"ה, ה'ושענא ל'מענך א'לקינו ה'ושענא.[37]

---

36 עיי' בס' זכרינו לחיים (עמ' ר"ס) בשם הרה"ק המנח"א ממונקאטש ז"ל, שפירש, שאחר מתן תורה רצה השי"ת שבנ"י לא יבואו לכלות הנפש, ולכן ירמזו הר"ת של ש'ובו ל'כם ל'אהליכם על תיבת שלל, לרמז על מאמר 'ושלל לא יחסר' כי יהיו טעונים עם כל טוב בכל הענינים, וכלשונו 'בעשפיקעווטע מיט גאלד און זילבער', למען לא יבואו עד כלות, עכ"ד.

37 וז"ל בייטב פנים להושענא רבא (מאמר שואגים הושענא): ועל דרך רמז הושענא למענך אלהינו הושענא. ירמוז בזכות אברהם, דכתיב ביה

די זעלבע זאך, אה"ל איז אויך ר"ת הזשענא ל'מענך א'לקינו.

האדמו"ר מספקולען: עס איז היינט נאכט שוין חמשה עשר באב, 'חמשה עשר באב' (עם הכולל) איז בגימטריא 'כתיבה וחתימה טובה', דאם הייבט זיך שוין אהן.[38]

רבינו: חמשה עשר באב איז דאך מ"ה יום קודם ראש השנה, די גמרא זאגט דאך (תענית כו:) בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים ואומרות בחור שא נא עיניך וראה מ"ה אתה בורר לך, מ'קלויבט זיך אוים די מ"ה יום, מיט א ריכטיגע הכנה צו די הייליגע טעג.

האדמו"ר מספקולען: כ'האב געהאט א זיידן וואס איז זייער נאנט געווען ביים עצי חיים. די גבעת שאול'ער באבע'ס טאטע רבי מאיר בנעט.[39]

רבינו: אוודאי, ער האט געמאכט דעם 'ליקוטי מאיר' אוך דעם 'ליקוטי שם',[40] ער איז געווען א בן בית ביי אים. פון טשארדא איז ער געווען, נישט וויט פון סיגעט.

*

האדמו"ר מספקולען: ביי אונז איז דא די סעודת הודאה יעדעם יאר מוצאי שבת נחמו, דער זיידע ז"ל און דער טאטע ז"ל זענען ארויס געקומען פון תפיסה.

רבינו: עס איז שווערע זמנים געווען דארט אין ראמעניע בימים ההם אונטער די קאמוניסטן.

דער טאטע ז"ל איז געווען אין סיגוט נאך די קריג, האט ער באגעגנט רוסישע סאלדאטן, עס האבן זיך געדרייט רוסישע סאלדאטן אין שטאט, זיי האבן זיך דארט באזעצט, זיי האבן דאך געהאט אינגענומען דעמאלטס, איז געווען רוסישע סאלדאטן, זיי זענען געווען אידן, אידישע סאלדאטן, זיי זענען געווען אפיצירן אין די רוסישע ארמיי, אין די רויטע ארמיי, און זיי האבן גערעדט אידיש, זיי זענען דאך געווען אידישע סאלדאטן, האבן זיי געפרעגט דעם טאטן וואו ער איז געווען ביי די קריג? האט ער געזאגט אז ער איז געווען אין לאגער ביי די דייטשן, האבן זיי אים געפרעגט צי די דייטשן זענען געווען שלעכט? האט ער געענטפערט, אוודאי זענען זיי געווען שלעכט, האבן זיי אים געזאגט, אז די דייטשן זענען געווען שלעכט זענען די רוסן פיל ערגער, הייבט הענט און פום און גייט פון דאנעט, ווייל די רוסן זענען פיל ערגער. אזוי האבן זיי אים געזאגט, צוויי רוסישע סאלדאטן אפיצירן.

האדמו"ר מספקולען: וואו איז דאם געווען?

רבינו: אין סיגוט, נאך די קריג. דער טאטע ז"ל איז צוריקגעפארן אוך האט פראבירט צוריק צו שטעלן וויפיל מ'האט געקענט. דעמאלטס האט ער באשלאסן אז ער גייט אוועק פון דארט.

האדמו"ר מספקולען: הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב.

רבינו: אבער צו זיין אזא גרויסער 'ערליכער' גוי... (שקיים הלכה בידוע זו כ"כ)....

האדמו"ר מספקולען: עכ"פ, כ'וויים נישט צי מ'קען מטריח זיין אויף מוצאי שבת. געווענליך איז דער רבי נאכנישט דא אינדערהיים (כפי הסדר הנהוג על השבועות שרבינו שוהה בעיר הטפש בעטלעהעם ניו העמפשיר), אבער ס'וועט זיין ביי אונז א זכיה אוך א כבוד. נאר אז ס'איז נישט קיין טירחא.

רבינו: אי"ה, עמער זעהן מוצאי שבת.

האדמו"ר מספקולען: דאם איז אונזער יו"ט.

והראה האדמו"ר מספקולען על א' מנכדיו

ואמר: ער איז מיין אייניקל, ער איז דעם רבינ'ס קרוב, רבי שלום אליעזר'ס אייניקל.

רבינו: יא, דער טאטע ז"ל האט געהאט א פעטער רבי זושא (בנו של הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל ז"ל), אוך ער איז רבי זושא'ס אן אייניקל.[41]

(בראשית כב א) אחר הדברים האל"ה וגו', וכתיב ביה (בראשית ח א) יושב פתח האה"ל, ר"ת 'הושענא 'למענך 'אלקינו' 'הושענא, 'הושענא 'למענך 'בוראינו ר"ת הב"ל, בזכות יצחק שהיה בן ל"ז כשנעקד שנאמר בו (בראשית כב ח) 'השה 'לעלה 'בני, ר"ת הב"ל, מנין שנותיו, והוא ר"ת 'הושענא 'למענך 'בוראנו. גם ירמוז לבחינת הבל שבו נברא העלם ראשית גלוי הרצון הפשוט בלא טעם, כמו שכתבתי בזה באבני זכרון שזה סוד תקיעת שופר, ומזה יש טוב טעם ליש שנוהגין גם ביום הושענא רבה לתקוע שופר בהקפת. 'הושענא 'למענך "גואלנו ר"ת הגל, ירמוז בזכות יעקב דכתיב (בראשית לא נב) עד הג"ל הזה, ר"ת 'הושענא 'למענך 'גואלנו. 'הושענא 'למענך 'דורשנו ר"ת דלה, בזכות משה דכתיב ביה (שמות ב יט) וגם דל"ה דל"ה לנו, ר"ת הושענא למענך דורשנו.

38 בקובץ 'הבאר' מובא (שנה ט"ו דף מ"ז), וז"ל: מפי הרה"צ רבי יעקב משה מקאמארנא זצ"ל שקיבל מהמגיד הק' מטריסק זי"ע שקיבל מזקנו מטשערנוביל זי"ע, שקיבל מהבעש"ט הק' זי"ע, שקיבל מרבו אחיה השילוני, שמט"ו באב עד ר"ה, כל פעם שאחד מברך לחברו בכתיבה וחתימה טובה, כמספר הזה יהיו לו מליצים טובים בשמים אשר ילמדו עליו זכות כשיגיעו ימי ר"ה. וסיים הרה"ק מקאמארנא: ואני הוספתי כי "חמשה עשר באב" גימטריא "כתיבה וחתימה טובה". עכלה"ק.

39 אביו האדמו"ר מהרי"א מסקולעני ז"ל הי' חתנו של הגה"צ רבי מנחם זאב שטערן ז"ל אבד"ק גבעת שאול.

40 ספר ליקוטי מאיר כולל דינים ומנהגים מהגה"ח רבי מאיר בנעט ז"ל וליקוטי ש"ם מאביו הגה"ח רבי שמואל מרדכי ז"ל שו"ב בעיר טשארדא. ומעוטר בהסכמה ממרן הקדוש"ט ז"ל וממרן העצי חיים ז"ל שכותב בהסכמה: ומעט אשר שמתי עיני בהחיבורים הנ"ל וראיתי כי טובים השנים, וראויים המה להפיצם על פני תבל...

41 שהוא בן הרה"ג ר' משולם זושא בעקס שליט"א רב דביהמ"ד טאלמיטש מאנסי, בנו של האדמו"ר מטשערקאס מאנסי שליט"א חתן הגה"צ רבי

האדמו"ר מספקולען: זיין באבע איז לעצטנס נפטר געווארן (הרבנית מראצפערט בראזיל ע"ה).

רבינו: יא, כ'בין געווען ביי די לויה, כ'האב מספיד געווען דארט אין מאנסי.

האדמו"ר מספקולען: זי איז געווען די איינציגע וואס האט נאך געדענקט דעם זיידן.[42]

רבינו: יא, זי האט גוט געדענקט דעם זיידן רבי שלום אליעזר'ל. זי איז אויפגעוואקסן ביי אים שטוב. זיי זענען געווען יתומים פון די מאמע.

די מאמע, רבי זושא'לעם רביצין איז געווען דעם באטורער רב'ס (הגה"צ רבי נפתלי טייטלבוים ז"ל אבד"ק נירבאטור) טאכטער, זי האט געהייסן 'רחל' נאכ'ן ייטב לב'ס רביצין.

ס'איז געווען אן אינטערסאנטע מעשה, זי איז אווען אינגערהייט און זי האט געלאזט א שטוב מיט קינדער, א שטוב מיט יתומים, און דא איז געווען ביי אונז ר' מאיר שטיין פון ראצפערט,[43] ער האט פארציילט, אז זיין מאמע איז געווען אין גוטן מיט די רביצין, זיי האבן געוואוינט אין ראצפערט, זי איז געווען אירס א חבר'טע, זי איז דאך אויך געווען פון באטור, וויל זי איז געווען א טאכטער פון ר' יעקב יוסף לעפקאוויטש פון באטור,[44] עכ"פ זי איז געקומען צו איר אין חלום, די באבע רחל, דעם רבי זושא'ס רביצין, איז זי געקומען צו איר זאגן אז זי האט געלאזט יתומים אין שטוב, און עס איז נישטא ווער עס זאל אכטונג געבן אויף זיי און זי האט נישט קיין מנוחה. פון דעמאלטס אהן איז זי נענאנגען יעדן טאג אינדערפרי געבן צו עסן פאר די קינדער און זארגן פאר די ווערטשאפט אין שטוב. זי איז געווען א חבר'טע אזוי איז זי געקומען צום חלום צו איר זאגן...[45]

האדמו"ר מספקולען: מיין משפחה איז דאך אויך דעם ייטב לב'ס אייניקלעך.

רבינו: יא אוודאי, קאלבסוב'ער אייניקלעך.[46]

דעם ייטב לב'ס רביצין האט געהייסן רחל, אין די גאנצע משפחה איבעראל איז געווען דער נאמען 'רחל' אסאך, דעם פעטער ז"ל'ס טאכטער האט אויך געהייסן רחל (ועל שמה קרא את בית החינוך לבנות 'בית רחל'), און זי (א' הרה"צ רבי זושא ז"ל) האט אויך געהייסן רחל.

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

וכירכו רבינו: לחיים, לחיים טובים ולשלום, יהא בואו לברכה ולהצלחה, לרומם קרן התורה, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל קענען משפיע זיין פאר אידישע קינדער כל מיני השפעות טובות.

האדמו"ר מספקולען: אמן, דער רבי זאל אויך קענען משפיע זיין השפעות רוחניות און השפעות גשמיות לאורך ימים ושנים טובות.

היינט (י"ד אב) איז געווען די הילולא פונעם אך פרי תבואה, דער ליסקער רב. ס'איז זייער אינטערסאנט דער רבי ז"ל (רביה"ק הדברי יואל ז"ל) פלעגט צו דעמאנען ראש השנה פאר תקיעת שופר. עס איז דא א טעם פארוואס?

רבינו: ס'איז ידוע, אזא ענין האט ער געהאט, ער האט געוועדט פון אים אפילו קורץ, אבער ער האט אים דערמאנט.

האדמו"ר מספקולען: ער איז געווען א תלמיד פונעם ישמח משה.

רבינו: יא, דער ליסקער רב האט געזאגט אז ער האט דערקענט אויף א קינד וואס דער ישמח משה איז געווען זיין סנדק.

האדמו"ר מספקולען: שוין איך וויל נישט אויף האלטן, כ'וויים מ'האט געבעטן רשות וועגן דעם שבת, איך וויל עם

יואל בעער ז"ל האדמו"ר מראצפערט בראזיל חתן הגה"צ רבי זושא' לא מראצפערט ז"ל.

42 גם נשארה אחר החורבן אחותה הרבנית אשת הרה"צ ר' יוסף כ"ץ בן הגה"צ מריסקאווע ז"ל, והרבנית מראצפערט האריכה ימיה עד עכשיו.

43 הרה"ח המרומם מוה"ר מאיר שטיין ז"ל מזקני ופארי קהלתינו הק', אשר הי' יליד ראצפערט ונתגדל שם בימי ילדותו, וכל משפחתו החשובה היו ממקורבי הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל ז"ל, וכל ימיו שימש כמקור ראשון ומוסמך לכמה סיפורים ועובדות מבית צדיקים אשר זכה להסתופף בצל קדשם, ובפרט מהרה"ק רש"א ז"ל, וזה כמה שנים אשר נכדיו היקרים הו"ל בהסכמתו ובהגהותו חיבור נאה מאוצר זכרונותיו בשם 'רבי מאיר אומר'. שחל"ח ביום כ"ח אייר תשע"ח לפ"ק.

44 הרבני הגדיל החסיד המרומם ר' יעקב יוסף לעפקאוויטש ז"ל מעיר נירבאטור, הי' אדוק לצדיקי בית צאנז וסיגעט בכל נימי נפשו, ובסוף ימיו אף נסע לרביה"ק הדברי יואל זיע"א על הימים טובים כחסיד נאמן, אף כי הי' גדול בשנים מרבינו ז"ל [קרוב לשלושים שנה], ובשנת תרצ"ב ליווה את רביו"ל על נסיעתו לארה"ק ת"ו.

45 מן הראוי לציין שבס' רבי מאיר אומר מסופר, שהרה"ק רבי שלום אליעזר'ל ז"ל בעצמו כששמע את דברי החלום, צוה בתוקף לנכדיו הילדים בני הרה"צ ר' זושא'לע ז"ל, שעליהם לציית לה על כל פרט ופרט, ולא יגרמו צער לנשמת אמם הרבנית ע"ה.

46 חותנו הגה"צ רבי מאיר גרינוואלד ז"ל אב"ד טעטש, היה חתן הגה"צ רבי יחיאל יהודה טויב ז"ל מראוילא, חתן הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי ז"ל אב"ד אלעסק, חתן הגה"ק רבי אברהם אהרן ט"ב מקאלבאסוב ז"ל, בנו בכורו של מרן הייטב לב ז"ל.

איבער פרעגן (האדמו"ר מסקולען ביקש לערוך את השבת פ' ואתחנן–נחמו, עם ציבור חסידים ומעריצים בתוכבי עיר קרית יואל יצ"ו).

רבינו: יא, אדרבה, בכבוד גדול.

האדמו"ר מסקולען: א יישר כח.

דאם איז איינם פון די גרויסע חסדים פון קרית יואל, הונדערטער חסדים איז דא.

רבינו: ברוך ה', דא אין שטאט וואוינען אידן אנשי חסד.

וליוהו רבינו החוצה ונפרד ממנו בברכה וידידות

ביקור גומלין אצל כ"ק אדמו"ר מסקולען זצ"ל בבית האכסניא בקרית יואל יע"א

יום ג' פרשת עקב תשפ"ב לפ"ק

האדמו"ר מסקולען הראה על חתנו

הרה"ג רבי מרדכי דוב בעק שליט"א, אבד"ק טאלמיטש מאנסי

האדמו"ר מסקולען: ער איז א קרוב, א אייניקל פון רבי שלום אליעזר"ל [מראצפערט].

רבינו: אז ער הייסט מרדכי דוב האב איך פארשטאנען אז ער הייסט נאך רבי מאטעלע האנארסטייפלער.

א' הנוכחים: ער איז אן ערשטער קאזין מיטן בעל אכסניא ר' יודל (הרבני הנגיד בנש"ק ר' יהודא וויים הי"ו בן האדמו"ר מחמעלניק מאנסי שליט"א חתן הרה"צ רבי יואל בעער ז"ל אדמו"ר מראצפערט בראזיל).

רבינו: רבי מאטעלע הארנסטייפל'ער האט געהייסן רבי מרדכי דוב, עס איז א צוזאם געשטעלטער נאמען, 'מרדכי' און 'דוב', ווען ער איז געבוירן געווארן איז געקומען אין חלום דער רבי ר' מאטעלע טשערנאבלער, ער איז געווען א עלטער זיידע, און ער האט געבעטן דעם פאטער ער זאל א נאמען געבן נאך אים.

האדמו"ר מסקולען: ווי אזוי האט געהייסן זיין פאטער?

רבינו: רבי מאטעלע'ס פאטער האט געהייסן רבי זושא,[47] און דער אנדערער זיידע דער מיטעלער רבי (הגה"ק רבי דובער מליובאוויטש ז"ל חותנו של הרה"ק מטשערקאס ז"ל) איז אויך געקומען צום חלום, און געבעטן מ'זאל א נאמען געבן נאך אים, האט מען אים גערופן נאך ביידע זיידעס, ווייל דער זיידע האט געבעטן און דער זיידע האט געבעטן, האט מען אים געגעבן ביידע נעמען 'מרדכי דוב'.

האדמו"ר מסקולען: ער איז נאך געווען זייער יונג ביים שידוך מיטן צאנזער רב (כשהרה"ק רבי מרדכי דוב ז"ל נשא את הרבנית הצ' רייצא בתו של מרן הדברי חיים ז"ל).

רבינו: ס'איז געווען ווען ער האט התונה געהאט, די התונה איז נישט געווען אין צאנז, ער האט התונה געהאט ביי די גרעניץ צווישן גאליציע און רוסלאנד, ווייל זיי האבן נישט געקענט ארויס פארן פון רוסלאנד, דער טשערקאסער (הגה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס ז"ל) איז געווען א זיידע, און ס'איז געווען גרויסע גזירות, די רוסישע רעגירונג האבן געמאכט גרויסע גזירות אויף די רבי'ם, גזירות 'צאדיקאוו' האט דאם געהייסן,[48] האט ער נישט געקענט ארויס פארן, און צאנז

47

ה"ה הרה"ק רבי משולם זושא אוירבאך ז"ל מטאלמיטש בן הרה"ק רבי מיכעלע מקירמא ז"ל וחתן הרה"ק רבי ישראל יעקב מטשערקאס ז"ל.

48

כן היו נקראים הצדיקים בפי הצוררים ממלכות רוסלאנד, שהציקו את הצדיקים המפורסמים אשר היו להם השפעה על עדת החסידים.

הגזירה 'צאדיקאוו' עצמה היתה על ראש צדיקי בית טשערנאביל האמורים לעיל בשנת תר"כ. מני אז, ובמשך שלושים שנה, עד שנת תר"ן בערך, עמדה הגזירה במלוא תוקפה על החצרות מגזע הקודש דטשערנאביל.

הגזירה, "גזירת צדיקאוו", קבעה כי חייבת להיות ביקורת תמידית מטעם נציגי השלטון על כל אורחותיהם של הצדיקים הללו מגזע הקודש טוועדסקי, והמפקד-המושל העליון של מחוז קיעוו, "גובערנאטור", כותב במכתב: "בעצם היינו צריכים לשלוח את כל הצדיקים מכל המחוז בכדי להמעיט את השפעתם על ההמונים, אך עצה זו לא מועילה, כפי שכבר הוכח בפרשת הצדיק פרידמאן מרוזין, שמעת אשר הוכרח לעזוב את הארץ גדלה השפעתו הרבה יותר"...

והגזירה היתה בעיקר על צדיקי בית טוועדסקי, כי הם הירבו לנסוע, ודרכם היה שהיו נוסעים לעיירה מסויימת, וכל אנשי העיירה היו באים לקבל פניהם וגם מכל הסביבה ההיא היו באים לעיירה ההיא להיות במחיצתו של הצדיק, ליהנות לאורו ולקבל ממנו עצה ותושיה, ומנהגם הי' לצאת לעיירות מיד אחר החגים עד ימי החנוכה, ואחר חנוכה שוב נסעו עד פורים, וכן מיד אחר הפסח עד שבועות וכן אחר שבועות עד חודש אלול, ולמעשה לא היה מגיעים לעיירה אחת יותר מפעם אחת בשנתיים או יותר, שהיו הרבה עיירות ובכל סביבה היה עיירה מסוימת שלשם היו מגיעים, ובכל מקום שהרבי היה מגיע התקבצו מכל הסביבה והיה בעיירה ההיא כעין חג.

וסיפר א' מהצדיקים מנכדי בעל תשואות חן מליניץ שפ"א נסע לעיירות ובאותה תקופה היתה גזירה מאת הצאר שהצדיקים לבית טוועדסקי לא ייצאו מעירם, כיון שידע פעולתם הק', וכשנתפס הנ"ל הוכיח שאין הוא ממשפחת טוועדסקי והתפלא השוטר ואמר: "לא ידעתי שיש צדיקים שאינם בשם טוועדסקי".

ועיין בס' אמת ויציב (ח"ג) ובס' ספרן של צדיקים (עמ' מ"ט) שבעת המסירה על צדיקי בית טשערנאביל המפורסם בשם 'גזירת צאדיקאוו'

האט באלאנגט פאר עסטרייך, אזוי איז די מדינה געווען אויסגעשטעלט, עסטרייך איז געגאנגען ביז בראד, ביז יענע געגנט, און רוסלאנד איז געווען נאכדעם, איז די חתונה געווען ביי די גרענעץ.

דער דברי חיים איז געפארן פון צאנז ביז אהין, דער דברי חיים האט געהאט די טאכטער, די כלה, ער איז געווען די כלה'ס טאטע, און ווען מ'האט געשלאסן דעם שידוך האט דער דברי חיים צוגעזאגט נדן, און ווען ער איז געקומען צופארן צו די חתונה האט ער אינטערוועגנם אויסגעטיילט דאם גאנצע געלט פאר צדקה כדרכו, ווען ער איז אנגעקומען צו די גרענעץ צו די חתונה, און ער האט זיך געטראפן מיטן מחותן, האט ער אים געזאגט, כ'האב צוגעזאגט נדן, און כ'וועל זאגן דעם אמת, כ'האב אנגעגרייט געלט ווען כ'בין ארויס געפארן, אבער כ'האב געהאט אינטערוועגנם פארשידענע נצרכים, און כ'האב אויסגעטיילט דאם געלט, ווילט איר מאכן די חופה אזוי? – ווייל אמאל איז אזוי געווען, אז מ'האט נישט געגעבן דעם נדן איז נישט געווען קיין חתונה, – זאגט אים דער דברי חיים, ווילט איר מאכן די חופה אזוי איז גוט, אויב נישט זאגט מיר, וועל איך ארום פארן דא א שטיקל צייט ביז כ'וועל מיר קענען צוריק צוזאם שטעלן דאם געלט און כ'וועל קענען געבן דעם נדן... זאגט ער, ניין, לאמיר גיין צו די חופה אהנע געלט. פרעגט אים דער דברי חיים, מחותן, וואם עפעם זענט איר אזא גרויסער ותרן? וואם איז געשעהן אז איר זענט מוותר? האט ער געענטפערט כ'האב שוין געזעהן דעם טאטן (שבא כבר מעולם העליון) מיט מלבושי שבת, ממילא ווייל איך אים נישט נאכאמאל מטריח זיין'. אזוי האט דער טשערקאסער געזאגט, ער האט געזעהן דעם פאטער (הרה"ק רבי מאטעלע מטשערנאביל ז"ל) אנגעטוהן מיט מלבושי שבת...

האדמו"ר מספקולען: מ'זאגט עפעם נאך אז דער דברי חיים האט געזאגט אז ס'איז זיין יו"ט אין לעבן אז ער האט זיך געקענט משדך זיין מיט די טשערנאבלער אייניקלעך, עס איז דא צוויי נוסחאות, ס'איז דא וואם זאגן אז ער האט געזאגט דעם רבי ר' זושא'ס אייניקלעך, און ס'איז דא וואם זאגן טשערנאבלער אייניקלעך.

רבינו: ער איז געווען א טשערנאבלער אייניקל, און ער איז געווען דעם בעל שם הקדוש'ס אייניקל, און דעם רבי ר' זושא'ס אייניקל איז ער געווען בן אחר בן.[49]

ווען מ'האט געשלאסן דעם שידוך, האט דער דברי חיים געזאגט מ'זאל אויסרעכענען דעם יחוס פונעם חתן, האט דעם חתן'ס פאטער אנגעהויבן צו זאגן, ער האט געהייסן רבי משולם זושא, ער איז געווען א זוהן פון רבי מיכעלע קירמע'ר, וואם איז געווען א זוהן פון רבי הערש מענדל, און ער איז געווען א זוהן פונעם רבי ר' זושא. און ער האט געוואלט נאך ווייטער זאגן, ווייל דער רבי הערש מענדל איז געווען אן איידעם ביים בעל שם הקדוש'ס זוהן רבי הערש, האט ער דאך געהאט נאך יחוס, און חוץ דעם איז ער דאך געווען אן אייניקל פונעם תניא, און אן אייניקל פון רבי אהרן הגדול פון קארלין (חותנו של הרה"ק רבי מאטעלע מטשערנאביל ז"ל). אבער ער איז ארויף געגאנגען אזוי גראד ביז צום רבי ר' זושא, און דער דברי חיים האט אים געזאגט, געגוג, אז מ'איז אן אייניקל פונעם רבי ר' זושא דארף מען שוין נישט מער, מ'דארף נישט דערמאנען גארנישט. ער האט געזאגט 'אין

באו אל הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זצוק"ל לחקור עליו, ושאלו האם אתה 'צאדיקאוו', א"ל הן אני צאדיקאוו, אמר השר שיחתמו שני עדים שהוא הודה בעצמו שהוא צאדיקאוו, תמה הרה"ק, וכי צריך אני עדים שאני צאדיקאוו, השמים והארץ יעידו שאני צדיק, ועל השולחן היו מונחים פתקאות, ושאל השר ההוא על מהותם, השיב הרה"ק מי שיש לו בקשות נותן לי פתקא שאתפלל בעדו, ולהוראת השר לקחו הפתקאות וכרכו אותם במטפחת, וגם הסידור היה מונח על השולחן וכתובים בו שמות אנשים, ולשאלת השר, אמר הרה"ק כי גם כאן כתובים בקשות, ולקח השר גם הסידור והתחיל ללכת החוצה, אמר הרה"ק וכי גם הסידור לקחו, במה אתפלל, והלך הרה"ק וחטף ממנו הסידור, ונתפחד השר ואמר לאנשיו הוליכו אותי החוצה, כי לא אדע מה היה לי, וכשהוליכוהו חוצה אמר השר, כמעט פרחה רוחי מפחדו, ומעולם לא ראיתי איש שמטיל אימה ופחד כמותו.

כאמור, הגזירה חורגשה מאד בהגיע עת דודים, כשנישאו בני ונכדי הצדיקים הק', וכידוע השתדכו הני צדיקים פעמים רבות זה בזה, וכל אימת שהיו צריכים לצאת ממקומם הוכרחו לקבל אישור הממשלה שהקשתה עליהם קשיים רבים. כך גם כל אימת שביקשו לעלות על ציון אביהם המגיד הק' מטשערנאביל ז"ל שנטמן בכפר אנאטיווקא, לא בנקל עלתה להם להגיע למחוז חפצם, שכן כל פעם שאחד מן הצדיקים יצא ממקומו נתקבצו ובאו מאות ואלפים להקביל את פניהם בחרדת קודש ובכבוד מלכים, והדבר היה לצנינים בעיני השלטון.

ואחת התחנות המפורסמות עליה נשתמרו סיפורים לאותו חתונה, היא חתונת הרה"ק רבי ברוך מאיר מאזארניץ ז"ל, בן הרה"ק רבי מנחם נחום בן הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל ז"ל, שהתקיימה במאקרוב בחודש מנחם-אב שנת תרכ"ה, ובה נשא הרבי מאזארניץ את בת דודו, הרבנית בשמה חיה ע"ה, בת הרה"ק רבי יעקב יצחק ממאקרוב ז"ל.

ועיין בספר "בעלזץ צדיקים" שיו"ל ע"י חסידי סקווירא (עמוד נז), מובא הרבה כת"י ו'דאקומענטן שתותגמו מרוסיש בנוגע לגזירת צדיקאוו שנמצאים בארכיון הממשלתי בקיעוו.

---

49 כי אביו הרה"ק רבי משולם זושא מטאלמיטש ז"ל, הי' בן הרה"ק רבי יחיאל מיכל מקירימא ז"ל בן הגה"ק רבי הערש מענדל ז"ל, בן הגה"ק הרבי ר' זושא ז"ל.

בודקין מן המזבח ולמעלה', אזוי האט דער דברי חיים געזאגט.

האט דער דברי חיים אליינס אנגעהויבן צו רעדן פון רבי ר' זושא, האט ער געזאגט אזוי, דער רבי ר' זושא איז געווען א תלמיד פונעם גרויסן מגיד, דער מעזריטשער מגיד, און ביים מגיד אין שטוב איז געווען א גרויסע עניות, און די תלמידים האבן זיך אומגעקוקט, זיי האבן געזען אז דער מגיד עסט נישט גארנישט, בקיצור, זענען זיי געגאנגען זען, האבן זיי געזען אז ס'איז פשוט נישטא וואס צו עסן, עם איז פשוט נישט געווען אין שטוב גארנישט וואס צו עסן, האבן זיי באשלאסן אז זיי מוזן גיין זען דער מגיד זאל עפעס עסן, זיי מוזן זארגן פאר'ן געזונט פונעם מגיד, און זיי האבן פארשאפט געלט, זיי האבן געגעבן דאס געלט פאר די רביצין, אז די רביצין זאל ארוים גיין אינקויפן אז דער רבי – דער מגיד – זאל האבן וואס צו עסן. האט די רביצין געזאגט זי קען נישט ארוים גיין, ווייל זי האט א קינד, דאס קינד איז געווען דער שפעטערדיגער מלאך (הגה"ק רבי אברהם המלאך ז"ל), און זי האט אים נישט וואו איבער צו לאזן, נו ווי קען זי ארוים גיין, זי קען נישט גיין אינקויפן, ווייל זי האט א קינד.

האבן זיי געזאגט אז זיי וועלן אכטונג געבן אויפן קינד, האט דער רבי ר' זושא גענומען אויף זיך אז ער וועט זיין א שומר אויפן קינד, האט זי אים איבער געגעבן דאס קינד, דעם מלאך, ער איז געליגן אין וויגעלע, און זי איז אוועק געגאנגען, דער רבי ר' זושא איז דארט געזיצן ער איז געווען דארט און האט אכטונג געגעבן אויפן קינד, און דאס קינד האט אנגעהויבן צו וויינען, האט ער אנגעהויבן צו וויגן דאס קינד, ער האט געשאקלט דאס קינד, און ער האט דעמאלטס גענומען דעם ספר של"ה און אנגעהויבן צו לערנען, און אז ער האט אנגעהויבן צו לערנען האט ער דאך געטראכט ענדערש פונעם של"ה, און האט שוין נישט אינזין געהאט דאס קינד, דאס קינד האט געווינט און געקוויטשעט און דאס קינד האט זיך ארוים גערוקט פון וויגעלע, און ביז ווען ער האט זיך געכאפט האט ער געזען דאס קינד איז אינדרויסן פון וויגעלע..., האט ער געזען אז דאס טויג נישט ער זאל טוהן ביידע, לערנען של"ה און זיין א שומר אויפן קינד, ער האט דאך צוגעזאגט אז ער וועט אויף אים אכטונג געבן, האט ער פארמאכט דעם של"ה און ער האט צוריק אריינגעלייגט דאס קינד אין וויגעלע, און אנגעהויבן צו וויגן דאס קינד אז דאס קינד זאל זיך באروהיגן. איז דער של"ה הק' געקומען פונעם עולם העליון, און געזאגט פאר'ן רבי ר' זושא, דו לערן ווייטער של"ה, און איך וועל וויגן דאס קינד... אזוי האט דער דברי חיים פארציילט דעמאלטס, און אויב אזוי איז 'אין בודקין מן המזבח ולמעלה..'

האדמו"ר מהמעלניק: מ'זאגט נאך, אז ווען דער מגיד האט דאס געזען, ער איז געקומען און געזען אז דער של"ה הק' וויגט דאס קינד און דער רבי ר' זושא לערנט של"ה, האט ער אים געזאגט דעמאלטס, אז ער איז מוותר אויף אלעם און ער וועט נישט פאסטן מער, אז עם קען פאסירן אזא זאך...

רבינו: אזוי?! די סיפא פון די מעשה האב איך נישט געהערט.

האדמו"ר מהמעלניק: כ'האב עם געהערט פון מיין שוויגער, די ראצפערטער רביצין (הרבנית אשת הרה"צ רבי יואל בעער ז"ל האדמו"ר מראצפערט בראזיל ז"ל).

האדמו"ר מסקולען: כ'האב געהערט נעכטן דעם רבי'ן רעדן ביים קבלת פנים (אצל שמחת נישואי נכדו הרב אשר אנשל שליט"א בן הגה"צ רב דביהמ"ד אבני צדק שליט"א חדב"נ),[50] עם איז געווען אן התעוררות, דער רבי האט געוואונטשן שידוכים באצייטנס, עם איז א געוואלדיגע ברכה, אידן פלאגן זיך אזוי מיט שידוכים.

רבינו: יא, אידן מוטשענען זיך מיט שידוכים, אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט שידוכים.

האדמו"ר מסקולען: כ'האב אינזין געהאט ביים זאגן תהלים, סוף תהלים זאגט מען דעם 'יהי רצון', דארט דערמאנט מען דאך אויף אלע בקשות.

רבינו: יא, אויף שידוכים שטייט נישט דארט מפורש, כ'האב אבער אינזין געהאט אז עם שטייט יא, מ'זאגט דארט 'ולכל גויה וגויה די מחסורה', דאס מיינט מען א שידוך.

א' הנוכחים: קודם איז מען מזכיר די אנדערע זאכן, א יולדת און נאך.

רבינו: ביי 'ולכל גוי'ה וגוי'ה די מחסורה' דארט איז מרומז א שידוך.

א' הנוכחים: דער רבי דער ברך משה ז"ל האט אויך אזוי געזאגט. 'ולכל גויה וגויה די מחסורה'.

רבינו: אזוי? דער טאטע ז"ל האט אויך אזוי געזאגט?

א' הנוכחים: יא, ר' אליעזר וויים (מראשי קהלתינו הק' בקרית יואל) זאגט אזוי נאך פונעם ברך משה ז"ל.

---

50 כנרשם בשיחה הקודמת, האדמו"ר מסקולען שליט"א הופיע בשמחת החתונה של נכד רבינו שליט"א בעת הקבלת פנים, כי בלילה ערך את שמחת הבר מצוה לנכדו ני"ו בעיר מאנסי.

האדמו"ר מסקולען: כ'האב אינזין געהאט אז ס'איז ממש אויפן סדר, 'כל עוברי ימים ונהרות תצילם מכל צער ונזק', זיווגו של אדם איז דאך בקריעת ים סוף, 'תצילם מכל צער ונזק', מענטשן ליידן אפאך, וועמען מ'טראגט אים אהן, פאר מיר טראגט מען אהן דאם עם פאסט נישט, ס'איז דא אפאך צער ונזק, 'תגיעם למחוז חפצם לחיים ולשלום', מ'זאל אנקומען צום ריכטיגן זיווג, 'ותפקוד לכל חשוכי בנים' דער המשך פון די דורות.

רבינו: ביי 'ולכל גוי'ה וגוי'ה די מחסורה' איז עם מרומז, ווייל ביז די חתונה פעלט דאך פון א מענטש...

א' הנוכחים: א מענטש אהן א שידוך איז דאך א פלג גופא.

רבינו: משל לאדם שאבד לו אבידה... (קידושין ב:).

רש"י זאגט אויפן פסוק (דברים מד, ג) די מחסרו אשר יחסר לו, זאגט רש"י 'לו' זו אשה, דאם איז די תפילה פון לכל גוי'ה וגוי'ה די מחסורה.

האדמו"ר מסקולען: מ'בעהט ביי שלש סעודות 'וזכנו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות על ישראל שלום', אלץ בחור לערנט מען פלייסיג, בעט מען מ'זאל האבן אזעלכע קינדער וואם זאלן עוסק זיין בתורה 'על ישראל שלום', אפילו ווען מ'איז שוין א גאנצער מענטש, נישט נאר אלם פלג גופא, זאל מען דעמאלטם אויך זיין עוסקים בתורה ובמצוות.

רבינו: ווען מ'איז שוין א שלם.

ואמר האדמו"ר מסקולען: אידן דארפן אפאך שפע.

רבינו: אידן דארפן אפאך געלט, אז ס'איז דא אידן וואם האבן געלט, דעמאלטם געבן זיי געלט.

האדמו"ר מסקולען: ישראל קדושים הן נתבעין ונותנין.

רבינו: צרופה אמרתך מאוד, האט רבי מאירל פרעמישלאנער געזאגט.[51]

האדמו"ר מסקולען: אונז האבן מיר דער מוסד 'חסד לאברהם', דער טאטע ז"ל פלעגט צו זאגן, ער האט א גרויסע ירושה (מאביו ז"ל), ער וויל זיך טיילן מיט יעדן, מיט צעהן יאר צוריק ווען כ'האב געהאט די אפערעישאן, האט ער נאכדעם אויפגעשטעלט צוריק דער מוסד חסד לאברהם וואם איז אין מירון, וואם דער זיידע ז"ל האט מייסד געווען, דער חלק איז געווען פארמאכט, און דעמאלטם האט ער עם צוריק אויפגעשטעלט.

רבינו: ברוך ה'.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן, מ'זאל האבן הצלחה רבה און סייעתא דשמיא, מ'זאל קענען משפיע זיין פאר אידישע קינדער פון אלעם גוטן בגשמיות וברוחניות.

האדמו"ר מסקולען: אמן, דער רבי זאל אויך קענען משפיע זיין געזונטערהייט לאורך ימים, השפעות טובות, ברוחניות ובגשמיות.

דער זיידע ז"ל (האדמו"ר בעל נועם אליעזר ז"ל) פלעגט צו זאגן, עם שטייט 'למען יטב לך והארכת ימים', קודם 'יטב לך' און נאכדעם 'והארכת ימים', קודם קומט דאך געזונט? נאר אמאל איז אזוי ווי די גמרא ברענגט דארט, מאן דיהיב מזוני לחיי הוא דיהיב, דורך פרנסה קומט צו צו געזונט, למען יטב לך והארכת ימים.

מ'בעהט רפאינו ה' ונרפא, און אויב מ'האט נישט געפועל'ט ביי רפאינו, פועל'ט מען ביי ברך עלינו, מיט פרנסה, אז מ'האט פרנסה דארף מען שוין זיין געזונט אויך.

רבינו: יא, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל טאקע האבן פרנסה און זיין געזונט און שטארק, הצלחה רבה סייעתא דשמיא און אלעם גוטן.

ובירך רבינו לבעל האכסניא: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן תיכף לתלמיד חכם ברכה, עם זאל אריין ברענגען א גרויסע ברכה אין שטוב.

ואיחל רבינו לחיים לכל הנאספים

הרה"ח ר' מאיר הירש חי"ו: עם איז א עקסטערע סייעתא דשמיא אז מ'קען איינשטיין ביי אזא חשוב'ער יונגערמאן ווי דער ר' יודל, אויסער וואם ער איז א בנן של קדושים, איז ער א חשוב'ער יונגערמאן, ער טוהט צו די זאך.

רבינו: יא אמת, ער האט זייער א וואַרעם הארץ פאר אלע ענינים.

האדמו"ר מסקולען: דער רבי איז דאך יעצט א בעל שמחה, דער רבי קען משפיע זיין שמחות.

רבינו: נו, דער אויבערשטער זאל העלפן עם זאל נשפע ווערן שמחות פאר אלע אידישע קינדער.

וליוה את רבינו עד רחובה של עיר

ונפרדו לשלום באהבה וידידות

---

51 כן מתאמרא בשם הרה"ק הרבי ר' מאיר מפרעמישלאן ז"ל לבאר מאמה"כ (תהלים קיט, קמ) צרופה אמרת מאד ועבדך אהבה, 'אמרתך' הוא התורה שהם אמרות ה', 'מאד' היינו ממון, כמ"ש ובכל מאדך, וזהו צרופה אמרת"ך מא"ד, שהתורה מצורף וכרוך עם ממון, שהרבה מצוות תלויות בהוצאות ממון, ולכן 'ועבדך אהבה', כדי לקיים מצוות ה'.

כיוצא בו ידוע מאמרו של הרה"ק מפרעמישלאן ז"ל, שהיה אומר: רבונו של עולם, יודע אנכי שאם תסחוט את כל תפילות ישראל יצא מהם רק ממון, כי זה עיקר תפילתם, אמנם אם תסחוט את כל הממון שלהם, תמצא בו רק תורה ומעשים טובים, כי למה לו ליהודי ממון אם לא לחנך את בניו לתלמוד תורה או לקנות אתרוג נאה וכו'.

הַבִּיטוּ אֶל אַבְרָהָ"ם כִּי אֶחָד קְרָאתִיו וַאֲבָרְכֵהוּ וְאַרְבֵּהוּ

(ישעי' נא, ב)

ברכת מזל טוב!

בעמדינו אחר ימי הקיץ המבורכים, ימי הקיץ שעבר עלינו בנעימים, בנאות דשא כולנו יחד בשבת אחים, מה נאוו על ההרים, מנוחה ושמחה אור ליהודים, בקריתינו הקדושה אשר עומד ערוך ומוכן בכל ההידורים, לחזות בנועם ה' ולהחליף כח באורחות חיינו, וליתן ריווח להתבונן עלינו ועל צאצאינו, מה נעים חלקינו

ועולה על כולנה שזכינו בהאי שתא להרחיב גבולי הקדושה, לטובת מאות התשב"ר הקרובים והרחוקים הולך ונסוע מכל הגלילות, שנהנו מאוד מהתעלות בתורה וביראת שמים מתוך שמחת החיים

אשר כל זאת נתאפשר בהעמדת

הבנין הגדול והמפואר של התלמוד תורה דקריתינו הק'

שנתחנך בשמחה רבה, וזכינו לביקור קודש ומרומם בסוף הקיץ בחנוכת הבנין

ע"י כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

וגם ניתוסף בתוככי הקרי' כמה מעלות טובות ותיקונים יפים לטובת התושבים

כִּי בָרֵ"ךְ אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲךָ

ועל כל זאת אנו משבחים ומהללים, בקרב הלב נאמרים, בשם כל התושבים, למע"כ

הרבני הנכבד והנערץ, הטפסר המרומם, פרנס הציבור, בונה ומקים בעוז ובגבורה

מוה"ר

אברהם בראך

הי"ו

מראשי קהלתינו הקדושה

יו"ר ובריח התיכון דקריתינו הק'

קרית ברך משה

וואודבוירן ניו יארק יצ"ו

נגיל ונשיש בשמחתו הגדולה, השורה במעונו בחדוה ואורה

שמחת נישואי בנו החתן בסימן טוב ובמזל טוב

החתן היקר והמהולל מוכתר בתורה וביראה

כמר **אפרים פישל** נ"י

עב"ג בת האי גברא יקירא, כבוד שמו מפארים

מוה"ר **ברוך יודא פריעדמאן** הי"ו

מפארי אנשי שלומינו וויליאמסבורג יצ"ו

ותערב עתירתינו לפני אבינו שבשמים, שישא ברכה מאת ה' חלף עבודתו הנאמנה, להרחיב גבולי הקדושה בקרב קהל עדת מי מנה, לעדרי צאן קדשים עוללים ויונקים, ויזכה לרוות רב תענוג ונחת בכפלים, כהאי נחלי מים, בשפע רב ממעון השמים, וטוב עין הוא יבורך בעידן חדוותא ברב תענוג ונחת דקדושה, ברב סייעתא דשמיא בכל משלח ידיו בצרכי ציבור באמונה, ויזכה להמשיך להרחיב גבולי הקדושה, רב ברכות ושובע שמחות כל הימים, אכי"ר.

המברכים בתודה ובהוקרה בכל לב ונפש

הנהלת קרית ברך משה

בשם כל התושבים שנהנהו מקיץ מרומם

הנהלת התלמוד תורה

בשם כל המרביצי תורה

ומאות תינוקות של בית רבן

הַמְאִיר לָאָרֶץ וְלַדָּרִים

מעומק לבבינו, ובשם מאות כלי קודש במוסדותינו, נביע רגשי הודאה והוקרה, למע"כ ידידינו המרומם אשר עושה ומעשה צדקה וחסד תדירא, מפורסם לשם לתהילה ולתפארה, האי גברא רבא ויקירא ידיו רב לו בהנהלת והרחבת מוסדותינו בקרית יואל המעטירה, נודע בפעליו הכבירים והרבים עד בלי די רב פעלים מקבציאל, הוא בנציבין ומצודתו פרוסה עד ארץ ישראל, לטובת החזקת מוסדותינו מתמסד

הרבני הגביר הנכבד והמפואר, מוכתר בכל פיאר

הרה"ח

מז"ה **מאיר הירש** הי"ו

מראשי הקהילה והמוסדות בקרית יואל יע"א

המצויינו פרוסה לימין קהילותינו ומוסדותינו פה בני ברק

לרגל השמחה שבביתו, רון שיר ושבח על שפתו
בנישואי נכדתו הכלה החשובה והמהוללה שתחי'
למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת
בת בנו ידידינו היקר הנכבד והנעלה, מוכתר בכל מעלה
מוה"ר מענדל הירש הי"ו

וזאת הברכה, יוסף ה' עליכם אלף פעמים ככה, וזכות פעליכם הכבירים לפרט ולכלל, יעמוד לך על כל צעד ושעל, ותזכה לרוות מכל יו"ח רב נחת, בנים ובני בנים כגפן פוריחת, ויתאחדו אצלך תורה וגדולה במקום אחת, וכט"ס.

החותמים למען שמו ברגשי ששון ושמחה, אסירי התודה וההערכה

הנהלת הקהלה
ועד קרן הבנין בית חינוך לבנות
ועד קרן הבנין ביהמ"ד הגדול
פה בני ברק יצ"ו

